

Šílený Job

Jakub Arbes

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

Šílený Job

Jakub Arbes

Znění tohoto textu vychází z díla [Romanetta IV.](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím J. Otto v Praze v roce 1903. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Jakub Arbes: Šílený Job), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko.](#)

Verze 1.0 z 21. 4. 2023.

Velectěné paní Alžbětě Kabátníkové

Na jednotvárně šedavé obloze visí jak obrovský žhavý rubín polední slunce srpnové zdánlivě nepohnutě.

Takměř po celý měsíc nebyl se na obloze ani nejnepatrnější mráček objevil.

Bůže větrů mírného zeměpásu hovělo si po zvyku svých rovníkových bratří již po několik týdnů v sladkém far niente, takže královna slunečního systému našeho mohla po dlouhém čase zase jednou zcela volně osvědčiti svou suverénní moc nade vším, co úpí a raduje se pod plamenným žezlem jejím.

Možná, že slavila právě svou stříbrnou, zlatou nebo diamantovou svatbu nebo jiný nějaký řídký svátek rodinný.

Nevýslovné štěstí a blaho zářilo jí z jasné tváře.

Žhavé rty její usmívaly se i na vzdálenou naši zeměkouli tak blahosklonně, že vše, co nebylo tak řídké laskavosti vladařské uvyklé, u vědomí své poddanské nicoty sklánělo své šíje a kořilo se usmívající se, ale přece jen královsky necitelné panovníci nebes.

Všechn odboj destruktivních živlů byl na čas odročen, ba i živlové nejrevolučnější byli všeobecným pokořením se plamennému žezlu jaksi zmalomyslněli a ve svých podkopnických snahách zřejmě ochabli.

Praha a okolí její zdály se býti posunuty o deset nebo více stupňů severní šířky k rovníku.

Kde utkvěl úsměv královny nebes, všady jevily se toho zřejmé stopy: země byla vyprahlá, pole i lučiny sežehlé, zahrady zádumčivě pusté, ba i pod nejkošatějšími stromy, jichž pouvadlé listoví bylo žářem slunce různě stočeno, býval podobně příjemný „chládek“ jako v arabské poušti pod osamělou jednoroční palmičkou.

Kdo právě nemusil, nešel z domu; silnice i cesty a stezičky po okolí pražském byly pustější nežli za nejsmutnějších dnů zimních –

a všady, obzvláště na silnicích jen šterkovaných, leželo skoro na půl pídě prachu.

Bylo to buď před rokem, nebo po roce 1848.

V Praze byli právě odzvonili poledne.

Jenom na věži chrámu u Panny Marie Vítězné na Malé Straně potrhávala ještě zemdlená ruka zvoníkova menším zvonem, jehož monotónní zvuk jedině rušil polední ticho, jež se bylo na Oujezdě rozhostilo.

Sotva dozněl poslední zvuk zvonu, vyrazili ze vrat Rohanského paláce dva běhouni, a octnuvše se vprostřed ulice, zabočili směrem k Oujezdské bráně.

Asi v půl minutě zazněl z průjezdu paláce temný rachot; hned nato vyjel dvěma spřeženími tažený lehký kočár panský na ulici a zabočil za běhouny.

Bujné mladé spřežení čtyř vraníků se stejnými bílými lysinami na čelech uhánělo po dláždění s onou elegantní lehkostí, s jakou jezdívají po městech jen spřežení výborně drezírovaná.

Řídila je ruka obratná. Na kozlíku seděl totiž s opratí v levici a s dlouhým elegantním bičíkem v pravici mladý, štíhlý, skoro vy-chrtlý elegán.

Vzadu za vozem na širokém stupínku, jaké bývaly v tu dobu u panských i jiných kočárů v módě, stáli dva lokajové.

Elegán na kozlíku, patrně nějaký šlechtic, byl muž asi pětadvacetiletý.

Bezvousá tvář pouvadlé pleti byla poněkud odporná; jevilať se v nehrubě sličných, spíše drsných než stereotypně aristokratickými nazývaných tazích apatická pohrdavost, ba jakási bezcitná vyzývavost.

Nízké ploché čelo, hluboko v důlkách zapadlé, bezvýrazně šedavé oči a obzvláště několik vrásek, táhnoucích se v půlkruzích podle koutků velkých úst s odulými rty až přes polovici široké brady, ne-

doporučovaly právě tvář tu onomu druhu lidí, kteří milují tak zvanou akademickou krásu.

Fyziognomie obou lokajů nebyly ani zdaleka podobny pohrdlivě vážným, a přece patolízalsky komickým lokajským škraboškám.

Na první pohled poznals, že jsou bratři, nejspíše bliženci. Zdravím kypící tváře s lehýnkým chmýřím nad hořeními rty a jasné jiskrné oči, které se dívaly skoro dětinsky naivně, vesele a nadějně do světa, činily skoro sličné hochy ty sympatickými i onomu druhu lidí, kterýmž jest každý lokaj vůbec trnem v oku.

Mírným poklusem ujížděl čtyřspřežní povoz přes Oujezd a v několika minutách vjel do tmavé tunelovité brány, po kteréž zbylo po levé straně nynější brány již jen zadržané torzo.

Projel branou tou, jejíž půdorys měl podobu latinského S, vjel na dřevěný most, vedoucí přes hradební příkop, pak přes prostranství, dělící obě brány od sebe, a hned nato zmizel v temnu brány druhé, taktéž esovité a tunelovité, která sice podnes stojí v celé své staropanenské kráse jako zbytek její sestřenky, ale majíc nyní po jedné straně vjezd zatarasěný vraty a jsouc po druhé straně zadržaná, neslouží více původnímu účelu svému.

Také touto branou projel povoz, aniž by byl změnil svou rychlost, vyjel pak na jiný dřevěný most, vedoucí přes druhý hradební příkop, a ve čtvrt minutě jej přešel.

V témž okamžiku, když opustili koně most a octli se na šterkované jen silnici, na které ležel skoro na píd' zvýší těžký prach, zvedl se kotouč prachu a v několika vteřinách koně i povoz zahalil.

Povoz však nezahnul z mostu na erární silnici, nýbrž jel přímo směrem ku vjezdu Kinské zahrady, který byl původně projektován a také proveden skoro v rovné čáře se vjezdem k mostu.

Sotva přešli koně napříč erární silnici, zařičel náhle jeden z nich, a tento i ostatní zastavivše se v poklusu, počali se vzpínati, jako by se byli něčeho ulekli.

Elegán na kozlíku trhl sice obratně opratí nalevo i napravo a střelbitě ji k sobě přitáhl, aby odbojným koním připomenul, že nepožívají úplné volnosti, ale koně zůstali přece státi, takže elegán zvedl i bič, a zaprásknuv jím nad koňmi, švihl náručního vraníka prvního páru přes uši.

Kůň zařičel, vzepjal se a trhl sebou na stranu, ale přes to vše nehnul se povoz z místa.

Elegán konejší koně, pošvihuje bičem ve vzduchu, pomlaskává a přitahuje i povoluje oprat' nebo jí různě potrhává, ale nic naplat – koně buď nemohou, nebo nechtějí z místa.

Nevzpínají se sice více jako z počátku, ale kopyta jejich tepou nepokojně půdu, čímž kotouč prachu, který byl povoz i koně zahalil, spíše houstne, než by řádnul.

Lokajové za vozem pokukují napravo a nalevo, by vypátrali příčinu, pro kterou nemůže povoz dále, ale nesmějíce bez výslovného rozkazu svého pána ze stupínku seskočiti, obmezují se na pouhé pátrání po příčině.

Oba běhouni, kteří byli před kočárem běželi, jsou už dávno v Kinské zahradě a asi dvě stě kroků dále, než je předepsáno.

A právě v okamžiku, když se byli zastavili, aby vypátrali příčinu, proč se povoz zdržuje, zdálo se elegánu na kozlíku, že vidí mezi koňmi nějaký velký temný předmět v podobě lidské.

Nežli však mohl vypátrati, zdali to člověk nebo zvíře, vztyčil se temný předmět střelbitě před koňmi, a učiniv několik kozelců nazpět směrem ku vjezdu do Kinské zahrady, zůstal nepohnutě státi.

Teprve nyní rozeznal elegán z kozlíku – člověka...

Ale maje co dělati s koňmi, nezkoumal, jakým způsobem, náhodou či zúmyslně, byl se člověk ten octnul mezi koňmi nebo lépe řečeno pod koňmi, ale všimnul si přece dobře nenadálého a podivného zjevu.

Byltě to člověk, na pohled žebrák, ve špinavých, záplatovaných režných gatích a takovětěž košili. Jiného šatu neměl.

Byl hřmotné, skoro atletické postavy, mohutných plecí a širokého hrudníku; tvář, krk, ruce, ba i prsa, která bylo viděti, an měl košili porozhalenou, byly osmahlé.

Výraz široké tváře jeho byl zdivočilý; hluboko zapadlé černé, jiskrné oko plálo skoro příšerným ohněm; černý vlas byl rozčuchán a visel do čela, ústa zkřivená buď bolestí, nebo smíchem.

Několik okamžiků stál nepohnutě jako socha, dívaje se upřeně na elegána, konejšícího koně.

Když však po několika vteřinách zpozoroval, že podařilo se elegánu koně utišiti a že povoz hnul se zase kupředu, poklekl uprostřed cesty do prachu a sepnul ruce k prosbě nebo modlitbě.

Koně, majíce po jedné straně nepatrný, ale přece poněkud příkrý vršíček, po druhé straně pak několik vysokých kamenných patníků, musili přímo přes místo, kde otrhanec v prachu klečel.

Avšak sotva učinili několik kroků, trhl elegán opratí a zastaviv vzkřikl na otrhance, jenž klečel nyní již jen asi pět nebo šest kroků před koňmi:

„Hola hej – z cesty!“

Otrhanec se nehýbá; klečí nepohnutě a jenom ústa se pohybují, jako by se modlil.

„Z cesty – z cesty! Hola hej!“ volá elegán z kozlíku zvučněji než poprvé, maje patrně za to, že oslovený neslyší. Ale otrhanec, jako by byl hluchý, klečí v prachu se sepjatýma rukama, upíraje zrak svůj na elegána.

„Z cesty – z cesty!“ opakují lokajové na stupínku za povozem, a jeden z nich, nečekaje pánova rozkazu, seskočil na vlastní zodpovědnost ze stupínku, by rozedraného chlapa, před koňmi klečícího, odehnal z cesty.

V témž okamžiku zaprásknul i elegán dlouhým svým bičem podle koní a popustil jim poněkud uzdu.

Koně se hnuli, ale sotva učinili dva kroky kupředu, vyskočil před nimi v prachu klečící oškubanec jako tygr se země, a vrhnuv se sko-

ro vztekle proti koním, chytil oba přední za uzdy a trhnul uzdami tak prudce, že zůstali koně státi.

„Co to?“ vzkřikl elegán na kozlíku hněvivě a tvář jeho přelétla chmura.

„Človče! Co to počínáte? Pust'te koně!“ domlouvá podivnému otrhanci lokaj, který byl z povozu seskočil a k prvním koním pospíšil.

Stvoření, jež bylo právě jménem „člověk“ osloveno, uškíblo se na lokaje jako nestvůra, a vycenivši na něj své bílé zuby, pustilo sice uzdu jednoho koně, ale mávlo rukou tou tak hrozivě proti lokajovi, že tento mimovolně o krok couvnul.

Hned nato bylo slyšeti přísný rozkazovací hlas elegánův:

„Ke všem všudy – z cesty – z cesty! – Nebo tě poznamenám bičem – blázne!“

Teprve poslední slovo mělo na zpupného otrhance účinek, že se ozval.

„Já blázen – já?!“ zamumlal basovým hlasem, jako by mluvil sám k sobě, ale přece pronesl slova ta tak hlasitě, že je zaslechl i elegán.

„Pust' koně – chlape!“ volá elegán popuzen; tvář jeho rudne a bič pohrává nad koňmi, kteří nepokojně přešlapují.

„Spílat mi můžeš dle libosti!“ mručí temným hlasem otrhanec, aniž by se hýbal z místa. „Blázen ale nejsem a nebudu – nikdy – nikdy!“

V témž okamžiku seskočil i druhý lokaj ze stupátka, a pospíšiv z druhé strany ku předním koním, chopil otrhance za levou ruku, kterouž držel koně za uzdu, by jej odtrhl.

Otrhanec však prudce sebou škubl, a popadnuv svalovitou pravicí lokaje za prsa, povalil jej jednou ranou do prachu.

Druhý lokaj, povzbuzen soudruhovou rázností, učinil po jeho příkladu skoro současně s ním, ale o dvě nebo tři vteřiny později; však svalovitá pěst' otrhancova srazila jej taktéž jednou ranou do prachu.

Elegán na kozlíku vida, co se bylo stalo, nemohl více hněvu svého udržeti na uzdě; švihnul dlouhým bičem po otrhanci a zasáhl koncem biče levou jeho tvář.

Otrhanec, zaúpěv bolestí, pustil uzdu koně, a vzpřímiv se výhrůžně před koňmi, pohrozil zaťatou pěstí elegánovi, který znovu zvedl bič a švihnul po otrhanci podruhé.

Ale tentokráte ho nezasáhl.

„Výborně, pane bratře!“ vzkřikl temným, bolestným hlasem otrhanec. „Bratrštěji bratr bratra snad ještě nikdy nepozdravil, nežli pozdravuješ, bratře, nyní ty mne!“

„Co to blábolíš?“ ozval se elegán, ale hned nato jako by si byl připomenul, že může podobně jen blázen mluvit, dodal:

„Pryč z cesty – z cesty, blázne! – Nebo tě od koní odšvihám jako honičího psa od zvěře!“

Hned nato švihnul bičem po zbujném otrhanci potřetí, ale opět ho nezasáhnul, nýbrž švihl podsedního koně, který se vzepnul.

Otrhanec uchopil koně toho za uzdu a vzkřikl na elegána:

„Vždyť jsi nemotora, pane bratře! Chceš-li se naučit švihat a mrskat, musíš chodit do školy k mému i tvému otci... Hoj – ten uměl švihat a mrskat! Vymrskalť moji matku... Slyšíš? Matku tvého bratra – že byla radost viděti ji, jak se plazila v prachu...“

Oba lokajové byli zatím povstali ze země, a jsouce svědky výjevu tak nevídaného a slyšíce oškubance s pánem svým mluvit, jako s ním nebyl až dosud snad nikdo ještě mluvil, stáli ve strnutí opodál, dívající se z otrhance na pána a z tohoto zase na onoho.

Tentokráte však přešla trpělivost i elegánovi.

Sotva byl otrhanec slova svá dokončil, švihl elegán prudce po koních, a tito vzepnuvše se popojeli...

Otrhanec sklesl sice na zem, ale přece koňovu uzdu nepustil a byl několik kroků mezi koňmi smýkán...

Však hned nato, jako by byl napjal veškery své síly, vzpřímil se a trhnul koněm, takže bujné spřežení znovu se zastavilo.

Vše, co jsme byli právě vypravovali od okamžiku, kdy panský čtverospřežní kočár byl se poprvé zastavil, dělo se neobyčejně rychle za sebou a v kratším čase, než je třeba ku přečtení stručného popisu.

Přesto všimlo si neobyčejného výjevu toho několik osob, které se právě ubíraly buď do Prahy, nebo z Prahy, a skoro všechny zůstaly státi nebo se přiblížily k povozu, zevlujíce z elegána na otrhance a z tohoto na lokaje nebo na koně.

Ve všech tvářích jevila se jakási škodylibost nebo ousměšná radost, neboť odpor jediného člověka proti několika lidem budí u obecného lidu vždycky sympatii se stranou, která jest v menšině...

Někteří ze zevlujících mručeli: „Proč ho švihá?“ – jiní pokřikovali na otrhance: „Nepusť – nedej se!“

Otrhanec si toho nevšímá.

Stojí vzpřímen před koňmi, upíraje plamenný zrak svůj na elegána, jsa patrně připraven na vše, co může v takovém případě následovati.

Elegán pozoruje, že zevlující lidé otrhance popuzují.

Chtěje nemilé scéně rázem učiniti konec, zvedl bič poznovu a švihl vši silou do koní, kteří divoce zařičevše hnuli se kupředu.

Otrhanec sklesl pod koně a v mžiknutí oka pod povoz...

Výkřik zděšení vydral se z úst zevlujících lidí, což přimělo elegána, že těsně před vjezdem do Kinské zahrady koně zastavil a nazpět se ohlédl.

Spatřil v prachu ležícího otrhance, svíjejícího se bolestí.

Zevlující lidé stojí opodál a nikomu nepřipadá přispěti ubožákovu ku pomoci.

Vše to dráždilo jednak elegánovu zvědavost, jednak zase budilo v duši jeho skoro až soucit, ale přece pohodil hrdě hlavou a chtěl ihned zase pobídnouti koně k další jízdě, ano oko jeho utkvělo na portýrovi, který stoje vzpřímen jako svíčka u vjezdu, upíral zcela podle předpisu devótně zrak svůj na elegána.

„Cožpak jste neviděl, co dělo se několik kroků před vašima očima?“ oslovil elegán portýra poněkud příkrým tónem.

„Viděl, Osvícenosti,“ zní lakonická odpověď s přízvukem nejhlubší pokory.

„A přece jste nepřispěl ku pomoci?“

„Račte odpustit, Osvícenosti – nesmím.“

„Ale proč?“

„Bylo mi zakázáno.“

„Kým?“

„Její Jasností paní kněžnou.“

Elegán po této odpovědi na několik okamžiků se zamyslel, nemoha si hned zdánlivě nelogickou odpověď vysvětliti.

„Což je kněžna někde nablízku?“ optal se po malé přestávce.

„Není, Osvícenosti...“

„Jak vám tedy mohla zakazovat?“

„Račte odpustit, Osvícenosti – mám zakázáno už před lety...“

„Cožpak se zde děje něco podobného častěji?“ ptá se elegán, chápej teprve nyní smysl portýrových odpovědí.

„Račte odpustit, Osvícenosti,“ zní stereotypní odpověď. „Často právě ne – ale někdy přece.“

„Však co vše to znamená?“ ptá se poznovu elegán nevrle a hlasem skoro drsným. „Mluvte přec! – Kdo je ten drzý člověk?“

„Blázen, Osvícenosti...“

„Vždyť jsem si to hned myslel,“ zamumlal elegán polohlasitě a dodal nahlas:

„Ale proč se takové výstřednosti nezamezí!? Proč se nezakročí rázně? Proč se nedopraví blázen do blázince?“

„Račte odpustit, Osvícenosti,“ vykládá portýr. „Toť jen tak zvaný tichý blázen, který nikomu neublíží.“

„Ale dnes se přece mohlo státi neštěstí – vždyť byl chlap pod koňmi. A mimo to počínal si skoro zuřivě,“ namítl elegán.

Portýr byl sice také pozoroval, co se bylo dělo, ale spíše z přirozené nehybnosti nežli z jakékoli jiné příčiny díval se na neobyčejnou, jen několik minut trvavší scénu jako na něco zcela všedního.

Nyní však, když byl elegant připomenul možnost neštěstí, uznal portýr za dobré omluviti se, proč nepřispěl mu ku pomoci, když jí bylo třeba.

„Račte odpustit, Osvícenosti,“ počal váhavě. „Já se toho ani nenadál. Něco podobného se ještě nestalo, a bůh svědek, že se toho nikdo, kdo blázna toho zná, nenadál. Vždyť je to pouhý beránek! Nikomu neublíží – ani slovem, ani posunkem, ani pohledem, ani jakýmkoli jiným způsobem. Spíše rozveselí, pobaví.“

„Tot' zvláštní zábava,“ vpadl elegant portýrovi do řeči, „kterouž mi blázen ten připravil.“

„Račte odpustit, Osvícenosti,“ pokračuje se stereotypním ukloněním portýr. „Bláznivý Job – tak totiž ubožáku tomu spílají – počíná si obyčejně jako dítě. Spatří-li přijížděti dvouspřežní kočár, poklekne vprostřed silnice, sepne ruce jako k modlitbě a něco blábolí. Tot' vše. A obratný kočí se obyčejně bláznů prostě vyhne a obejede.“

„Ale já ho nespatriil ani zdaleka, nýbrž teprve, když byl pod koňmi, a koně se počali vzpínat.“

„Něco podobného, pokud se pamatuju, ještě nikdy se nestalo, Osvícenosti – račte odpustit,“ vykládá úslužně portýr, kterémuž patrně lahodilo, že Jeho Osvícenost tak dlouhý hovor rozpřádá. „Bláznivý Job je spokojen, když naň vznešené panstvo jen pohlédne nebo mu nějaký milodárek hodí. Ubohý Job je dobrý jako kuřátko.“

„Pěkné to kuřátko, které se vrhá proti koním jako krvelačný tygr,“ připomíná elegant s přízvukem poloironickým.

„Račte dovolit, Osvícenosti,“ pouští portýr opět uzdu své výmluvnosti. „Dovoluju si znovu upozorniti, že je ubohý Job dobrý, mírný, tak zvaný tichý blázen. Kdysi prý arci zuřival a byl také nějaký čas v blázinci, ale zanedlouho jej odtamtud propustili co nezhojitelného a zároveň neškodného blázna.“

„Který však laje a spílá a zajisté při příležitosti také hromuje, jako kterýkoli duševně zdravý surovec,“ vpadl elegán portýrovi do řeči.

Tentokráte přelétl i devótní tvář portýrovu lehýnký úsměv. Nebyltě ještě nikdy šíleného Joba slyšel někomu spílati nebo láti a již chtěl Jeho Osvícenosti poznovu odporovati, ale připomena si, že není nikdy radno tváří v tvář panstvu často odporu klásti, přemohl se a mlčel.

Elegán čekal několik vteřin na odpověď, když však portýr neodpovídal, připomenul sám:

„Patrně si dnes blázen počínal tak výstředně v návalu zuřivosti. Podejte tedy o tom ještě dnes příslušnému úřadu zprávu, by učinil přiměřená opatření... Nezapomeňte!“

Po těchto slovech ohlédl se elegán nazad. Oba lokajové stáli již těsně za kočárem; asi sedm kroků dále klečel šílený Job v prachu, maje pravou ruku jako k přísaze zvednutou a upíraje ohnivý zrak na elegána.

Sotva se zraky jejich setkaly, vyskočil blázen divoce do výše, ale hned zase poklekl, a sepna prosebně ruce, smýkal se pomalu po kolenou ku kočáru.

Košili na prsou měl ještě více rozhalenou než obyčejně, a bylo i z daleka pozorovati, že má přes prsa krví zalitou prouhu.

Elegán nejspíše prouhu tu zahlédl a uhodnul její význam.

Nakloniv se poněkud nazad, zašeptal jednomu z lokajů:

„Myslím, že jsme tomu bláznu ublížili.“

„K službám, Osvícenosti,“ odpovídá suše lokaj. „Přední i zadní kolo šlo mu přes prsa – proto tak bolestně záúpěl.“

Tvář elegánovu přelétl mráček nevole; však hned nato tvář jeho opět se vyjasnila.

Ruče sáhl do kapsy, a vytáhnuv něco stříbrných peněz, hodil je bláznu.

Tento vyskočil ze země jako šipka a počal peníze v prachu chvatně sbíratí, jako sbírá vyhladovělý kohout rozhozené zrní.

Tvář jeho měla výraz nevýslovně komický, a výraz ten i divoké posuňky a jásavě nesrozumitelné výkřiky bláznovy rozesmály opodál zevlující zvědavce.

Nežli však blázen zvedl ze země dva nebo tři peníze, obrátil se elegantně ku koním, oba lokajové vyskočili na stupátko za kočárem, opodál čekající běhouni se obrátili, aby běželi dále, a povoz se hnul.

Hned nato však elegantně opět zastavil a pokynul portýrovi.

Tento pospíšil asi šest kroků za povozem.

„Ještě něco,“ dí elegantně. „Pravil jste před chvílí, že kněžna dala rozkaz, aby nebyl blázen od vjezdu odháněn. Byla snad také někdy svědkyní podobného dobrodružství jako já?“

„K službám, Osvícenosti,“ zní devótní odpověď. „Bláznivý Job provedl zde svou komedii několikrát. Když tak učinil podruhé, právě když Její Jasnost paní kněžna vjížděla, chtěl jsem ho odehnat, ale Její Jasnost paní kněžna nesvolila. Hodila mu několik stříbrňáčků a mně rozkázala, bych ho nikdy neodháněl. ‚Necht’ se panstvo pobaví,‘ pravila Její Jasnost paní kněžna, ‚ubožák nikomu neublíží a snadněji dostane almužnu.“

„Ah tak!“ připomenul táhlým hlasem elegantně, a nevšímaje si více portýra, obrátil se ku koním, a švihnut podle nich bičem, pobídl je k poklusu.

Vůz ujížděl po dobře upěchované, říčním pískem posypané cestě do vrchu k zámku.

Portýr chvíli postál na témže místě, kde byl elegantně poslední vysvětlení dal, a když pak povoz zahrnul za husté křoviny, vrátil se volným krokem na své obvyklé stanovisko u mřížového vjezdu do zahrady.

Nežli tam došel, nebylo již před vjezdem živé duše. Blázen byl už všechny peníze sesbíral a zevlující zvědavci byli se rozešli.

Portýr popošel před mříž vjezdu a spatřil ještě jen blázna.

Běžel prostřed silnicí v největším prachu úprkem jižním směrem.

Za ním valily se husté kotouče prachu, které v žhavých paprscích poledního slunce podobaly se žlutavým obláčkům.

Čas po čase blázen vesele poskočil, ba někdy i v prachu kozelec provedl a běžel pak zase úprkem dále, až zmizel...

Portýr díval se ještě chvíli směrem, kterýmž byl ubožák zmizel; viděl též, kterak prudkým jeho během vzdmuté kotouče prachu se rozplývají a vždy níže klesají, až jevila silnice tutéž fádni fyziogno-mii jako dříve.

* * *

V tu dobu nalézala se nedaleko vjezdu do Kinské zahrady, a sice před domem, kterýmž počíná od Oujezdské brány jedna z obou řad domů, tvořících hlavní třídu, dosti prostranná, dřevěným zábradlím ohraničená zahrada.

Od jednopatrového, starého domku, tehdáž malé hospůdky, před kterým se rozprostírala, byla oddělena úzkou uličkou zšíří obyčejného chodníku.

Košaté kaštany a staré akáty poskytovaly v zahradě té dosti stínu i za nejparnějších dnů a bývalo tu milé posezení, ačkoli byla úprava zahrady v nejvyšší míře primitivní.

Nikdy neprostírané stoly měly místo nohou pouhé, do země zaražené kůly.

Místo židlí a stolic byly tu jen lavičky, taktéž jen holá prkna na kůlech do země zaražených.

Ale pivo bývalo výborné – a za dne i podvečer bývalo tu hojně hostů, jejichž zábavě pranic nevadilo, že v zahradě nalézá se také zděná kaplička s průčelím k silnici obráceným a že v kapličce té, před kterouž až do zrušení jejího vždy o slavnosti Božího těla stavíván také jeden oltář, visí dřevěný kříž s primitivní podobou

Kristovou a před křížem že hoří po celou noc lampička z červeného skla, jejíž kmitavé, skoro příšerné světlo, od kostela neb od brány viděno, podobalo se krvavé bludičce.

Denním hostům v hospůdce a zahradě a vůbec domácím lidem z nejbližšího sousedstva nebylo dávno žádným tajemstvím, kdo krvavé toto noční „věčné světlo“ udržuje a obstarává, ale nikdo nevěděl, proč to činí právě osoba, která obstarávání to z vlastního popudu převzala, a jak to možno, že vykonává vše již po celou řadu let s tak bezpříkladnou svědomitostí, která každého, kdo rozsvěcování i zhasínání světla každodenně bedlivě sledoval, musila naplniti podivením.

Za pošmourných dnů, kdy nebylo vidět slunce vycházeti a zapadati, arci nebyla tato svědomitost nápadna.

Však za jasných slunečných dnů bylo také možno sledovati skoro báječnou pravidelnost v rozsvěcování a zhasínání „krvavé bludičky“, neboť v témž okamžiku, kdy k večeru skrylo se slunce za obzor a poslední paprsek jeho zmizel, vzplanulo světlo v rudé lampičce a zhaslo následujícího rána skoro v okamžiku, kdy první zlatý paprsek nad obzor se vyhupujícího slunce ku kapličce zaletěl.

Trvalo to sice několik roků, nežli si někdo této pravidelnosti všimnul, a když se tak posléze stalo, trvalo to přece zase několik roků, nežli si všimnuto pravidelnosti té i za pošmurného rána a takovéhotéž večera, kdy nebylo vidět slunce vycházeti i zapadati, a trvalo to déle desíti roků, než posléze seznáno, ba zjištěno, že rozsvěcuje se a zhasíná „krvavá bludička“ zcela pravidelně v okamžiku, kdy jest v kalendáři vyznačen západ a východ slunce.

Ještě nápadnější byla jiná okolnost.

Mnoho lidí, kteří byli večer nablízku kapličky právě v okamžiku, nežli světlo vzplálo, viděli sice lampičku rozsvítiti, ale nikdo nemohl se pochlubiti, že viděl „krvavou bludičku“ zhasínati – zhaslat' vždy zdánlivě beze vší příčiny.

Ký div, že zvláštnost ta vykládána různým způsobem a že v první řadě poskytla vševědoucí pověře látky k výkladu rovněž tak tajemnému jako nepřirozenému.

Tvrzenoť a ujišťováno s neklamnou jistotou, že spáchán před lety před kapličkou děsný zločin, který prý zůstane tak dlouho tajemstvím, dokud bude „krvavá bludička“ se známou pravidelností podvečer rozsvěcována.

Dále ujišťováno, že téhož dne, kdy z té neb oné příčiny bude poprvé opomenuto světlo v pravý čas rozžehnouti, nejen tajemný zločin bude vyzrazen, nýbrž že i štěstí, které bylo vlastníku zahrady a domku až dosud přálo, náhle jej opustí, a on i rodina jeho octnou se zanedlouho v nejtrpčí bídě.

Není tudíž divu, že všímáno si rozsvěcování „krvavé bludičky“ obzvláště od interesovaných osob s toužou pravidelností, s jakou byl výkon ten prováděn, a že osobě, která to z vlastního popudu obstarávala, věnována nejen neobyčejná pozornost, nýbrž že za to i odměňována.

Bylat' vždy, kdykoli v zahradě nebo v hospůdce zasedla za stůl, obsloužena vším, čeho si přála, aniž komu napadlo žádati od ní zaplacení řádu.

Odměna ta arci byla nejen možna, nýbrž i snadna a lacina, neboť osoba ta nikdy více nežádala než krajíc suchého chleba a pintu piva; nikdy nepojedla a nevypila více a ničeho jiného, ačkoli byla často důtklivě vybízena, by tak učinila.

Avšak podvečer onoho dne, kdy udála se před vjezdem do Kinské zahrady vypravovaná příhoda, stalo se i v zahradě s „krvavou bludičkou“ cosi neobyčejného.

Byltě večer rovněž tak dusný, jako byl předcházející den parný; zahrada byla hosty nabitá a popíjeno tu s onou úsporou času, s jakou dovedou popíjeti jen virtuózní pijáci nebo lidé neobyčejně žízniví.

Vlastník zahrady, jenž byl zároveň hostinským, a lidé jeho od prvního až do posledního nestačili hostům posluhovati; lítalit' jako

zběsilí ze zahrady do sklepa nebo do kuchyně a zase nazpět, a přece hosté bručeli na nedostatečnou obsluhu.

U vchodu do zahrady drnkala harfa; u některých stolů zpíváno a výskáno, u jiných seděli hosté v tišší nebo zcela tiché, ale přece rozmarné rozmluvě.

Jaký div, že tentokrát živé duši nenapadlo poohlédnouti se po „krvavé bludičce“, hoří-li čili nic.

Teprve později, když už se byla skoro polovice hostů ze zahrady znenáhla vytratila, všimnul si jeden z odcházejících hostů, jenž šel kolem kapličky, že rudé světýlko – nehoří...

Znaje pověst vízící se ku „krvavé bludičce“ a sám jsa poněkud pověřiv, zůstal chvíli před kapličkou státi, zrakům svým takměř ani nevěře.

A když se byl přesvědčil, že ho zrak neklame, že „krvavá bludička“ skutečně nehoří, vrátil se volným krokem do zahrady ku svým známým, aby jim podal zprávu o trpkém osudu, jenž podle pověsti očekává v nejbližší době vlastníka hospůdky a zahrady.

Sotva se objevil ve dvířkách do zahrady vedoucích, zhlédl jej jeden z hostů, s kterýmž byl před chvílí u téhož stolu seděl.

„Ajta – Houžvička se vrací,“ vzkřikl host ten, „nejspíš dostal na cestě zase žízeň.“

Všickni hosté u stolu toho ohlédli se ku vchodu do zahrady.

Jiný z nich připomenul:

„Pochybuj – vždyť už půl hodiny skoro nepil – nejspíš něco zapomnul.“

Houžvička popošel volným krokem až ku stolu, kde zůstav státi rozhlédl se kolem, jako by hledal osobu, kterou by zpráva jeho mohla nejvíce zajímati.

Ale nevida ani hostinského, aniž někoho z jeho lidí, obrátil se zase k sousedům, řka:

„Pomyslete – ani byste nevěřili – já zůstal celý strnulý...“

„Proč? – Kdy?“ optalo se několik hostů současně, neboť hlas Houžvičkův zněl tajemně.

„Nu – že z vás nikdo neuhodne, co se stalo?“

„Co se mohlo stát!?“ ozval se jeden z hostů. „Žena tě jistě nazpět do hospody neposílá!“

„To ne – to ne,“ odmlouvá Houžvička, „ale přece se stalo něco, co by žádný z vás neuhodnul – ‚krvavá bludička‘ dnes – nehoří...“

„Není možná!“ ozval se jeden.

„Netrop si z nás šašky!“ vzkřikl druhý, kdežto ostatní udiveně upřeli zraky své na Houžvičku, neboť ani jedinému z nich nebyl význam jeho posledních slov neznámý.

„Zavolejte hostinského!“ pravil po malé pomlčce jeden.

„Ne, ne!“ zvolal druhý. „Neděste ho – vždyť snad si z nás Houžvička tropí šašky!“

„Pravda, pravda.“ kýval třetí. „Dříve se přesvědčíme, mluví-li pravdu.“

Po těchto slovech všickni vstali od stolu a ubírali se s Houžvičkou ku kapliče, by se přesvědčili, pravda-li, co jim byl právě zvěstoval.

Kaplička obklopena byla ze tří stran hustým křovím, kterým se musili zvědavci dříve prodrati, nežli se octli před kapličkou.

Houžvičkovi se to podařilo nejdříve.

Jaké však bylo jeho překvapení, když pohlédna do kapličky, spatřil v ní hořeti „krvavé věčné světlo“ jako kdy jindy!

I mne si oči, mručí, že to není možno, ale nic naplat – rudé světýlko kmitá šerem letní noci, jako kmitávalo už po celou řadu let noc co noc až do východu slunce.

Zatím byli se prodrali křovím i ostatní.

„Vždyť jsem to věděl, že si z nás Houžvička ztropil žert!“ připomenul nevrle, ale přece s jakýmsi uspokojením onen, který byl Houžvičkovi již zprvu nedůvěřoval.

„Bůh můj svědek,“ dušuje se Houžvička v rozpacích, „že jsem světla neviděl!“

„Měls nejspíše vlčí mhu,“ připomenul jeden.

„Nebo jsi se dnes potají podíval hlouběji do korbítku než jindy,“ dodal druhý.

„Ne, ne! Ať se zdráv z tohoto místa nehnu, když jsem mluvil lež!“ dušuje se Houžvička. „Ani mi nic nenapadlo. Jdu po silnici jako kdy jindy – strážliv a při smyslech – zvednu oči, a hle – ,krvavá bludička‘ nehoří!“

„Ale vždyť přece vidíš, že hoří!“ vpadl mu do řeči jeden soused.

„Vidím – vidím,“ mumlá Houžvička; „ale bůh mě zatrat, když jsem prve jen slovem zalhal!“

Chvíli stáli všickni v půlkole před kapličkou, dívajíce se mlčky na kmitavé rudé světýlko, jako by je viděli tentokráte poprvé hořeti.

Kaplička uvnitř, obzvláště dřevěný černý kříž s bělavou, nyní však skoro růžově zbarvenou podobou Kristovou, i okolí na několik kroků bylo poněkud mdle, ale přece skoro příšerně osvětleno.

Toliko výklenek pod kaplí, tak zvaný „boží hrob“, kam rudé světlo nevnikalo, byl úplně v temnu, čímž nabývala celá kaplička rázu skoro až fantastického.

V nejbližším okolí panovalo hluboké ticho; ze zahrady však zaznívalo drnkání harfy, temné klepání vík dřevěných korbítků a nerosrozumitelný šum.

Náhle zalehlo sem ze zahrady zcela zřetelně pronesené zaklení a hned nato divoký smích několika zpitých osob, což učinilo na všechny, kdož stáli právě mlčky před kapličkou, dojem nehrubě příjemný.

„Pojďme odtud – není tu právě veselo,“ přerušil jeden mlčení, obraceje se k odchodu.

„U plných korbítků je veseleji než u ,krvavé bludičky,“ připomenul druhý, čině po příkladu onoho, jenž byl mlčení přerušil.

„Beztoho nás Houžvička vyvedl v nejparnějším letě aprílem,“ dodal třetí, aniž by se byl pohnul.

„Ať se zdráv z toho místa nehnu,“ dušuje se poznovu Houžvička, „když jsem jen slůvkem zalhal! Ten Kristus tam na kříži budiž mi svědkem!“

„Nerouhej se!“ zvolal na to káravým hlasem jeden z přítomných.

Sotva byl slova ta pronesl, zdálo se, jako by se byl v tmavém výklenku pod kaplí pohnul ještě tmavší stín, a hned nato bylo slyšeti temný hlas jako z hrobu:

„On se nerouhá!“

Dojem, jaký nenadále se ozvavší lidský hlas na přítomné učinil, byl sice různý, nicméně všickni mimovolně couvli a zraky všech utkvěly na temném výklenku pod krucifixem.

Několik vteřin nikdo ani nehlesl, aniž se pohnul, ba i temnější stín ve výklenku zůstal bez pohnutí.

Posléze však jeden, patrně nejzmužilejší z nich, promluvil.

„Kdo to? Necht' se ozve!“ vzkřiknul přítlumeným, ale přece rozkazovacím hlasem, mávna pravou rukou směrem ku kapli, jako by dával znamení k bezodkladnému vzdálení se.

Na vyzvání to sice nikdo neodpověděl, ale stín ve výklenku se pohnul a pomalu zvedla a vynořila se ze tmy temná postava lidská.

„Kdo to?“ ozval se poznovu tůž smělejší soused, kterýž byl poprvé promluvil.

Teprve nyní ozvala se postava basovým hlasem:

„Cožpak mne neznáte...? Neznáte Joba?!“

Hned poté popošla postava kupředu a obrátila se zpola k přítomným, zpola pak ku kapličce, takže rudá zář „krvavé bludičky“ padla přímo na její tvář.

Přítomní poznali starého známého, šíleného Joba.

„Jobe, Jobe!“ ozval se jeden. „Copak tu tropíš tak pozdě v noci?“

„Vždyť je teprve večer – slunce právě zapadlo,“ odpověděl Job, dívaje se kolem sebe, jako by pátral, na které straně slunce zapadá.

„Eh, co ti napadá – slunce už dávno zapadlo,“ dí tůž soused, jenž byl právě mluvil.

„Není možno – není možno – vždyť jsem teprve teď ,krvavou bludičku‘ rozsvítil,“ namítl blázen.

„Vidíte, že jsem měl pravdu,“ ozval se nyní Houžvička, „když jsem vypravoval, že ,krvavá bludička‘ nehoří... Job ji teprve nyní rozsvítil.“

„Ale jak jsi mohl, Jobe, zapomenout?“ ozval se jiný soused. „Cožpak nevíš, jaké následky to bude mítí vzápětí?!“

„Oh, já nezapomněl – bůh můj svědek, že jsem nezapomněl!“

„Ale následky – následky,“ namítá soused, který byl právě mluvil. „Cožpak nevíš, žeš tím uvrhl celou rodinu v bídu?“

Blázen, který byl až dosud zcela logicky odpovídal, náhle se tak divoce rozesmál, až přítomné zamrazilo. Po chvíli pak rovněž tak náhle přestal se smáti a pravil zcela vážně:

„Víte, co je bída? Viděli jste někdy bídu, tu vychrtlou ženu, o které povídají, že se zrodila v překrásném mramorovém paláci a že se živí jen sladkou vůní růží a pije jen ranní rosou, kterou motýlové z kalíšků květin setřásají?“

Ó, vy jste ji nikdy – nikdy neviděli na vlastní oči; vy jste se s ní nikdy neprocházeli ruku v ruce jako já – kterého miluje jako vlastního bratra...

Vy jste žili a žijete v přepychu a nádheře, vy jste žili, žijete a budete do smrti žít v bohatství a nadbytku, jako žije tak mnoho, tak přemnoho lidí, kteří tyjou z mozolů a potu svých bližních.“

Blázen na okamžik umlkl, ale dříve nežli se někdo z přítomných ozval, pokračoval:

„Vás arci bída nemiluje, vás všechny z hlubin své duše nenávidí. Kdyby vás pokládala za hodny své lásky, políbila by vás jen jednou, a žádný z vás by na ni více nezapomněl...“

Podívejte se jen na mne – ubohého Joba! Nejsm-li tvor, kterémuž by mohl každý záviděti? Žiju, vlastně živořím už tolik roků... A slyšel mě někdo jen zareptati na věrnou moji soudružku bídu? Miluju ji, jako ona miluje mne – tak vřele, tak vroucně, tak vášnivě – oh!“

Poté blázen opět se rozesmál.

„Job je dnes v dobré míře – jet' žvavý jako papoušek,“ připomenul jeden z přítomných, když byl blázen ve svém divokém smíchu poněkud ustal.

„Zaved'me jej ku stolu!“ dodal jiný. „Ať nás pobaví – vždyť jsme se dnes skoro ani nezasmáli.“

„Může nám zase karty vykládat,“ ozval se třetí.

„Nebo nějaký jiný šprým provést,“ dodal čtvrtý.

„Anebo k nám může mít nějakou řeč jako před týdnem, kdy nás tak rozesmál,“ pravil pátý.

„Ale dříve nám musí povědít, proč se dnes poprvé ve svém životě opozdil – proč nepřišel včas rozsvítit ,krvavou bludičku.“

Šílený Job, který se byl zatím přestal smáti, stál se založenýma rukama, dívaje se z jednoho na druhého, a teprve když byl poslední domluvil, ozval se s nádechem trpkosti:

„Pravda, pravda – měl bych dnes něco povědít... Měl bych povědít, proč jsem se opozdil – proč jsem se nenarodil o půl věku dříve... Byl bych snad žil mezi lidmi rozumnými a nikoli mezi blázný, jako žiju.“

„Výborně, Jobe! Tak tě rádi slyšíme!“ zvolal jeden z přítomných. „Tys jediný rozumný tvor mezi tisíci nemoudrými, kteří ti spílají tichých bláznů a nepomní, žes vlastně vtělený rozum, a do blázince že patří oni.“

„Ale teď už se přece hněme!“ napomenul jeden z přítomných. „Mně už hrdlo vyprahlo.“

„Pojďme!“ volali jiní.

„Pojďte, Jobe! Pojďte!“ vybízeli Houžvička a popořad k bláznů vzal jej za ruku a táhl za sebou křovím, kterým byl přišel.

Blázen se nebránil; dal se vésti jako beránek.

Ostatní následovali. V několika okamžicích seděli všickni zase za svým stolem.

„Tak, milý Jobe,“ pravil jeden z nich, když si byl blázen usedl, „odpočiň si chvíli...! Kdož ví, kdy tě dnes pustíme domů, a ty máš přece tak daleko.“

Blázen neodpověděl, nýbrž podepřev hlavu oběma rukama zadíval se upřeně před sebe na stůl.

Chvíli trvalo mlčení.

Někteří dali si nalít, jiní cpali dýmky, a někteří rychle pili, jako by chtěli nahraditi, co byli před kapličkou promeškali.

Teprve nyní, když padalo světlo lojové svíčky bláznu přímo do tváře, bylo možno fyziognomii ubožákovu zřetelněji pozorovati.

Byla to tvář spíše inteligentní než onoho nevyličitelného výrazu idiotství, jakým se vyznačujou u větší nebo menší míře tváře na mysli chorých vůbec.

Potkav člověka toho kdesi mimo nadání, byl bys jej pokládal za cikána.

Tvář jeho, skoro pravidelně sličná, byla dohněda osmahlá, vlas posud jako havran černý a lesklý, ačkoli ve tváři jevily se již zcela zřejmě stopy pokročilého věku.

Byltě ubohý Job už skoro padesátník, ale tělesně úplně zdrav, a co do zručnosti a ohebnosti údů málokdo se mu vyrovnal.

V metání kozelců nepředstihl ho ani nejzručnější kejklíč.

Dokud měl blázen sklopené oči, měla tvář jeho výraz jaksi trpký, skoro až bolestný, ale jakmile oči zvedl, a jiskrný zrak jeho rozhlédl se kolem, změnila se i jeho fyziognomie.

Tu nebudila nikdy soustrasti; jevilať se v ní skoro šelmovská bodrost mysli, a nikoho, kdo nevěděl, koho má před sebou, nenapadlo, že to tvář člověka na mysli chorého.

Výraz tváře jeho neprozrazoval nikdy, chování jeho pak jen zřídka-kdy, že jest duševní stav ubožákův rozrušen.

Teprve když ubohý Job mluvil, bylo možno poznati, že jest pomaten. Ale jen někdy, neboť mnohdy byla celá řada vět zcela logická a v úplné souvislosti.

Mluvící zdál se býti duševně úplně zdrav, ale náhle pronesl nějakou větu, kterou vše, co byl již souvislého pronesl, jedním rázem zmotáno.

Někdy poznána pomatenost jeho arci již po pronesení prvních vět, ale přesto mluvíval vždy tak zábavný nesmysl, že ho rádi poslouchali i ti, kdož byli zvyklí poslouchati jen řeči logické. Bylot' i ze zmotaných jeho řečí zcela zřejmo, že býval Job druhdy člověk rovněž tak vzdělaný jako vtipný.

Mlčení přerušil Houžvička.

Díváť se několik okamžiků upřeně bláznu v tvář, a domnívaje se v ní pozorovati výraz zádumčivosti nebo truchlivosti, nahnul se poněkud přes stůl a položiv bláznu ruku na rameno pravil:

„Jobe! Ještě před chvílí byls švitořivý jako vlaštovice – teď klopiš hlavu... Jsi snad smuten?“

Blázen, ani sebou nepohnuv, zvedl jen oči a pomalu je otočil směrem ku vchodu do zahrady, kde seděla obstarožná žena, opírající hlavu o harfu.

„Ah, rozumím,“ připomenul Houžvička, „chceš se dříve rozveselit.“

Nato vzkřikl tak hlasitě, že bylo možno slova jeho po celé zahradě slyšeti:

„Hola hej, Marto! Pojd'te blíž a zahrejte zde Jobovi zamilovanou jeho písničku.“

Harfenice, která byla na podobná vyzvání zvyklá, zvedla pomalu hlavu a přesvědčivši se, odkud bylo voláno, vstala a vlekla se i s harfou blíže.

Dříve však ještě, nežli zasedla k nejbližšímu stolu, jenž se byl před chvílí uprázdnil, ozval se Houžvička poznovu:

„Tak, Marto – tak! Zahrejte mu písničku nejsmutnější – jinak se nerozveselí.“

Nato obrátil se zase k bláznu a vida, že se dosud ještě nepohnul, položil mu opět ruku na rameno a pravil:

„Tys tedy opravdu smuten, Jobe? Snad jsi churav...? Jdi tedy domů – jdi! Vždyť my tě k žádným šprýmům nenutíme.“

Vtom zazněly primitivní akordy harfy. Harfenice skutečně zahajovala píseň truchlivou.

Blázen prudce se vztyčil, a rozhlédna se kolem sebe, vztáhl odmítavě ruku k harfenici.

„Ne, ne – nehrej, Marto – nehrej! – Puklo by mi srdce!“

Slova ta pronesl s tak komickým patosem, že vzbudila všeobecný smích.

„Dobrý Job má tedy opravdu nějakou bolest!“ zvolal jeden z přítomných žertem.

„Zapij svou bolest, Jobe...! Vždyť jsi ještě nepil!“ vybízeli jiní, strkaje korbílek svůj blíže k bláznovi.

Blázen opět usedl, a vztáhnuv ruku po korbítku, zvedl jej do výše a přihnul si. K nemalému podivení všech přítomných dopil tentokrát až na dno.

„Výborně!“ zvolal jeden ze sousedů. „Takhle pít jsem Joba ještě neviděl.“

„Trvám, že jedním douškem spláchl svou bolest,“ připomenul druhý.

„A teď snad vyslechne i smutnou písničku,“ dodal třetí, obrací se k harfenici, která byla po prvních akordech k vyzvání Jobovu v hraní ustala.

Harfenice spustila poznovu.

Tentokrát naslouchal Job smutné písni, kterou právě hrála, pozorně. Tvář jeho, z počátku smutná, znenáhla se jasnila, a když harfenice ukončila první sloku, vyskočil blázen od stolu a zavejsknuv počal kolem stolu tančiti.

„Konečně se rozveselil,“ podotkl Houžvička, klepaje dřevěným víkem korbítku, by mu nalili. „Teď nám provede, kterýkoli šprým budeme chtít.“

„Nejlíp aby nám něco zadeklamoval,“ ozval se jeden z hostů.

„Ne, ne! Ať nám raději vyloží karty,“ pravil jiný, pohrávaje hrou karet, kterou bylo asi před hodinou hráno a která ležela ještě na stole. „Beztoho nám už dávno nevykládal.“

„Tot' nejlepší nápad,“ ozvali se dva nebo tři současně. „Ať nám vyloží karty – ale každému zvlášť!“

Harfenice zatím stále hrála a blázen tančil jako zběsilý.

Divoký tanec jeho bavil přítomné, jako bavívá odvážný akrobat svými nebezpečnými evolucemi na hrazdě. Každý chybný krok nebo skok mohl míti vzápětí zlomení některého údu.

Ale což dbá divák nebezpečí, které hrozí kejklíři? A Job byl společností pouhým kejklířem.

Tančil, dokud harfenice hrála.

Když pak skončila, zavejsknul divoce, jako když byl tanec zahájil, a otočiv se ještě několikrát na patách, zůstal státi.

„Připij si!“ zvolal jeden z přítomných, podávaje těžce oddychujícímu Jobovi plný korbílek.

Z oka bláznova šlehl káravý pohled, ale hned nato se po svém zvyku divoce rozesmál, jako by chtěl předcházející mimovolný pohled maskovati, a mávna odmítavě rukou, otočil se poznovu na patách a zůstal pak klidně státi.

„Pojď, Jobe! Usedni a vypravuj nám něco!“ vybízel Houžvička.

„Ne, ne! Vylož nám raději karty!“ ozval se onen ze sousedů, kterýž doposud pohrával hrou karet, a zvedl karty do výše.

Zrak bláznův utkvěl na kartách.

Hned nato blázen přiskočil a v mžiknutí oka měl karty v ruce.

„Vyložím, vyložím!“ mručel basovým svým hlasem. „Ale musí být ticho jako v hrobě... Rozumíte...? Jako v hrobě...“

Od stolu zazněl smích, neboť Job věru nikdy nepotřeboval ticha; zvučný jeho hlas přehlušil i největší ryk a hluk.

Vyhověno mu přece.

Když pak se smích poněkud utišil, počal blázen vykládati karty.

Přistoupiv těsně ku stolu, zamíchal ruče jako nejzručnější eskamotér karty a položil před každého z přítomných tři listy vedle sebe.

Nato zahájil svůj výklad u prvního.

„Vidíte zde zelenou sedmičku?“ počal vážně a skoro šeptmo. „U každého jiného by znamenala radost a naději – ale pro vás, pro starého vdovce, kterýž byl ženu utýral, znamená beznadějnost.“

„Oho – já že ženu utýral?“ ozval se host, kterému právě vykládáno.

Ostatní se rozesmáli.

„Vždyť já to nepovídám,“ vece blázen, nedbaje protestu, a položiv ukazovák pravé ruky na druhou kartu, pokračoval:

„Což nevidíte zde bubenského krále? Ten vám to povídá! Kdyby ležel nohama vzhůru, znamenal by utýrání muže, ale on leží před vámi vzpřímen a znamená utýrání ženy. Ale hned třetí karta – červená desítka – znamená odplatu. Budete od svých dětí trýzněn a týrán, až konečně v zoufalosti nad nezdárnými dětmi učiníte sám životu svému konec.“

„Oběsí se neb utopí?“ ozval se rozmarně soused muže, kterému byl právě tak smutný osud prorokován.

„Upije se!“ odpověděl chladně blázen.

Všeobecný smích rozlehl se zahradou a přivábil několik zvědavců od jiných stolů, kteří obklopili stůl, za kterým blázen moudrým prorokoval příští osudy.

„Ne, teď jsem věru dychtiv, jaký osud očekává mne,“ připomenul před chvílí se ozvavší muž, a boubelatá smavá tvář jeho vzala na se výraz úřední přísnosti.

Blázen, vstoupiv těsně za něj, položil prst na první ze tří karet před ním ležících a pravil temně:

„Znáte tu kartu?“

„Jakž bych neznal? – Bubenská osmička!“ vece tázaný, ačkoli vidí, že blázen ukazuje na zelenou devítku.

„Chyba lávky! Mýlíte se,“ opravuje blázen.

„Vždyť přece nejsem slepý.“

„Jakžpak ne – vždyť je to žaludská desítka,“ tvrdí blázen, a jeden z opodál stojících zvědavců dodává:

„Job má pravdu – žaludská desítka... Vidím ji až odtud!“

„Pravda – žaludská desítka,“ volají někteří kolem stolu, ačkoli každý vidí, že to zelená devítka.

„Nu, tak tedy!“ počíná nato blázen. „Žaludská desítka je karta zlo-pověštná; znamená trpkost, nevýslovnou trpkost. Kdybyste nebyl otrokem, kdybyste byl člověkem volným, cítil byste trpkost svého života dvojnásob. Děkujte tedy osudu, že z vás nesňal jha otrockého – ztrpčený život váš je aspoň poněkud snesitelný.“

„Ale co to blábolíš, Jobe?“ ozval se poněkud nevrle muž, jehož se výklad týkal.

„Já neblábolím,“ odpovídá blázen, „a za to nemohu, že karta nemluví, že blábolí nesouvisle, ale přece srozumitelně. Či konal jste kdy v životě svém něco z vlastní vůle, z vlastního popudu? Či nekonáte vše dle rozkazu svých představených? Nehrbíte záda, kdykoli se představený váš před vámi objeví? Neusmíváte se, kdykoli se usmívá on, a netváříte se vážným, kdykoli se on zamračí? Svrhněte ze sebe otrocké jařmo, a karta bude mluvit zcela jinak.“

„Ty blázníš, Jobe! Začpak mne pokládáš?“

„Blázen nemůže než bláznit,“ odpovídá chladnokrevně Job, „a nemůže člověka moudrého pokládat nežli za stvoření politováníhodné.“

„Ale já chci zvědět, co mne očekává, a nikoli, co jsem byl a co jsem,“ ozval se netrpělivě muž, kterého se slova Jobova týkala.

„Vše to vypravuje karta druhá,“ pokračuje blázen, „a líp bylo by pro vás, kdybyste to vůbec ani nezvěděl. Ale vy chcete znáti svůj osud, budiž tedy! Budete – jak tato druhá karta, zelené eso, vypravuje – po celý svůj život žítí v naději, budete toužiti, každý den toužiti, a přece se nikdy vyplnění své tužby nedočkáte.“

„A po čem bude toužiti?“ optal se Houžvička.

„Po něčem, po čem zřídka který smrtelník toužívá – po smrti,“ odpověděl blázen.

„Snad ne po vlastní?“ ozval se kdosi z pozadí.

„Nikoli,“ vece blázen; „on nebude toužiti ani po své, ani po smrti kohokoli ze svých příbuzných, ale přece bude na smrt číhati, jako kočka na myš.“

„A na jakou smrt?“ optal se jiný.

„Na smrt svého představeného,“ dí blázen zcela vážně.

Tentokráte se nikdo nezasmál; satirická poznámka ta byla skoro až urážlivá, a beztrestně mohl ji jen blázen metnouti v tvář solidnímu úředníku, na kterého byla adresována.

„A jak skončím dny života svého?“ optal se adresát, tváře se k urážlivým slovům bláznovým co možná lhostejným.

„To vypravuje karta třetí,“ pokračuje Job vážně, ukázav prstem na zeleného kluka. „Budete se trápit a soužit, jako se trápily a soužily tisíce tisíců lidí vám podobných. Vyschnete, až z vás bude kost a kůže, a zhasnete pak, jako zhasíná pohozená jiskřička, ale nikoli žhavě, rudě, nýbrž žlutavě – zahynete žloutenkou záští!“

Po těchto slovech muž, kterého se výklad ten týkal, prudce vyskočil, a sinavá tvář jeho zahořela hněvem.

Blázen couvnuv o krok, a složiv ruce křížem na prsou, klidně upíral zrak svůj na pohněvaného.

„Ale vždyť ty dnes přímo urážíš, Jobe!“ ozval se Houžvička, vstávaje od stolu.

„Nemohu za to – karta je karta a nedá se jinak vykládat,“ odpověděl blázen. „Proč mě nutíte vykládat?“

„Vždyť je to jen žert,“ ozval se Houžvičkův soused.

„Blázen nežertuje – blázen mluví pravdu jako dítě,“ odpovídá Job opravdovým hlasem.

„Tys však jindy také žertoval, Jobe,“ připomenul Houžvička, stavě se mezi blázna a pohněvaného úředníka. „A my všickni chováme

se k tobě, jak vidíš, i dnes rovněž tak vlídně a přátelsky jako kdy jindy.“

Blázen něco zamručel, ale ani sebou nepohnuv, díval se zarputile pohněvanému do očí.

„Připij si, Jobe! A naprav svou chybu!“ vyzývá Houžvička, podává bláznu svůj korbílek. „Vylož teď karty mně – a vykládej třeba rovněž tak bláznovsky jako dříve.“

„Vykládej Houžvičkovi!“ ozvalo se několik hostů současně.

Job sáhl po korbílku a přihnul si opět tak hltavě, že vypil zbytek jedním douškem.

„Výborně, Jobe, výborně!“ zaznělo v kruhu. „Dnes nám aspoň také dokážeš, že dovedeš ještě pít.“

„Jakž bych nepil, když žízeň trápí,“ zamručel blázen.

Tím bylo nemilé intermezzo vyrovnáno.

Rozhněvaný úředník usedl, Houžvička následoval jeho příkladu; blázen pak obešel stůl, a postaviv se těsně za Houžvičkou, zahájil svůj výklad.

„Vidíte první kartu – červenou sedmičku? Karta ta znamená radost, nevýslovnou radost. Život váš byl až dosud růžemi poset – miloval jste a byl jste milován, vy nikomu jste nezáviděl a nikdo nezáviděl vám, nikoho jste nenáviděl a nikdo nenáviděl vás... A přece se ze života svého neradujete! Bohem vaším je mamon. Kupčíte se vším, i se svým svědomím. Prodáváte ctnosti svých dítek, prodáváte poctivost své ženy, ba prodáváte i své hříchy.“

„Tot' přece trpčí litanie, než jakou musil vyslechnouti můj předchůdce,“ připomenul flegmatický Houžvička s úsměvem.

Blázen nedbaje vyrušení toho pokračoval:

„A přece jste člověk poctivější oněch licoměrníků, kteří kupčí s ctnostmi cizích dítek, s poctivostí cizích žen a s cizími hříchy... Prodáváte, co pokládáte za svůj majetek, kdežto jiní nabízejí ku koupi a prodávají majetek cizí.“

„Ale ty dnes mluvíš, Jobe, jako delfské orákulum,“ ozval se Houžvička rovněž tak rozmarně jako předtím.

Tvář bláznovu přelétl trpký úsměv.

„Vizme tedy, co vypravuje karta druhá – červený svršek,“ pokračuje blázen. „Mnozí pokládají kartu tu za patrona kupců a obchodníků. Znamenat' štěstí v obchodu. Zbohatnete obchodem – tak zvaným poctivým obchodem, beze vší šalby a lsti...“

„Jak ale zbohatnu beze lsti a šalby, když kupcím se svými hříchy,“ namítl Houžvička. „Ty dnes, Jobe, skutečně mluvíš jako mudrc.“

„A přece nejsou slova má než slova bláznova,“ pokračoval Job. „Dokazuje to karta třetí – červené eso.“

„A co znamená?“ optal se kvapně Houžvička, který navzdor žertu, jenž tu tropen, nemohl se dočkat konce nehrubě lahodícího výkladu.

„Karta ta znamená nejblaženější smrt, jaké si člověk přáti může; znamená smrt z bezměrné radosti nad něčím, po čem byl člověk po celý svůj život prahnul.“

„Nu, to mne těší, že přece někdy také umru,“ usmál se ironicky Houžvička, hladě si své zdravím kypící tváře.

„Umřete,“ pokračuje blázen s nezměněným klidem, „umřete sice smrtí nejsladší, ale šťasten přece nebudete než pouhý okamžik.“

„Jak to možno? Tot' přece hotový nesmysl!“ rozesmál se Houžvička.

„Umřete náhle,“ dodal blázen, „umřete radostí nad velkou výhrou z loterie.“

Houžvička ustal na okamžik ve smíchu, ale hned nato rozesmál se ještě srdečněji než předtím.

Smích jeho rozesmál i ostatní.

„Nu, dnes jsi měl, Jobe, nešťastný večer,“ pravil Houžvička, když se byl smích poněkud utišil; „chtěl jsi nás patrně pohněvat a rozesmál jsi nás. Děkuji ti jménem všech ostatních, ale proto přece tě dnes

ještě nepustíme. Za trest, že se ti výklad karet nepodařil, musíš nám udělat nejsmělejší kozelec, jaký jsi kdy v této zahradě už provedl.“

Tentokráte blázen vyhověl přání tomu dříve, než bylo vysloveno.

Jakmile zaslechl slovo kozelec, vyskočil jako veveřice na stůl mezi korbělíky, a přemetnuv se ve vzduchu, skočil nazpět na totéž místo, z kteréhož byl vyskočil.

Vše to bylo dílem několika vteřin, a dříve, než se přítomní vzpamatovali, stál blázen zase vzpřímen a s rukama křížem na prsou složenýma.

Toliko Houžvička, kterýž byl blázna ku kozelci vybízel, nebyl z něho spustil očí a viděl při přemetnutí jeho ze stolu, že vypadl mu z kapsy režných kalhot úzký proužek papíru.

I shýbl se k zemi a zvedna papír, aniž toho blázen zpozoroval, porozbalil jej; shledal, že je popsán.

„Výborně, Jobe!“ zvolal hned nato. „Kozelec se ti podařil líp nežli výklad karet. Leč abys neřekl, že jsme neuznalí, že necháme tak výborný výkon bez odměny, odměníme tě hned způsobem, jakého bys ani ve snu se nenadál.“

Zraky všech utkvěly na Houžvičkovi, kterýž byl povstal.

Také Job na něho pohlédl, ale netuše, co Houžvička slovy svými míní, čekal klidně, co bude následovati.

Houžvička obešel stůl, a postaviv se na druhé straně přímo proti Jobovi, zvedl papír do výše, řka:

„Přečtu veřejně Jobovi lístek, který mu byla dnes poslala jeho nejmilejší.“

Jobovy oči divoce se rozjiskřily.

Buď že věděl, nebo snad jen tušil, co lístek obsahuje – střelhbítě jako tygr vrhl se přes stůl na Houžvičku, by mu lístek vyrval, ale Houžvička se uhnul a blázen padl zpola na stůl.

„Držte Joba!“ vzkřikl nyní velitelsky Houžvička, a několik mužů, kteří stáli za bláznem, obklopili jej těsněji, takže se mohl jen násilím prodrati.

Nežli však Job povstal, počal Houžvička zvučným hlasem čisti tato slova:

„Duše má nejmilejší!

Děkuji ti mnohokrát za tvou poslední zásilku. Přišla právě vhod – nebyloť už v kabele mé ani haléře. Rozdělit jsem se s přeubohou věrnou duší – ale za týden musím míti nevyhnutelně více...“

Houžvička nedočetl.

Job, jenž byl zcela zřetelně pronesená slova jeho slyšel, povstav vrhl se poznovu s takovou prudkostí k Houžvičkovi, že jej a několik jiných, kteří po oné straně za stolem seděli, porazil.

Současně podařilo se mu chytiti Houžvičku za ruku a proužek papíru mu vyrvati.

Takového konce obvyklé, skoro každodenní zábavy arci se nikdo nenadál.

Nastal bezpříkladný hluk a zmatek.

Různé výkřiky, klení a podobné ozývalo se v divoké směsici – jen Job zůstal klidně státi uprostřed hlučícího davu maje pravici, v níž držel Houžvičkovi vyrvaný kousek papíru, sevřenou.

V témž okamžiku vzkřikl kdosi ve dveřích vedoucích do zahrady:

„Co to za hluk? Utište se přec!“

Někteří z přítomných se obrátili a spatřili obecního policistu, který rychlým krokem k davu přistoupiv, zamručel do vousů:

„Vždyť jsem to věděl, že ho tu přece stihnu!“

„Koho hledáte?“ ozval se nejbližší host, jenž byl slova ta zaslechl.

Policista, jako by slov těch neslyšel, zvolal vážně a přísně:

„Co se to tu děje? Kdo zavalil příčinu k výtržnosti?“

„Job – bláznivý Job!“ zvolalo několik hlasů současně.

Houžvička byl zatím povstal ze země.

Nejspíše se v duši jeho ozval cit lidskosti, neboť když slyšel křivě viniti nevinného, pravil vážně:

„Nikoli – Job nezavdal příčinu... Pouhý žert změnil se nemilou náhodou v zdánlivou výtržnost.“

„A přece musí Job se mnou,“ vece na to policista.

„Ale proč? – Vždyť nic nezavinil,“ namítá Houžvička.

Někteří dodávají:

„Vždyť nás pouze bavil!“

„Nic naplat – mám přísný rozkaz,“ praví policista. „Pojďte, Jobe!“

„Kam?“ ozval se Job, v jehož obličejí ani sval se nepohnul.

„To se dovíte později,“ odpovídá policista. „Hledal jsem vás už z večera – a teď je skoro půlnoc.“

Mimo nadání nekladl blázen žádného odporu.

Popošel k policistovi a pravil smutně:

„Pojďme!“

Toto oddání se blázna v neodvratný osud všechny přítomné takměř dojalo.

Skoro všichni přimlouvali se za ubohého Joba, a nejvíce přičinil se Houžvička, který policistu ujišťoval, že Job nezavdal ani nejnepatrnější příčiny k výtržnosti.

Policista všechny přímluvy klidně vyslechl, ale přece se nedal obломiti.

„A co se s ubožákem stane?“ optal se posléze Houžvička.

Teprve nyní naklonil se policista poněkud k Houžvičkovi a zašeptal mu cosi do ucha.

„Ah, toť něco jiného!“ pravil Houžvička a obrátiv se k Jobovi domlouval mu vlídně:

„Jen jděte, Jobe – jděte – nic se vám nestane!“

Ale hlas jeho zněl přece poněkud smutně.

Job uposlechl a volným krokem odcházel ze zahrady; policista ho následoval.

Všichni přítomní sledovali zrakem svým blázna, až zmizel.

„A co se s ubožákem stane?“ opáčil nyní jeden z hostů otázku, kterouž byl před chvílí Houžvička policistovi položil.

„Bude dopraven do blázince,“ vyložil Houžvička.

„Do blázince?“ ozvali se někteří. „A proč? Vždyť živé duši neublížil!“

„Došlo prý na úřad oznámení, že počíná opět zuřit,“ vykládá Houžvička. „Bylo to na něm ostatně i dnes večer poněkud pozorovat. Bylť jako vyměněn, ale zuřivosti jsem na něm přece nepozoroval!“

„Pravda, pravda!“ kývali někteří.

Poté všickni opět zasedli za stůl a mluvili o Jobovi.

Hovor však váznul; ani jediný z hostů nedal si více nalíti. Ti, kdož měli dopito, nebo kterýmž bylo převržením korbílků na stole pivo vylito, odešli za několik okamžiků.

Ostatní dopili a odešli také.

O půlnoci byla zahrada prázdná, a po půlnoci snad už ani živá duše na ubohého Joba nevzpomněla.

* * *

Zbytek noci probděl Job v šatlavě.

Byl tam sám, a mohl tudíž pohodlně, pokud toho byl jeho mozek schopen, přemítati o svých posledních skutcích, pro které byl vyhledán a zatčen.

Soudíme-li dle posledního chování Jobova, musíme vyznati, že duševní choroba jeho nebyla pro jiné lidi nebezpečnou, a vyjímaje snad výstřednější chování jeho o polednách minulého dne, nebylo na něm večer pozorovati ani nejmenšího symptomu zuřivosti.

Pravda sice, že byl jaksi rozkvašenější než jindy, ba že prostě humoristické výklady, kterýmiž společnost v zahradě s krvavou bludičkou obyčejně bavíval, ustoupily tentokráte výkladům satirickým, poněkud jízlivým a úsměšným; leč z toho všeho nedalo se nikterak souditi na zhoršení duševní jeho choroby.

Vždyť i člověk duševně úplně zdravý neubrání se mnohdy podobným návalům rozmrzelosti a rozhořčenosti, když zaujme místo obvyklého prostodušného humoru bodavá a úsměšná satira.

Příčina této změny Jobova duševního rozpoložení myslí arci zůstala tajemstvím, a nevypátral jí ani úředník, před kteréhož byl Job zrána předveden, aby se zodpovídal ze svých posledních skutků, z kterýchž souzeno na zhoršení duševní choroby jeho.

Úředník ten sice sám takměř pranic o tom nevěděl, neboť udání, které bylo úřadu došlo, bylo kusé a příliš všeobecné, ale osoba, jejíž jménem bylo podáno, zaujímala tak vynikající společenské postavení, že bylo nevyhnutelně třeba případ ten pečlivě vyšetřiti.

Klidně stál Job ve svých rezných gatích a takovětěž košili před úředníkem.

Tvář jeho nejevila nejmenší stopy nějakého rozčilení, byla skoro až chladna, ačkoli hluboko zapadlé jiskrné černé oči dodávaly jí výrazu velmi živého.

Úředníku zdálo se na první pohled, že stojí před ním zpustlý sice, ale přece inteligentní a duševně úplně zdravý muž, v čemž byl utvrzen i později, když Joba počal vyslyšati a Job každou otázku zodpověděl mírně, klidně a logicky, jako by ji byl zodpovídal vyslyšchající úředník sám.

Výslech trval skoro hodinu.

Job byl vyptáván na všechny podrobnosti právě uplynulých pěti nebo šesti dnů, ale kromě vylíčeného výstředního případu o polednách minulého dne, jež i nyní Job popsal rovněž tak věrně, jak se byl udál, nedozvěděl se úředník ani nejmenší podrobnosti, z kteréž by byl mohl vážiti důvod k jakémukoli přísnějšímu opatření proti ubohému bláznu. Ba více ještě – Job snad ještě nikdy sobě nepočínal tak rozumně a nikdy snad nemluvil tak logicky, jako tentokráte, takže byl úředník skutečně v rozpacích, co počíti.

Rozpaky jeho netrvaly však dlouho.

Připomenuv si osobnost, která žádala za přísnější opatření k uvarování všech možných následků výstředního chování bláznova, rozhodl se posléze přece aspoň pro prostředek preventivní, pro dočasné dopravení Joba do blázince k pozorování.

Jobovi se o tom arci nezmínil, ale Job osud svůj tušil – optal' se sám, zda bude snad dopraven do „strašného domu“, v němž byl už jednou nějaký čas strávil.

Úředník zavrtěl záporně hlavou a zavolav strážníka dal mu šepťmo přiměřené rozkazy.

Strážník přijal pak z rukou úředníkových potřebné úřední výkazy a pokynul Jobovi, aby šel.

Job, kterýž byl po celou tu dobu opodál stál, uposlechl jako nejposlušnější dítě.

Musil jíti napřed, strážník ho v patách následoval.

Šli přes podskalský přívoz.

Na pramici usedl strážník na lavičku těsně podle Joba a držel ho za ruku tak dlouho, až přeplula pramice řeku.

Když pak byli na pravém břehu a vystoupili z pramice, zůstal Job státi.

„Pojďte, Jobe!“ vyzýval strážník.

„A kam?“ optal se Job dutým hlasem.

Strážník neodpověděl, nýbrž pohodil jen hlavou směrem k východu.

„A proto jste mne tedy držel na přívoze za ruku?“ optal se Job.

„Proto,“ zní odpověď.

„Bál jste se, abych vám neskočil do vody – ne?“

„A neutek!“ doplnil strážník.

„A myslíte, že bych vám neutek, kdybych chtěl?“ připomíná blázen, a lehký úsměv pohrává mu kolem rtů.

„Nu – teď už se nebojím,“ dí strážník rovnaje si úřední spisy pod pažďím.

Okamžiku toho použil Job. Vytrhl strážníkovi spisy a dal se na útěk.

Strážník učinil pokřik.

Několik plavců, kteří byli nablízku, dva finanční strážníci, stojící před výběřčím domkem, a strážník sám pustili se za bláznem.

Náhodou byla hlavní ulice podskalská, kterouž blázen dále uháněl, liduprázdna. Proběhl tudíž bez závady. Nato zabočil do těsných uliček pobočných a zmizel tak před zraky pronásledujících, kteří zůstali zanedlouho státi a pak se vrátili.

Toliko strážník pronásledoval Joba nazdařbůh.

Dal se směrem k blázinci, a když se octnul před hlavním vchodem, zazvonil a ohlásil vrátnému, co se bylo přihodilo.

Vrátný vyslechna strážníka optal se:

„Nebyl muž ten v rozedraných režných gatích a takovětěž košili?“

Strážník přisvědčil.

„Ten je u nás – v kanceláři,“ dí na to vrátný. „Přišel, zazvonil, a když jsem otevřel, pravil zcela klidně, že musí bez odkladu odevzdati řediteli ústavu nějaké úřední listiny.“

„A vy jste jej vpustil?“ ptá se strážník.

„Vpustil; vždyť nesl listiny pod pažďím a ukázal mi je.“

„A nyní je v kanceláři?“

„Ano – v kanceláři – můžete se přesvědčit.“

Poté strážník vešel, a vstoupiv do přijímací kanceláře, spatřil tu Joba státi u dveří a čekati na úředníka, kterýž byl právě kdesi ve vedlejší místnosti.

Po příchodě úředníka ohlásil strážník i tomuto, co se bylo sběhlo.

Po vyřízení všech formálností podržán Job v blázinci.

Strážníkovi arci bylo chování Jobovo podivno, ale přesto nezmínil se o tomto svém dobrodružství nikomu, až teprve po letech, když už nebyl strážníkem a nemusil se báti vypeskování, že se dal šíleným Jobem oklamati.

Již téhož dne večer, když byl Job dopraven do blázince, „krvavá bludička“ v zahradě u vjezdu do Kinské zahrady více nehořela.

Zhasla zrána jak obvyčejně v témž okamžiku, když první paprsky vycházejícího slunce rozléty se nad Prahou; večer pak ji nikdo více nerozsvítil – ba ani hostinský, s jehož osudy byla dle pověsti v tak úzké souvislosti, neodvážil se tak učiniti, ačkoli mu k tomu někteří hosté radili.

„Nerozsvítím ji,“ pravil rozhodně. „Jinou rukou než Jobovou rozsvěcována, zhasla by buď dříve, nebo později než obvyčejně – a souvisí-li osud můj a rodiny mé, jak pověst dí, s ‚krvavou bludičkou‘, pak nemůže záviseti než na způsobu rozsvěcování a zhasínání.

A o tom přece možno naprosto pochybovati, že by dovedl někdo ‚krvavou bludičku‘ rozsvěcovati tak pravidelně jako Job a že by ji mohl opatřovati takovým způsobem, aby zhasla sama sebou a vždy v týž čas jako zhasínala, dokud ji on opatřoval.

Ostatně jsem pevně přesvědčen, že Joba v blázinci dlouho nepodrží. Jeť tak mírný, tak dobrý a mnohdy i rozumný, že neliší se takměř od lidí duševně úplně zdravých. K čemu by ho tedy v blázinci zdržovali?

Budou jej nějaký čas pozorovati, a až se přesvědčí, jako se už byli jednou přesvědčili, že je sice na myslí pomaten, ale přece jen blázen zcela neškodný, pošlou jej úřadu, který ho dal do blázince dopravit, nazpět, a úřadu nezbude než pustiti Joba zase na svobodu. Jsem jist, že za týden nebo nejdéle za měsíc Joba opět spatříme.“

Tento výklad hostinského byl vcelku správný a nasvědčoval zároveň tomu, že hostinský, nejsa muž pověřivý, nevěří doslova pověsti, která o souvislosti osudu jeho rodiny s „krvavou bludičkou“ v sousedstvu kolovala.

Avšak což platno brániti se logickými důvody, když náhoda pracuje pověře do rukou! Již prvního večera, kdy „krvavá bludička“ poprvé nehořela, bylo v zahradě daleko méně hostů než kdykoli jindy.

Následujícího dne a večera jich bylo ještě méně, a za týden bývala zahrada už skoro po celý den a po celý večer takměř úplně prázdná.

Z hostů každodenních, jež byl Job svým výkladem karet, svými deklamacemi, svými šprýmy a gymnastickými evolucionemi tak často bavíval, nedostavil se již prvního večera ani jediný; ba i kupec Houžvička, kterýž druhdy ani jediného večera neopomenul dostaviti se, více nepřišel.

Prvního a druhého dne, kdy bylo počasí poněkud deštivé, nikdo si toho nevšimnul, ale třetího, čtvrtého a pátého dne, když bylo opět vedro skoro nesnesitelné, bylo to hostinskému nápadno.

Čekal několik dní, ale když návštěva vždy více řídla, počal býti i on nepokojný.

Přemítal, mudroval a posléze navzdor zdravému rozumu svému počal pověsti přikládati víry a rozhodl se pro zažehnání následků.

Dal „krvavou bludičku“ rozsvítiti, ale světlo hořelo jen asi do půlnoci, a hostů nepřibylo.

Rozsvítil tudíž „věčné světlo“ následujícího večera sám, ale světlo hořelo až do poledne příštího dne, aniž by bylo hostů přibylo.

Necht' namáhal se jakkolivě, necht' odměřil olej do lampičky sebesvědomitěji – lampička zhasla vždy buď dříve, nebo později: když olej dohořel, a zahrada zůstala takměř úplně bez hostů.

Konečně dostavil se asi čtrnáctého dne večer aspoň jeden z dřívějších každodenních hostů, kupec Houžvička.

Usedl za stůl, za kterýmž byl druhdy sedával, dal si nalít korbílek a pomalu popíjel.

V zahradě byli jen tři nebo čtyři zcela cizí hosté, kteří seděli osaměle u různých stolů, a Houžvička, nemaje nikoho, s kým by se bavil, počal zanedlouho pozívat.

První korbílek vypil sice jak obyčejně v půl hodině, ale druhý nemohl již nikterak dopít, ačkoli měl „obstojnou žízeň“, jak říkával, kdykoli měl v hrdle tak vyprahlo, že snesl šest i sedm korbílků.

Posléze přece i druhý korbílek dopil. Mimovolně zaklepal, jako by si chtěl dáti znovu nalít, ale když sklepnice přiběhla, zaplatil, vstal od stolu a loudal se k východu ze zahrady.

Zde však setkal se s hostinským, který se byl právě odkudsi z Prahy vrátil.

„Ah, pan Houžvička!“ zvolal hostinský radostně, ale hned nato dodal poněkud smutně:

„A již domů? – Vždyť neodbila ještě ani desátá.“

„Domů – domů,“ vece Houžvička zívaje. „Je tu dnes jaksi smutno – jako po vymřeni.“

Hostinský kývnul několikráte hlavou a připomenul jaksi na omluvu:

„Možná, že ještě někdo přijde. Mohl byste snad přece zůstat, pane Houžvičko!“

Houžvička opět zívá; několik okamžiků váhal, načež se obrátil a děl rozhodně:

„Nu – tedy ještě jeden korbílek!“

„Ještě jeden korbílek panu Houžvičkovi!“ opakoval hostinský, kývaje na sklepnici, která právě vcházela do zahrady s korbílkem pro jiného hosta.

Ale nečekaje, až by se sklepnice vrátila, zaskočil pro pivo sám.

Zatím doloudal se Houžvička zase ku svému stolu a usedl.

Než se hostinský vrátil, zívá několikrát, a když pak hostinský před něj postavil korbílek s přetýkající pěnou, protáhl se líně na lavici jako člověk v nejvyšší míře zemdlený a mrzutý.

„Jak se vám daří, pane Houžvičko?“ ozval se po chvíli hostinský, sedaje proti vzácnému hostu. „Jste zdráv? A což obchody?“

„Zdráv sice jsem, a také obchod nevázne,“ odpovídá tázaný. „Ale jsem jaksi mrzut, jako by se o mne nějaká nemoc pokoušela.“

„To bude vedrem, pane Houžvičko,“ konejšil hostinský. „Mně je také podobně – už po několik dní.“

Houžvička poznovu táhle zívá.

Chvíli oba mlčeli, načež opět promluvil hostinský. Houžvička odpověděl jednoslabičně.

Po chvíli ozval se Houžvička, a zase hostinský odpověděl jednoslabičně.

Tak seděli takměř hodinu pohromadě, marně se snažíce rozpřísti hovor, jenž by je aspoň poněkud zajímal.

Houžvička stále popíjel, ale vždy jen jaksi ku zvlažení rtů a jazyka, a v korbítku bylo stále ještě pivo.

„Ale u vás je dnes nějak smutno,“ pravil posléze Houžvička, když byli oba opět delší chvíli mlčeli.

Hostinský se rozhlédl po zahradě, jako by chtěl spočítati své hosty, a pravil:

„Tak je nyní u nás každý den, každý večer. Od onoho večera, když zde byl bláznivý Job naposledy, ubývalo hostů.“

„To přec není ani možná,“ namítá Houžvička.

„A přece pravda – vždyť i každodenní hosté se více nedostavili, ba ani vy, pane Houžvičko, jste tu nebyl.“

„Pravda, pravda,“ přisvědčuje Houžvička. „Ani sám nevím, proč jsem sem nešel, a nyní, když na to myslím, zdá se mi, že mi cosi napadlo o dlouhé chvíli, kterou bych měl. A neklamal jsem se. Dnes aspoň jsem se nikterak nepobavil – zívám skoro bez přestání.“

Hostinský na to neodpověděl.

„Ale proč asi nepřišli ostatní,“ ozval se po chvíli zase Houžvička, „kteří tu bývali se mnou den co den?“

„Nevím a nemohu si to vysvětliti,“ dí hostinský. „Možná, že obávali se podobně jako vy dlouhé chvíle. Bez bláznivého Joba, který tu býval, jak víte, každý večer, je tu vskutku jaksi smutno.“

„Podivno!“ zavrtěl hlavou Houžvička. „Kdybych byl jen poněkud pověřivý, uvěřil bych skoro v učarování... Ale tak nezbyvá než pokusiti se o vysvětlení způsobem přirozeným. Zdá se mi, že šprýmy Jobovy skutečně sem vábily hosty, aniž by si toho byl kterýkoli

z nich vědom. A nyní, když tu Joba není, chodívají jinam, aniž by věděli proč – tak aspoň soudím podle sebe.“

„Možná, že máte pravdu,“ přisvědčuje hostinský, kterému přirozený výklad ten zdál se býti pravdě nejspodobnější.

„A když tak o Jobovi mluvíme,“ počal po malé pomlčce Houžvička, „napadá mi právě jiná zvláštnost.“

„Jaká?“ ozval se hostinský.

„Že totiž, pokud se aspoň pamatuju, nikdo z hostů, které byl ubohý blázen tak často pobavil, skoro pranic o jeho dřívějším životě neví, ba že nikomu ani nenapadlo zeptati se na to.“

„Nu, něco se arci ví, ale ne mnoho,“ odpovídá na to hostinský monotónně.

„Já arci nejsem zdejší,“ počal opět Houžvička, „přistěhoval jsem se sem asi před desíti lety a poznal jsem Joba již bláznivého... A jak už jsem řekl – nikdy mne nenapadlo zeptati se někoho, zdali šlí od maličkosti, a jaký byl dřívější jeho život vůbec.“

„Já sice taktéž nevím mnoho,“ připomíná hostinský, „ale přece aspoň něco; ba byl jsem před lety očitým svědkem děsného výstupu, kterýž byl dle všeho příčinou, že Job zšlel.“

„Vy jste tedy znal Joba dříve?“

„Byli jsme spolužáci,“ vypravuje hostinský; „ale nevím o něm z doby školní, než že byl tichý, hodný hoch, aniž by jakýmkoli způsobem nad jiné vynikal. Co se s ním později dělo, nevím, a když jsem přišel na učení, setkal jsem se s ním jen jednou: potkal jsem ho náhodou na ulici – tenkrát studoval.“

„Otec jeho byl nejspíš zámožný!“ podotknul Houžvička.

„Ó, nikoli,“ dí na to hostinský. „Byl tiskařem kartonů. Tenkrát arci se vedlo tiskařům dobře, ba výborně, a každý tiskař mohl dát své syny studovat, ale pokud vím, neučinil tak než Jobův otec.“

„Job byl tedy výtečná hlava.“

„Nevím o něm a jeho studiích pranic více,“ vypravuje hostinský; „ba nevím pranic o jeho rodinných poměrech.“

„Ale vždyť jste připomenul cosi o děsném výstupu!“

„Pravda, ale smutná příhoda ta stala se později, nemýlím-li se, asi před osmnácti lety. Já byl tehdá již zde hostinským; otec mi byl před několika lety zemřel, a živnost šla obstojně. V tu dobu stavěla kněžna Kinská právě svůj letohrádek zde na úbočí Petřína, jež bylo druhdy pusté a neschůdné. Nazývali jsme je ‚Vrabcovnou‘ po malém domku, kolem něhož bylo vystaveno několik hrnčířských pecí. Vyráběno tu hrnčířské nádobí.“

„Ale což Job?“ ozval se Houžvička.

„Job,“ pokračoval hostinský, „byl buď stavitelem, nebo zhotovil plány k letohrádku nebo k parku, ani už nevím. Vídal jsem jej tenkrát den co den choditi na vrch a z vrchu, a on se mnohdy zde v zahradě u mne zastavil, aby tu vypil korbílek.“

Tenkrát byl statný muž. Myslete si jen tu vysokou ramenatou, silnou postavu s tím dobráckým výrazem v tváři a žhoucíma černýma očima v slušných šatech!

Myslete si, že mužně krásná jeho tvář září spokojeností, a on sám že je ku každému vlídný, přívětivý, nechť je boháč nebo žebrák, člověk šťastný nebo nešťastný.“

„Ale což děsný případ, o němž jste se byl zmínil?“ naléhal netrpělivý Houžvička.

„Udál se asi druhý nebo třetí rok po zahájení stavby letohrádku,“ pokračoval hostinský. „Pamatuju se na to, jako by se to bylo stalo včera nebo předečím.“

Bylo po poledni za parného letního dne. Stál jsem právě u vchodu do zahrady, když šel Job kolem po chodníku. Zastavil se, podal mi ruku, a poručiv si korbílek, vešel do zahrady. Tu usedl a pomalu korbílek vypil.

Jak už jsem pravil, pamatuju se na vše, jako bych to viděl před sebou. Job mluvil zcela rozumně o věcech zcela všedních; ptal se na to a ono, ale z ničeho nebylo lze souditi, že je rozčilen nebo v mimořádném nějakém stavu.

Když dopil, vstal, podal mi ruku a odešel. Viděl jsem ho, jak se ubíral po pěšince vzhůru ku Vrabcovně.“

„Ale případ!“ vpadl netrpělivý Houžvička vypravujícímu poznovu do řeči.

„Udál se asi několik hodin poté,“ ujal se opět slova hostinský. „Dle všeho někde nablízku Vrabcovny, kde nebylo lidí; nebo kdyby se byl stal někde u stavby, byl by o něm někdo věděl. Ale tak zůstalo vše tajemstvím.“

„Vždyť jste řekl, že jste byl očitým svědkem,“ připomenul Houžvička.

„Případu samého arci ne,“ vypravuje hostinský, „nýbrž jen jeho následků. Druhého dne časně zrána našli totiž moji lidé v božím hrobě v kapličce ležeti dva lidi – muže a ženu.

Muž měl zaprášený a místy rozedraný šat a byl v mdlobách – ženštinu, taktéž v rozedraných, ale slušných šatech, držel v náručí. Byla asi pětadvacetiletá, černovlasá a černobrvá.

Když jsem na pokřik svých lidí pospíšil ku kapličce, poznal jsem v omdlelém muži Joba – ženštinu jsem neznal.

Přispěl jsem Jobovi ku pomoci; lidé moji pak počali křísiti ženštinu, která byla zdánlivě taktéž v mdlobách. Joba jsme vzkřísili, ale ženština byla – mrtva.“

„Toť vskutku děsné,“ připomenul Houžvička, načež ihned dodal:

„Ale probůh, co se to vlastně stalo?“

„Nevím,“ dí na to hostinský. „Vypravovány o tom různé pověsti, které se vesměs shodovaly v tom, že udál se případ ten pozdě na večer kdesi na odlehlém místě Vrabcovny a že Job ženštinu dovlékl pak dolů, a nemoha nejspíše zemdením dále, že zavlekl ji do božího hrobu v kapličce buď již mrtvou, nebo polomrtvou, a tam že i jej opustily síly.

Vše ostatní zdá se mi býti pouhým výmyslem. Někteří vypravovali, že mrtvá ženština byla jeho milenkou, jiní zase že sestrou,

a ještě jiní že prý zcela cizí a neznámou ženštinou. Job sám o všem tom ani slovem nehlesnul.

Ptal jsem se ho několikrát, když jsme jej vzkřísili: ale on ani na jedinou otázku neodpověděl. Zavrtěl jen záporně hlavou.

Byl velice zemdlen a sláb, a musil jsem jej dáti odnést. Byl pak dopraven do nemocnice, a více jsem ho neviděl, až asi za dva nebo tři roky, když poprvé vzplála zde v kapličce ‚krvavá bludička‘ a Job objevil se zde v zahradě poprvé v rozedraném šatě a na mysli pomaten.“

„Což nebylo v příčině té zavedeno soudní vyšetřování?“ namítl Houžvička. „Vždyť pak se něco podobného nedalo přece umlčeti!“

„Úřad se toho ujal a vyšetřoval,“ odpověděl hostinský. „Ale což platno vyšetřovat, když není svědků a když jediný svědek, který by snad mohl něco podstatného povědět, dává jen zmatené odpovědi.“

„Job tedy zšílel hned po děsném případě?“ připomenul Houžvička.

„Nejspíše,“ odpovídá hostinský, „ačkoli někteří ujišťovali, že v nemocnici dával z počátku odpovědi zcela rozumné, ale když pak později dostavil se vyšetřující soudce, počal prý Job odpovídati nesouvisle a zmateně. Vykládáno to z počátku horečkou, která jím lomcovala, ale ani později, když se tělesně zase úplně pozdravil, nikdo prý se od něho nedozvěděl, co a kde se bylo přihodilo.“

„Toť vskutku podivné!“ připomíná Houžvička.

„Ale na něco bych byl bezmála zapomněl,“ dí na to hostinský.

„Nuže?“ vyzvídá Houžvička.

„Když jsme neznámou mrtvou ženštinu křísili, shledali jsme na jejím těle krví zalité prouhy. Měla prsa a záda jako bičem sešvihaná. Bud' že byla někým zbita, nebo to byly prouhy od toho, jak ji byl Job po zemi vlekl a smýkal.“

„A jakou smrt zjistil soudní lékař při ohledání mrtvolky?“ optal se Houžvička.

„Někteří vypravovali,“ odpověděl hostinský, „že byla zjištěna smrt přirozená – mrtvice; jiní zase ujišťovali, že zjištěno zabití, vlastně umrskání, ale nikdo nedovedl povědět nic podstatného. Prvnější zdálo se však býti pravdě podobnější; jinak by bývalo zavedeno trestní vyšetřování i s Jobem. Ale jak už jsem připomenul, Job sice vyslýchán, a když nebylo možno od něho dovědět se nic podstatného, bylo vyšetřování nejspíše zastaveno.“

„Podivno!“ pravil Houžvička šeptmo a po malé chvíli dodal:

„Což nemá Job žádných příbuzných, od nichž bylo by možno dovědět se nějakých podrobností z jeho života?“

„Pokud vím, má jen staříčkou matku naživě a žije prý s ní už od mnoha let, vlastně se od ní ani neodloučil,“ odpověděl hostinský. „Nejspíše jej matka v beznadějném stavu jeho opatruje a ošetřuje.“

Houžvička se opět zamyslíl.

Kusé úryvky ze života ubohého blázna učinily na něj dojem jako vypravování o neštěstí člověka, kterýž nám byl druhdy zcela lhostejný a o němž jsme se byli právě dověděli, že byl vlastně jedním z nejlepších našich přátel.

Zpočátku chtěl se ještě na to a ono ptáti, ale připomenuv sobě, že byl hostinský vypravoval skoro vesměs jen zlomky různých pověstí, setrval v mlčení.

Také hostinský mlčel.

„Podivno!“ přerušil po chvíli mlčení Houžvička. „Právě jsem přemítal o tom, jak to možno, aby člověk někoho každodenně vídal, aby se jím dal skoro den co den bavit, a přece aby mu nikdy nenapadlo zeptati se na jeho minulost...“

„Myslím, že to zcela přirozeno,“ vpadl kvapně hostinský. „Člověk člověku znenáhla uvyká a uvyknuv neshledává na něm nic obzvláště zajímavého. Mně dělo se podobně. Když jsem spatřil Joba poprvé jako člověka šíleného, bylo mi ho líto; bylo mi, jako by bylo stihlo neštěstí vlastního mého bratra; leč později jsem mu uvykl, a také mně nikdy nenapadlo pátrati po jeho minulosti.“

„A přece je Job blázen zvláštního druhu,“ připomenul Houžvička jen tak mimochodem, a na mysli mu právě tanul poslední večer, jež byl ubohý blázen na svobodě strávil.

„Ubohý Job!“ dodal mimovolně, ale v témž okamžiku připomenul si obsah listu, jež byl tehdáž bláznovi z kapsy vypadl. I zavrtěl hlavou a zamumlal:

„Podivný, přepodivný blázen!“

Nato se opět zamyslíl.

Duší jeho táhly různé představy.

Viděl ubohého blázna v nevlídné kobce blázince, jak sedí schoulen v koutě a vzpomíná na dobu volnosti nebo dřívějšího štěstí.

Avšak hned nato vyhoupla se před duševním zrakem jeho staříčká chudá žena – matka Jobova, o kteréž byl dnes poprvé slyšel.

Zdalo se mu, že vidí bídnou sedničku v prabídné chatrči a u kachlových kamen vetchou stařenku s vráskovitou tváří a se slzami v zapadlých očích.

Vidí, že je v hadry zahalena – zdá se mu, že vzpomíná na svého nešťastného syna...

A v duši jeho dozrává znenáhla jakýsi úmysl.

Náhle se napolo vztyčil, a upřev zrak svůj na hostinského, jenž seděl apaticky naproti němu, pravil:

„A nenapadlo vám, že snad matka Jobova hyne hlady?“

Hostinský zavrtěl mlčky hlavou, ale hned nato přisvědčivě zakýval, řka:

„Máte pravdu – je možno, že má ubožák nouzi. Job byl dle všeho jedinou její podporou. Mnoho arci nevyžebal – ostatně on vlastně ani nikdy nežebal – ale zdá se, že vše, co mu kdo daroval, odnášel své matce. A nyní je možno, že má matka bídu. Bylo by vskutku záhodno, kdyby se jí přispělo ku pomoci.“

Těmito slovy hostinského úmysl Houžvičkův dozrál.

„Vyhledám ji zejtra,“ pravil po malé chvíli, „a potřebuje-li pomoci, postaráme se o ni mezi známými.“

„A víte, kde Job bydlel?“ optal se hostinský.

„Nemýlím-li se, na jedné z vinic za Hřebenkami – tuším na Plátenici,“ odvětil Houžvička. „Posud jsem tam sice jaktěživ nebyl, ale myslím, že se doptám.“

„Ba ovšem, že se doptáte – znát' Joba každé dítě.“

Houžvička zaplatil svůj řád, podal hostinskému ruku a volným krokem pouštěl zahradu.

U vchodu se ještě jednou obrátil a shledal, že jest posledním z několika hostů, kteří tu byli jen krátce pobýli.

Zahrada, druhdy den co den i po půlnoci neobyčejně živá, byla pusta.

A přece nebylo ještě ani jedenáct hodin!

Houžvička zrychlil krok.

Vyšed ze zahrady zaměřil mimovolně k silnici, aby se podíval, zdali je „krvavá bludička“ v kapličce rozsvícena.

Noc byla jasna, obloha plna hvězd; „krvavá bludička“ však nesvítla.

Houžvička chvíli postál na silnici, dívaje se upřeně na kapličku, pak se prudce obrátil a zaměřil k domovu.

* * *

Usměvavě jako probouzející se dítě vyhouplo se následujícího jitra slunce z lehýnkých obláčků na východě.

Již první paprsky jeho vnikly do ložnice Houžvičkovy, neboť Houžvička byl opominul spustiti žaluzie.

Chvíli pohrávaly na stěně, u které Houžvičkovy lože stálo, pak sestupovaly pomalu níže, až pozlatily celé lože a počaly pohrávati po tváři Houžvičkově.

Houžvička procitl.

Líně se protáhl a obrátiv se na loži snažil se opět usnouti, ale přerozkošné smavé jitro více nedopustilo, aby se pohřížil znovu v sen.

Vstal, což byl už po mnoho roků neučinil, asi o čtyři hodiny dříve, než míval v posledních letech v obyčeji, a spustiv žaluzie, počal přecházeti po ložnici.

Na Joba a na svůj úmysl navštívit jeho matku ani nepomyslí; byťť po několik hodin tak tvrdě spal, že procitl jako vyměněn a na včerejší večerní rozmluvu ani nevzpomněl.

Přecházel neoblečen asi půl hodiny.

Myšlenky jeho těkaly z předmětu na předmět.

Myslí na své obchodní záležitosti; přemítal o plánech obchodních, jež chtěl ještě v tomto roce provést.

Náhle se zastavil.

Před duševním zrakem jeho stál šílený Job.

V témž okamžiku připomenul si rovněž tak mimovolně a beze vší pohnutky včerejší svou rozmluvu a úmysl svůj.

Dlouho se nerozmýšlel.

„Musím se vydati bez odkladu na cestu, nechci-li putovati v největším vedru,“ pravil sám k sobě a počal se oblékati.

Byl brzo hotov a asi po čtvrt hodině sestupoval již po schodech.

Octnuv se před domem, zastavil se ještě ve svém krámě, dal tu některé rozkazy a vydal se pak na neobvyklou cestu, jakou v životě svém konal poprvé.

Musil jíti opět podle zahrady s „krvavou bludičkou“.

Nebyla sice tak smutná, jako když jí byl den předtím pozdě večer opouštěl, ale přece pusta a liduprázdna.

Mimovolně zrychlil krok, a zabočiv u vjezdu do Kinské zahrady na cestu vedoucí podle zdi, která zahradu tu na jihovýchodním úbočí ohraničuje, ubíral se dále.

Když dospěl pod letohrádek, podíval se mimovolně vzhůru a rozhlédl se pak kolem.

Zrak jeho zaletěl k Vyšehradu a smekl se odtud k místu, kde stojí pražský blázinec.

V zlatém jasu čarokrásného letního jitra měla tato část Prahy, jinak vždy zádumčivá, ba i pitoreskně pošmurná, usmívavý ráz malebného města někde na jihu.

Pozadí zahalovala ještě lehká pára, vznášející se nad Prahou jako průzračný závoj, výše plynuly po jasné modré obloze bělavé obláčky, a v popředí, kde vyšší předměty vrhaly doposud ještě dlouhé stíny, bylo všady, kam padaly paprsky slunce, světlo již takměř oslňující.

Z houštin krásného parku knížat Kinských zazníval zpěv ptactva – vše dýchalo mírem a klidem.

Houžvička, který byl už po mnoho roků tak časně zrána nevyšel z domu, stál dlouho v němém udivení. Byltě sice v těchto místech často meškával, ale tak čarokrásným jako tentokráte nezdál se býti pohled z tohoto místa ještě nikdy.

Bylo mu jaksi svěže, a přece zase nevýslovně sladce teskno, jako bývá každému, kdo po dlouhé přestávce vyrve se náhle z okovů společenského života a zadívá se zase jednou zcela bezstarostně v usmívavou tvář přírody.

Tím bolestněji mu bylo, když si připomenul osud ubohého Joba a jeho matky.

Nemohl i nyní jinak nežli představit si stařenku tu v bídné cha-trči v hadrech a s tváří hlady zmořenou, a poprvé v životě svém pocítil zvláštní kouzlo, jež jímá duši člověka připravujícího se ke skutku lidskosti.

Odvrátiv zrak svůj od krásného obrazu, jenž se před ním rozprostíral, zrychlil svůj krok, aby co možná brzo dospěl cíle své cesty.

Zanedlouho zabočil po cestě ku kamenným lomům, minul vinici Hřebenku a za několik minut octnul se, aniž byl koho na cestě potkal, u vinice sousední, Plátenice zvané.

Vrata byla dokořán otevřena, ale dvůr byl prázdný.

Před vraty ležel velký pes a nedaleko psa hrál si v trávě asi pětiletý černovlasý a černooký klučina.

Byl oblečen prostě, ale čistě; měl cvilichové kalhotky a takovou-těž kazajku, ale košile byla bílá jako padlý sníh.

Patrně se byl teprve před chvílí oblékl a vyběhl ze dvorce za psem, který později, když hošík našel jinou hračku, klidně ulehl na výsluní před vraty, kdežto hošík, sedě nedaleko v trávě na bobku ve stínu košatého stromu, hrál si s několika broučky, jež byl v trávě našel a nyní po jedné ručce lézti nechal, kdežto druhou rukou hleděl zabrániti, by mu brouček neseběhl z ruky.

Chvíli díval se Houžvička na nevinnou tu hříčku hošíkovu, načež přistoupiv blíže optal se dítěte vlídným hlasem:

„Nevíš, hošíčku, zůstává-li tu bláznivý Job?“

Hoch, který byl blížícího se neznámého ani nezapozoroval, zvedl nyní hlavu a vypouil naň své velké černé oči, jako by mu byl někdo položil otázku naprosto nesrozumitelnou.

„Míním, nezůstává-li tu bláznivý Job?“ opáčil Houžvička svou otázkou, když hošík neodpovídal.

Teprve nyní ozval se hoch, který byl z neznámého očí nespustil, řka:

„Ne – tu nezůstává než babička a potom strej...“

Nedopověděl.

Zrak jeho smekl se na ručku s broučky, kteří by se byli málem rozběhli.

Rychle je shrnul druhou rukou na jednu hromádku a pohlédl, ale tentokráte jaksi kradmo, na neznámého.

„Kdože tu ještě zůstává?“ optal se Houžvička.

„Nu – strejček.“

„Jaký strejček?“

„Nu – náš strejček.“

„A čípak babička?“

„Nu – čípak by? – Naše.“

„A kdo je vaše babička?“

Hoch zvedl zase zrak, ale neodpověděl.

„Kdo je tedy tvůj strýček?“ pokračoval Houžvička ve svém vyptávání.

„Nu, kdo by byl?“ opáčil hoch se stereotypním začátkem. „Strejček!“

„Ale co dělá?“

„Není doma.“

„A kde je?“

„Nevím – šel snad k mamince.“

„Ty máš také maminku?“

„Mám.“

„A kde? – doma?“

„Ne.“

„Kde tedy?“

„Tam!“ odpověděl hošík, mávna pravou rukou směrem k malostranskému hřbitovu, načež opět pohlédl na ruku s broučky a shrnul tyto, ani se rozlézali, na jednu hromádku.

Houžvičku prostičký tento hovor s dítětem bavil.

„Můžeš mi povědít, kde je tvá babička?“ pokračoval ve svém vyptávání.

„Nu, kde by byla? – Na zahradě.“

„Kde je to?“

„Tam!“ zní lakonická odpověď, provázená opětným mávnutím ručky, ale tentokrát směrem k západu.

„Můžeš mne k ní dovésti?“ optal se nato Houžvička.

„Ne.“

„A proč?“

„Vždyť vidíte, že tu mám broučky – utekli by mi.“

Naivní odpověď ta vyloudila na tváři Houžvičkově lehký úsměv.

„Půjdu tedy sám,“ pravil polohlasitě sám k sobě.

„Jděte si!“ odsekl hoch a více se na neznámého nepodíval.

Houžvička popošel několik kroků výše.

Po levé straně jeho byl živý plot, dělící cestu od zahrady. Byl hustý, a Houžvička musil popojít asi třicet kroků, nežli se octnul na místě, kde byl plot řidší a bylo viděti do zahrady.

Přistoupiv blíže ku plotu, zadíval se do zahrady.

Bylo to rozkošné zákoutí.

Vysoké košaté stromy chránily je před úpaly slunce; trávník byl posud kypře zelený, ačkoli byly všechny květiny a traviny na výsluní v okolí vedrem posledních dnů dožluta sežehlé.

Paprsky slunce, vnikající tu a tam košatými korunami stromů na trávník, zlatily různobarvé květiny, a opodál ve velké stinné besídce, obrácené ku plotu, kterýmž se Houžvička právě díval, sedělo několik drobných dětí kolem kulatého dřevěného stolu, na němž byla velká mísa s mlékem. Patrně snídaly.

Před besídkou stála vysoká, poněkud kupředu nachýlená ženská postava v prostých, starodávných, bledě žlutých šatech kartonových.

Byla ku plotu zády obrácena. Nebylo jí tudíž odtud viděti do tváře, ale zdálo se, že to postava silná a statná.

Idylický obraz, který se byl tak znenadání před zrakem Houžvičkovým objevil, upoutal na chvíli jeho pozornost.

Viděl, jak chutě drobné ty děti sahaly lžícemi do mísy, jak ten nebonen přikusoval od krajíce chleba, jež držel v levici; slyšel z počátku nesrozumitelný ševel různých dětských hlásků, pak jednotlivá slova a později i celé věty.

Mimovolně naslouchal pozorněji a zaslechl tento úryvkovitý hovor:

„Babičko! Pročpak dnes nic nepovídáš?“ šveholí zvonivý hlásek dívčí.

„Vždyť jsem povídala včera,“ odpovídá vlídně jemný, ale přece pevný, rozhodný hlas ženský.

„Ale Klárka chce, abys povídala zas,“ dokládá pružný hlas chlapčí.

„Povídej, povídej, babičko!“ volá několik jemných dětských hlásků různého zvuku a objemu od nejpronikavějšího, skoro knikavého sopránu až po plnozvučný, skoro vyspělý alt.

Babička neodpovídá.

Chvíli je ticho, a jenom cvakot lžic, kterýmiž děti z mísy nabírají, a pomlaskávání ruší skoro hrobové ticho.

„Že se ti rozutíkáme! Že tě dnes nebudeme poslouchat!“ zní altový hlásek výhružně, a lžice zdvihá se nad hlavou kudrnatého hochy, jenž stojí v zástolí vzpřímen, ale tváří k babičce tak obrácen, že není viděti nežli část profilu, připomínajícího ráz hlavy, jakou vynikají děti vzdorovitě.

Žena před dětmi stojící se nehýbe.

Je slyšeti, že něco odpovídá, a hlas její, ačkoli měkký a přívětivý, zní tentokráte poněkud káravě, ale slovům není rozuměti.

Když domluvila, zazněl nesrozumitelný ševel několika dětských hlasů současně.

Ševel ten podobal se bzučení celého roje včel a trval několik vteřin.

Posléze vynikl z šumného bzukotu pronikavý soprán nejčistšího stříbra.

„Ale, babičko, zlatá naše babičinko! Vždyť my tě máme rádi – jenom nám něco povídej.“

„Ale o čem mám povídat?“ ptá se ženský hlas jemně.

„O čem chceš – o čem chceš,“ odpovídá s přízvukem rezignace dívčí hlásek temnějšího timbru, než byl stříbrozvuký soprán, jenž se byl před chvílí ozval.

„Jenom ne o zakletých princeznách,“ dodává altový hlas chlapců.

„A o žádných hastrmanech.“

„A o žádných ještěřích.“

„A o žádných zámcích ze zlata a stříbra a mramoru,“ zní rychle za sebou několik různých hlasů dětských, provázených cvakáním lžic, pomlaskáváním a oním nevyličitelným šumotem, jaký působí

několik osob chutě nebo lépe řečeno hltavě nějakou krmi společně pojídajících.

„O čem mám tedy povídat?“ ptá se vyspělý ženský hlas, v němž zcela zřejmě zachvívá se jakási rozpačitost.

„Povídej nám o strejčkovi,“ zní prosebný hlas dívčí.

„Jak byl hodný.“

„Jak tě poslouchal.“

„Jak se rád učil,“ zní skoro současně několik různých hlásků dětských a ve všech zachvívá se dětinská dychtivost.

„Ale vždyť jsem vám to už tolikrát povídala,“ odpovídá po malé přestávce žena.

„Atši, atši!“ zní to zřetelně z šumivého bzukotu.

„Nám se po strejčkovi stejská,“ dodává chlapčí alt.

Poté žena zdá se býti konečně oblomena. Právě zasedá za stůl – patrně, aby vyhověla přání dítek a zahájila vypravování, avšak v témž okamžiku byla vyrušena.

Pětiletý hošík, který si byl před vraty hrál, objevil se v zahradě, táhna za sebou za uši velkého psa a křiče, seč mu hrdlo stačilo:

„Babičko! Babičko!“

„Eh – copak chceš, Jeníčku?“ ozvala se žena v besídce.

„Nic, nic – babičko!“ odpovídá hošík, mlátě vzpírajícího se hafana drobnou pěstí svou do plecí.

„Proč tedy tak křičíš?“

„Proto – proto. Je tu někdo!“

„A kdo?“ ptá se babička.

Avšak sotvaže dořekla, zaznělo ze všech dětských úst radostné volání:

„Strejček – strejček je tu – strejček je doma!“

A hlasité altové „Ichuchu!“ přehlušilo volání.

Hošík vlekoucí za sebou hafana byl se zatím přiblížil až k besídce, a hejno dětí jej obklopilo.

„Ne, ne – strejček tu není!“ vřísá hoch, drže pevně hafana za obě uši.

„A kdo tedy?“ ptá se babička.

„Ňákej pán!“

„Jaký? Kde?“ pokračuje ženština.

„Tam venku – tam,“ odpovídá hoch, a pustiv jedno ucho hafanovo, mávnul rukou směrem ku plotu, kde stál Houžvička, pozorující všední, a přece zajímavý idylický výjev.

Teprve nyní se žena obrátila tváří ku plotu. Houžvička mimovolně poodstoupil od místa řidšího k místu hustšímu, takže ho žena neviděla, kdežto on mohl přece skrze větve dosti dobře pozorovati její tvář.

Byla to boubelatá, zdravím kypící tvář miloučké stařenky.

Na pohled zdála se býti již přihrblá, ale přece dosud ještě dosti statná žena, asi šedesátnicí, avšak jak padlý sních bílý vlas a četné vrásky, rozrývající tvář její v podobě pavučinové sítě, a pouvadlá zažloutlá pleť byly zřejmým důkazem, že navzdor karmínovému ruměnci tváří je daleko starší, nežli se zdá.

A přes to vše, že černé jiskrné, hluboko v důlkách zapadlé oko upřeno bylo zvědavě na jeden bod, jevila tvář stařeny výraz neobyčejně milý a klidný.

Chvilí pohlížela neodvratně ku plotu, pak se zas obrátila k hošíkovi řkouc:

„Vždyť nikoho nevidím!“

„Že nevidíš, babičko?“ ozval se hoch, pustiv tentokráte obě uši hafanovy, a ukázav oběma rukama ku plotu, vzkřikl pronikavým diskantem:

„Tam, tam! Vidíš?“

Babička se opět obrátila.

Hoch poskočiv otočil se a v mžiknutí oka byl u plotu, kde porozhrnul trochu větve keřů, takže babička skutečně zahlédla mužskou postavu.

Zvolna popošla blíže ku plotu a optala se:

„Hledáte někoho, pane?“

Teprve nyní připomenul si Houžvička, za jakým účelem byl vlastně přišel. Byltě po několik minut sledoval nahodilý idylický obrázek s takovou pozorností, že jej vyrušení z pozorování toho překvapilo.

Zároveň mu napadlo, že tato žena s tolika drobnými vnučaty nemůže býti matkou ubohého blázna.

Kontrast mezi obrazem, který si byl v duchu učinil o matce Jobově, a mezi stařenou, která stála právě několik kroků před ním, byl tak veliký, že nemohl jinak než za to míti, že stojí před ním stařena, které nehledal.

Mimoděk váhal s odpovědí; stařena však otázku svou opětovala, a teprve nyní odpověděl Houžvička lakonicky:

„Hledám.“

„A koho? Snad vám mohu posloužit,“ dí stařena.

„Hledám matku šíleného Joba.“

„A co jí chcete?“ ozvala se stařena.

Houžvička, nechtěje patrně vůči neznámé ženě pravý úmysl svůj vyzraditi, vzal útočiště k nevinné lži.

„Přináším jí jakési zprávy od jejího syna z blázince,“ zalhal.

Z černých očí stařeny šlehl jemný blesk nevole a vráskovité čelo její se zakabonilo.

„To není pravda,“ pravila vážně a s nádechem mírné výčitky.

Houžvička se poněkud zastyděl.

Chtěl sice chybu svou hned opravit a říci pravdu, ale přece mu uklouzla ještě slova:

„Vždyť je v blázinci – ne?“

Tvář stařeny zakabonila se ještě více.

Chvíli pohlížela neznámému přísně v tvář, pak podotkla:

„To také není pravda.“

„Jak to možná?“ zadivil se Houžvička. „Či snad se už vrátil?“

„Nevrátil.“

„A přece není více v blázinci?“

„Není.“

„A víte, kde mešká?“

Touto otázkou bylo podezření stařeny znovu probuzeno.

„Rcete dříve, kdo vám dal právo takto se ptáti?“ pravila rozhodně a pevným hlasem.

Houžvička mlčel; rozpaky jeho se množily.

Po malé přestávce pak podotknul:

„Vy tedy nevíte, kde Job právě mešká?“

„Vím,“ zní lakonická odpověď.

„Rád bych s ním promluvil několik slov.“

„Vždyť jste dříve hledal jeho matku?“ připomenula stařena.

„Pravda, pravda,“ kývl Houžvička. „Ale vždyť ji nemohu najít!“ dodal.

„Rcete dříve, co jí chcete,“ naléhá stařena.

„Jste snad vy jeho matkou?“ optal se Houžvička jen tak nazdařbůh, neboť přese všechnu zdánlivost nemohl uvěřiti, že by tato sebevědomá a rozhodná stařena mohla býti matkou ubohého Joba.

Tím větší pak bylo jeho překvapení, když stařena odpověděla lakonicky jedním rozhodným slovem.

„Jsem,“ pravila temně, skoro jako v rozpacích, má-li říci pravdu nebo zalhati.

„Vy že jste matkou šíleného Joba?!“ zvolal Houžvička v udivení.

„Ano,“ dí stařena rozhodně.

„A tyto dívky zde?“ pokračuje Houžvička tónem důvěrné prosby přátelské.

„Jsou moje vnoučátka,“ odpovídá stařena, pohlédnuvši poněkud nazad, kde stály dívky v němém úžasu v půlkole.

„Vy tedy netrpíte nouzi?“ optal se Houžvička s nádechem jistoty, že nebude na otázku tu odpověděno záporně.

„Netrpíme,“ zní odpověď. „Avšak proč se na to ptáte?“

„Chtěl jsem vám nabídnouti podpory,“ odpověděl Houžvička skoro šeptem a jaksi nesměle.

Teprve těmito slovy byla nedůvěra stařeny zaplašena. Patrně se byla domnívala, že přichází se neznámý vyptat na Joba z nařízení úřadu, a bojíc se, že by mohla tou neb onou neprozřetelnou odpovědí osud synův ztrpčiti, odpovídala na všechny posavadní otázky vyhýbavě.

Poslední slova neznámého zaplašila sice její obavy, ale přece nezbudila ještě úplné její důvěry.

„Děkuju vám,“ pravila po malé chvíli. „Nemáme a neměli jsme sice nikdy nadbytku, ale bídy nebo nouze jsme bohudík posud nepoznali.“

Podivení Houžvičkovo se vzmáhalo.

Vše, co byl právě viděl a slyšel, zdálo se mu býti tak podivným a pravdě nepodobným, že nenalézal ihned slov, aby v rozmluvě pokračoval.

Teprve po chvíli připomenul:

„A nemohl bych, matičko, s Jobem promluvit?“

„Prozatím arci není možno,“ odpovídá na to stařena. „Byl sice již včera z blázince propuštěn, ale byl dopraven na úřad smíchovský pozdě večer, když už se neúřadovalo, a podržán tam přes noc.“

„Jak jste se to dověděla?“ ptá se Houžvička.

„Syn mi poslal tento lístek,“ odvětila tázaná a sáhnuvši do záňadří vytáhla malý složený kousek papíru, jež Houžvičkovi podala.

Na lístku stála tato slova:

„Drahá matičko!

Před několika hodinami byl jsem propuštěn z děsného domu, v němž mi bylo strávití tolik nevýslovně trapných dnů.

Jsem úplně zdrav – buď o mne zcela bez starosti.

Avšak domů vrátím se teprve zejtra ráno neb odpoledne. Byl jsem tu na úřadě podržán ještě přes noc – leč od zejtrka jsem zase úplně na svobodě.

Všechny dítky líbám – i Tebe, má drahá, drahá matičko!

*Navždy
Tvůj Karel.“*

Houžvička rychle přelétl podaný mu lístek, kterýmž bylo podivení jeho ještě více zvýšeno.

Logická správnost a stručnost výrazu nikterak nenasvědčovaly, že by byl lístek ten psán člověkem šíleným.

Toliko podpis nezdál se býti správný.

Houžvička, vraceje stařeně lístek, podotknul:

„Ale váš syn se přece jmenuje Job, a zde stojí Karel.“

Tvář stařeny přelétl trpký úsměv.

„Syn můj zove se Karel,“ pravila po malé pomlčce, „Job mu jen přezdívalí, a bůh sám ví, jak se mu přezdívký té dostalo. Možná, že někdo věděl nebo tušil, že byl můj hoch v životě tolik přetrpěl.“

Houžvička chtěl něco odpověděti, ale pozornost jeho byla náhle jinam obrácena.

Vnukové a vnučky Jobovy matky, stojíce v půlkruhu za babičkou a pohlížejíce udiveně, a přece jaksi nesměle z babičky na neznámého a z tohoto zase na babičku, takměř současně vyrazili ze sebe nesrozumitelný výkřik radosti.

Nejstarší z nich, jenž byl opodál skupiny se založenýma rukama klidně stál, upřel mimoděk zrak svůj směrem do dvorce, kterýmž se vcházelo do zahrady, a ukázav rukou do dvora, pronesl cosi šeptmo.

V mžiknutí oka letí dítky směrem ku vchodu do zahrady.

Dvě menší dívký upadly, ale hned se zase zvedly a běžely za ostatními.

Také babička se poohlédla: ale stojíc příliš blízko u plotu, odkud nebylo viděti do dvorce, neviděla, co se ve dvoře děje.

Hned nato ji však výkřiky vnučat o všem poučily.

„Strejček – strejček náš drahý, zlatý, jediný strejček je tu!“ voláno různými hlásky. „Babičko! Honem, honem sem pojd'! Strejček je tu!“

Babička couvla o dva kroky, jako by chtěla jíti přicházejícímu v ústrety, ale v témž okamžiku objevil se příchozí ve vchodu do zahrady.

Byl to Job, doposud ještě v témže žebráckém obleku, v jakém byl strážníkem zatčen a později do blázince dodán. Šel pomalu. Nemohlť jinak – jásající eskorta dítek, z nichž dvě vedly ho za pravou, jiné tři za levou ruku, kdežto ostatní radostně před ním poskakovaly – naprosto nedovolovala než jíti krokem co možná nejvolnějším.

Osmahlá, ale inteligentní tvář jeho zářila nevýslovnou radostí.

Úsměv pohrával mu kolem rtů, jiskrné oko bloudilo se zjevnou zálibou z dítko na dítko.

„Babičko! Babičko!“ volá jedno dítko přes druhé. „Strejček – náš zlatý strejček je tu! Podívej se! Podívej!“

Babička učinila nyní ještě dva kroky nazad.

Dítka Joba za ruce vedoucí pustily jej a přiskočily k babičce; hned nato ležela matka v synově náručí.

Chvíli dítka zevlovaly mlčky na babičku a strejčka, ale pak jedno po druhém počalo poskakovati, a zanedlouho tančily všechny, já-sající, po trávníku.

Houžvička díval se na výstup ten, jako se díváme v divadle na scény překvapující sice, ale vynikající zároveň přirozeností, plastic-kou živostí a nenuceností.

Výjev sám o sobě byl prostý, ale ve spojení s tím, co bylo předcházelo, a zejména ve spojení s úryvky ze života člověka, který se byl náhle objevil v zcela jiném světle, nemohl zůstat bez hlubokého dojmu na muže, který útrpností jat byl přišel, aby domnělé zbída-

čelé a opuštěné stařeně nabídl podpory, a mimo nadání spatřil před sebou mnohohlavou rodinu, těšící se po svém způsobu ze života a jásající právě nad příchodem člověka, který byl všeobecně pokládán za stvoření vpravdě politováníhodné.

Tot' pravý zázrak!

Avšak Houžvičkovi nezbývá času k reflexím.

Matka Jobova, sotvaže byla syna přivítala, upozornila jej šeptmo na přítomnost neznámého muže.

Job prudce se obrátil k místu, kde Houžvička stál.

Tvář jeho jevila v okamžiku tom rovněž tak překvapení jako nervlost, ba skoro hněv – avšak sotvaže byl poznal Houžvičku, přelétl tvář jeho lehýnký úsměv uspokojení.

Rychle učinil několik kroků směrem ku plotu, a podáváje Houžvičkovi již z dálky ruku, pravil s přízvukem poloironickým:

„Aj! Také pan Houžvička na výzvědách?!“

Houžvička se poněkud zapýřil, ale přece stiskl v následujícím okamžiku podávanou mu pravici Jobovu, jako tiskneme ruku dobrého a upřímného přítele.

„Nu, jen dále!“ vybízel nato Job. „Tak vzácní hosté, kteří ubohému Jobovi nejen nikdy neublížili, nýbrž chovali se k němu vždy vlídně, ba skoro přátelsky, jsou také vždy vítáni v tiché domácnosti Jobově.“

Po těchto slovech popošel Job několik kroků podle plotu a na místě, kde byl nejřidší, rozhrnul větve šeříkového keře, takže mohl Houžvička dosti pohodlně vstoupiti do zahrady, aniž musil jíti oklikou skrze dvorec.

Octnuv se tváří v tvář Jobovi, podal mu ruku, a nyní stiskl ji zase Job tak upřímně, jako tiskneme ruku jen přátelskou...

Po výměně několika obvyklých frází společenských pokynul Job prostě rukou dětem, které opodál stály, a dítky beze slova se rozutíkaly po zahradě.

Jen babička zůstala ještě chvíli státi, ale když viděla, že Job vede neznámého k besídce, popošla rychle, skoro jako mladice, do be-

sídky, a uklidivši náčiní k jídlu, jež tu bylo po dětech zbylo, odešla do dvorce...

A zanedlouho stalo se, čeho by se byl před několika dny sotva někdo, kdo Joba a Houžvičku znal, nadál – rozvážný, chladný a vypočítavý obchodník seděl v besídce s „tichým bláznem“ v hovoru takměř důvěrném.

Dal si vypravovati, jak se Jobovi vedlo v blázinci, jak s ním zacházeno a co sám o svém mimovolném pobytu v děsném domě tom soudí, a Job vypravoval klidně, s rozvahou a logikou překvapující.

Job byl sice znám co dobrý vypravovatel, i když zdánlivě mluvil zmateně a pletl mnohdy páté přes deváté, ale Houžvička nebyl ho přece ještě nikdy slyšel vypravovati tak souvisle a zároveň zajímavě jako tentokráte.

Skoro se zdálo, jako by Job nebyl v blázinci meškal jako choromyslný, nýbrž jako chladný, bystrý a duševně úplně zdravý pozorovatel, který nyní zařízení ústavu kritizuje dle nabytých v něm zkušeností.

Jaký tudíž div, že posléze, když byl Job skončil, nemohl Houžvička zatajiti své podivení nad tím a připomenul, že Job patrně v ústavu valně se pozdravil...

Tvář Jobovu přelétl při této poznámce nevylíčitelný úsměv trpkosti a ironie zároveň.

Hned nato pronesl Job zase několik slov, z kterýchž Houžvička nabyl přesvědčení, že sedí přece jen podle člověka na mysli pomačeného...

Podivení Houžvičkovo bylo ještě větší, když jej Job uvedl později do bytu, jež se svou matkou a jejími vnoučaty obýval.

Nebyl to arci byt o bohatství a nadbytku svědčící – tři malé sedničky a kuchyňka...

Nábytek byl vesměs prostý, ale vše tak čistoučké, tak příjemné, že sám Houžvička, ačkoli byl zvyklý na pohodlí, musil sám sobě vyznati, že to utěšený útulek pro každého, kdo nemiluje hluku městského.

Okna dvou prvních sedniček, jež obývala babička se svými vnoučaty, šla do zahrady; z obou oken poslední sedničky, kterou obýval Job, byla rozkošná vyhlídka do krajiny.

V této poslední sedničce bylo sice ještě méně nábytku nežli v prvních dvou; mělať ráz poněkud kasárnický, ale pobyt v ní byl tak milý, že Houžvička poseděl tu s Jobem několik hodin.

Podivení Houžvičkovo dostoupilo však vrchole, když Job otevřel jednu ze dvou dubových skříní, které stály u stěny přímo proti oknům, a ukázal nezvanému, a přece milému hostu svou – knihovnu...

Byla nečetná, ale vybraná; ani jediná kniha nebyla bezcenná...

„Vy také čítáte, Jobe?“ uklouzlo Houžvičkovi, když byl zhlédl knihy.

Job se usmál a podotknul:

„Někdy, v okamžicích klidu, když na svou minulost pozapomenu.“

Houžvička chtěl právě Jobovi položit otázku týkající se minulosti té, leč v témž okamžiku veběhl hošík, kteréhož byl Houžvička spatřil s hafanem před dvorcem, a zvěstoval Jobovi, že je oběd v besídce v zahradě připraven...

Houžvička ani se nenadál, že může už býti poledne – tak úžasně rychle byl míjel čas v rozmluvě s podivným mužem, který byl právě z blázince propuštěn.

Nezbylo než rozloučiti se s ním.

Job doprovodil hosta svého několik set kroků, načež se vrátil; Houžvička pak volným krokem ubíral se k domovu, a před duševním zrakem jeho stále se míhal idylický obraz prosté, ale spokojené domácnosti, kterou byl právě seznal.

Téhož dne večer vzplála zase po delší přestávce „krvavá bludička“ v zahradě u vjezdu do parku knížat Kinských.

Houžvička byl tentokráte jedním z prvních hostů, a když pak později také Job se dostavil a znovu své šprýmy prováděl jako kdy jindy, přibylo zanedlouho i více hostů.

A poněvadž zpráva o propuštění Joba z blázince vbrzku se rozhlásila a Job jako jindy takměř den co den v zahradě po svém způsobu hosty bavíval, přibývalo ode dne ke dni hostů, až bývala zase zahrada každodenně podvečer tak hojně navštěvována jako jindy.

Jak nyní Houžvička pohlížel na Joba, možno se snadno domyslit. Choval se k němu vlídněji a přátelštěji než jindy.

Žádnému z hostů a známých svých však ani slovem se nezmínil, že byl navštívil Jobovu rodinu.

Nikdo mu v tom sice nebránil, ba Job ani slůvkem nedal najevo, že by si tak přál; nicméně Houžvička uznal přece za dobré pomlčeti o všem tom, co jej bylo tak překvapilo.

Od té doby vyšel si Houžvička častěji dopoledne a někdy i k večeru na procházku směrem k vinici Plátenici.

Někdy se na vinici zastavil, jindy zase šel jen podle ní; někdy přinesl dětem nějaké hračky, jindy zase přišel beze všech dárků – ale vždy byl od dětí rád viděn.

Tak stával se poměr jeho k rodině té mimovolně vždy důvěrnější.

Nicméně více než rodina sama zajímal jej „tichý blázen“, který vedl i nyní zase obvyklý svůj život jako jindy.

Přilnul k němu jako k člověku nešťastnému, a poněvadž se Job choval a mluvil často jako člověk duševně úplně zdravý, byla Houžvičkovi i zábava s podivným mužem tím milejší než jakákoli jiná.

A tak stalo se, čeho by se byl nikdo, kdo oba tyto muže dříve znal, nenadál – Houžvička stal se prodlením času důvěrným přítelem Jobovým.

* * *

Minul asi rok.

Job prováděl bez překážky svá zábavná bláznovství: rozsvěcoval s obvyklou svědomitostí a správností „krvavou bludičku“, která s toužou pravidelností jako jindy každodenně zrána zhasínala; bavil

každého, kdo přál si býti zvláštním způsobem jeho pobaven, ba klekal jako kdy jindy do prachu nebo do bláta před každým panským kočárem, kdykoli se některý na silnici nedaleko Oujezdské brány, kde Job nejčastěji meškal, objevil; slovem, Job zůstal světu tím, čím mu býval dříve – „tichým bláznem“.

Toliko ve společnosti jediného přítele svého počínal si Job poněkud jinak.

Houžvička aspoň skoro se ani nepamatoval, že by byl Job v jeho přítomnosti pronesl nějaké slovo, z kterého by se bylo dalo souditi na duševní chorobu jeho, která přec byla z chování i řečí jeho u přítomnosti jiných lidí zcela zřejma.

Zpočátku si toho Houžvička hrubě ani nepovšimnul, ale později bylo mu to nápadno, a kdysi, když za srpnového odpůldne seděli v důvěrné rozmluvě v Jobově stinné besídce, a Job byl právě cosi vypravoval, z čeho se dalo spíše souditi na neobyčejně bystrý rozum než na pomatenost smyslů jeho, zmínil se Houžvička o tom – šetrně a opatrně sice, ale přece takovým způsobem, že Job musil dosah přátelových slov pochopiti.

Job při těchto slovech přátelových trpce se usmál; pak připomenul:

„Tot' proto, poněvadž nejste zvědav, a já zase nejsem tak upřímný, jak se na přítele sluší.“

„Jak to?“ ozval se Houžvička.

„Zcela prostě,“ dí Job. „Vy jste se spokojil s pověstmi, které o mé minulosti kolujou, kdežto já zas až dosud ani slovem jsem se nepřičinil, abych vám objasnil některé zdánlivé záhady pozdějšího a nynějšího života svého. Promiňte mi! Nestalo se tak z jiné příčiny než z obavy, bych nepozbyl vašeho přátelství. Jestli' život můj z větší části pouhý klam a mam!“

„Jak to?“ opáčil poznovu Houžvička udiven, neboť podobné odpovědi se byl nenadál.

„Taktěž zcela prostě,“ odpověděl Job. „Cožpak se více nepamatu-
jete na lístek, jenž mi byl před rokem, když jsem před svým po-
sledním dopravením do blázince v zahradě s ‚krvavou bludičkou‘
provedl poslední kozelec, z kapsy vypadl? Vždyť jste jej počal čísti
a byl byste jej také dočetl, kdybych vám ho nebyl násilně vyrval
z ruky.“

„Pravda, pravda!“ kývl Houžvička. „Pamatuju se na onen výstup
i na obsah úryvku listu, ale naprosto nechápu, v jaké souvislosti je
s tím, o čem právě mluvíme.“

„A přece není nic přirozenějšího nad to,“ pravil Job. „Pamatujete-li
se na onen výstup, musíte se také pamatovati na tehdejší mé chová-
ní. Byltě jsem neobyčejně podrážděn a místo rozmarnými nápady
týral jsem společnost jízlivými úsměšky. Přemáhal jsem se, jak jsem
mohl, ale nic naplat. Duševní rozháranost jevila se v každém mém
slově, ba musila se jeviti v každém hnutí. Bylo to poprvé, co vedu
život ‚tichého blázna‘“

„Doposud nic nechápu.“ přerušil Houžvička Joba.

„Nezbývá mi tudíž než vysloviti se jasněji,“ pokračoval Job. „V tu
dobu potřeboval jsem nevyhnutelně peněz šlechtických, abych je
mohl poslati nejstaršímu sestřenci, jenž studuje ve Vídni práva.“

„Aj!“ uklouzlo Houžvičkovi, neboť teprve nyní chápal jaksi sou-
vislost s listem, o němž byla řeč.

Job pokračoval:

„Byltě jsem krátce předtím sestřenci zaslal několik zlatých, ale on
potřeboval více a psal mi list důtklivý. Kdybyste byl list dočetl, byl
byste se o tom přesvědčil. Já však peněz neměl a přes všechno úsilí
nemohl jsem po celý týden žádných zaopatřit. Mohl jsem arci užítí
peněz nešlechtických, ale to bych se byl prohřešil proti hlavní zá-
sadě své. Musil jsem si stůj co stůj zjednati peněz šlechtických.“

„Ale jaký to rozdíl činíte mezi penězi šlechtickými a nešlechtic-
kými?“ ozval se Houžvička.

„Vinou šlechtickou,“ vykládal Job, „přišel jsem o pravidelný svůj výdělek – šlechtici a šlechtičny byli tudíž povinni přispívati na uhrazení onoho druhu výloh, jež bych byl mohl zcela pohodlně uhrazovati, kdybych si byl mohl chléb svůj vydělávati způsobem poctivým.

Já arci nikdy žádného šlechtice nebo šlechtičnu o nic neprosil, já nikdy nežebral, nýbrž na nich povinné jejich příspěvky různým způsobem vynutil.

Z té příčiny klekal jsem a klekám doposud před každým panským kočárem, a peníze, kterých takto nabudu, zovu penězi šlechtickými, kdežto peníze nešlechtické nazývám onen přebytek příjmů svých, jehož nabývám dary nešlechticů, a jenž jest určen na uhrazování potřeb, jež bych ze svých pravidelných příjmů, kdybych byl úplně zdrav, naprosto uhraditi nemohl.“

„Tot' zcela logicky promyšlený plán,“ připomenul mimovolně Houžvička.

„A rovněž tak důsledně, jako byl logicky promyšlen, byl také až dosud prováděn,“ dodal Job. „Vedu o dvojím tom druhu příjmů a vydání zcela zvláštní účty a mohl bych každého, koho by to zajímalo, přesvědčiti, že jsem se nikdy neprohřešil proti připomenuté kardinální zásadě své.

A právě tato moje umíněnost byla příčinou, že jsem byl před rokem znovu dodán do blázince k pozorování. Rozmrzen nad tím, že mi nebylo ze žádného z panských kočárů, před nimiž jsem byl po celý týden poklekal, hozeno dostatečných dáreků, vrhl jsem se o polednách onoho dne, než jsem byl zatčen, pod koně panského kočáru, jenž vjížděl právě do Kinské zahrady, chtěje takto vynutiti potřebných peněz šlechtických.

Stihla mne při tom nepatrná nehoda; jedno kolo šlo mi přes prsa, ale právě tím docílil jsem, co jsem chtěl. Bylo mi hozeno více peněz stříbrných, než jsem právě potřeboval; bylot' mezi penězi stříbrnými také několik dukátů, jež mi byla urozená ruka nejspíše nevědomky se stříbrňáky hodila.

Poslal jsem peníze ty sestřenci svému bez odkladu.

Druhá nehoda však byla vzápětí. Šlechtic onen, na němž jsem byl příspěvek ten vynutil, učinil o případu tom prostřednictvím portýra oznámení úřadu, následkem čehož jsem byl, jak víte, zatčen a do blázince dopraven. Tam jsem byl nějaký čas pozorován a posléze zase jako tichý a zároveň neškodný blázen propuštěn.“

Houžvička naslouchal slovům Jobovým pozorně, a když byl Job skončil, zavrtěl mlčky hlavou, neboť vše zdálo se mu býti tak promyšlené a zároveň bizarní, že nemohl to nikterak uvést v souvislost s tím, co se byl až dosud o minulosti Jobově od jiných osob dozvěděl, nebo co byl z vlastního názoru buď seznal, nebo tušil.

Job, vykládaje si zavrtění hlavy za nedůvěřivost, připomenul:

„Pochopuju, že mi nevěříte. Vše, co jsem byl právě vypravoval, zdálo se odporovati skutečnému stavu věcí, ale kdybyste znal moji minulost, soudil byste jinak.“

„Slyšel jsem tak ledacos vypravovati,“ pravil na to Houžvička, „z čehož soudím, že měla vaše matička pravdu, když onoho dne, kdy jsem ji poprvé spatřil, připomenula, že jste mnoho zkusil.“

„A přece není na všech těch pověstech, které o mně kolují, takměř za mák pravdy,“ odpověděl Job, „a slova matčina jsou oprávněna skoro jen potud, pokud se týkají utrpení duševního, neboť co jsem byl zakusil tělesně, nestojí skoro ani za řeč.“

Odmítnutím pověstí ze strany Jobovy byla sice zvědavost Houžvičkova v nemalé míře vzbuzena, ale přesto nedal Houžvička zvědavost svou najevo, a toliko tím lze vysvětliti, že obezřelý a opatrný Job rozhodl se svěřiti příteli tajemství svého života.

„Budiž tedy konečně jasno mezi námi,“ pravil po chvíli Job, když byl Houžvička setrval v mlčení. „Máte-li dosti trpělivosti vyslechnouti nehrubě zajímavý, a přece charakteristický životopis člověka nemravného, jsem ochoten vypravovati vám v stručnosti některé hlavnější epizody, ačkoli vím, že vydám tím všanc jediné, co jsem byl prodlením let získal – vaše přátelství.“

„O poslední buďtež bez starosti,“ odpověděl Houžvička. „Jsemť přesvědčen, že nemůže býti provinění vaše takového druhu, aby se nedalo, byť právě ne odčiniti nebo napravit, tedy aspoň prominouti.“

„Kdož ví?“ pravil Job s trpkým pousmáním, načež počal vypravovati:

„Narodil jsem se zde na této vinici skoro před půl stoletím, právě na Štědrý večer, kdy po starém zvyku v každé rodině křesťanské dává se výhost všem útrapám.

Narodil jsem se jako Kristus v chlévě, kde popřáli matce mé z milosrdenství útulku za bouřlivé noci, když putovala ze svého rodiště, malé to vesničky u Slaného, kde byla za příčinou nepatrného dědictví několik dní meškala, nazpět ku svému muži a broděním sněhovými závěsemi tak byla vysílena, že sklesla u vrat této vinice a nemohla dále.

Otec můj strávil noc tu v kruhu veselých soudruhů; popíjeli až do rána.

Tím arci nechci nikterak říci, že byl můj otec pustý piják.

Naopak byltě to muž, který dovedl vyseděti mezi přáteli a známými v krčmách celé noci, aniž by se byl opil. Činíval tak dosti často, ba býval k tomu takořka nucen, neboť soudruhové jeho vedli život hýřivý, a chtěl-li otec mezi nimi obstáti, musil naoko „s vlky výtí.“

„Jak to možno?“ vpadl Houžvička.

„Zcela prostě,“ pokračoval Job. „Můj otec byl tiskařem kartonů. Nesmíte zapomenouti, že tento druh lidí vedl tenkrát také zvláštní život, o jakém nynější tovární dělníci nemají již ani pojmu.

Tiskaři vydělali slušný peníz a vlastníky továren v pravém slova smyslu terorizovali.

V tu dobu, jakož i později, a sice až do doby, kdy zavedeny byly v továrnách stroje, záviseli továrníci od dělníků, a nikoli dělníci od továrníků jako nyní.

Tiskaři pracovali, kdy se zlíbilo jim, a nikoli kdy přál si tak vlastník továrny, který se vůbec nikdy nesměl odvážiti dáti nějaký rozkaz,

nýbrž vždy musil slušně a mnohdy dosti důtklivě prositi, než vrátili se zpupní dělníci do práce.

Příčinou toho byl nedostatek pracovních sil. Tiskaři zřídka kdy pracovali po celý týden.

Obyčejně si dali v sobotu vyplatiti mzdy a zasedli v celých sborech do hospod, odkud se nehnuli, až propili poslední groš, takže skoro vždy teprve ve středu nebo ve čtvrtek začali znovu pracovati.

Vedli tudíž život pustý a divoký, a není divu, že nestrpěli mezi sebou druhá, který by byl vedl život spořádaný a pracoval snad, když většina popíjela.

Otec můj musil se podrobiti disciplíně, v které spočívala síla dělnictva tehdejší doby oproti továrníkům.

Přes to vše žil přece jen po svém způsobu. Tváře se býti hýřilem jako jeho soudruzi, pamatoval na svou rodinu a zejména dbal o to, aby se mně a sestřám mým, které byly vesměs mladší mne, dostalo náležitého vychování.

Otec sám neuměl ani číst ani psát, ale byl dobrý počtář, důkaz to bystré hlavy.

Matka má vyznala se ve čtení, psaní i počítání, ale přece se vzpírala rozhodnutí otcovu, když mne chtěl dáti na studie.

Avšak otec, muž pevné vůle, nedbal odporu matčina a provedl, co si byl umínil: dal mne na studie a ponechal mi úplnou volnost zvoliti si svůj stav.

Rozhodl jsem se již v prvních letech studií pro stavitelství a také jsem ve směru tom studoval.

Později jsem vypomáhal rozličným pražským stavitelům při stavbách nejrůznějšího druhu, kresle plány a cviče se prakticky.

Talent můj tíhnul k hlavním věcem umění stavitelského; plány mé vynikaly nad plány jiných, a byl jsem tudíž v oboru tom síla zručná a hledaná.

Pokud a jak dalece jsem v oboru tom vynikl, toho nejlepším dokladem jest letohrádek a park knížat Kinských na jihovýchodním

úbočí Petřína, neboť park ten založen a letohrádek stavěn dle plánů, jež jsem byl vypracoval já.

Na sklonku let dvacátých, když mi bylo asi dvacet osm roků, zemřel můj otec; byl raněn mrtvicí.

Bylo to právě v den, když jsem byl poprvé vyslán na holé, pusté úbočí Petřína, bych tu řídil mýcení porůznu rostoucích stromů a keřů a dohlížel ku stavbě letohrádku, jehož základy počaly se právě klásti.

Měl jsem plné ruce práce, takže mi nezbývalo takměř ani času k oddechu.

Stavitel sám dohlížel ku stavbě jen tak naoko a nepodnikal ničeho, co bych nebyl dříve schválil já, a vždy a ve všem dříve se mnou se radil.

Jaký tudíž div, že smrt otcova nepůsobila na mne tak bolestně, jako by se bylo stalo, kdybych býval méně zaměstnán a bývalo mi popřáno klidu a času k reflexím.

Avšak úmrtím otcovým přibyla mi starost nová: péče o matku a osiřelých pět sester, z nichž toliko nejstarší byla provdána; nejmladší bylo teprv asi pět nebo šest roků.

Příjmy moje byly slušny a stačily úplně na výživu rodiny četnější, nežli byla naše.

Byl jsem tudíž v tomto vzhledě zcela bez starosti, věda, že dokud budu zdrav a budu moci pracovati, matka i sestry mé budou chráněny před nedostatkem.

Tak minuly dva roky.

Práce na pustém druhdy úbočí Petřína rychle pokračovaly.

Byloť hojnost dělníků, kterýmž dosti slušně placeno, a za přísného dozoru, jež jsem pokládal za nevyhnutelný, měnila se znenáhla pustá stráž v rozkošný park, a stavba letohrádku pokročila v době té tak dalece, že bylo možno již aspoň poněkud souditi na provedení celé stavby.

Rodina knížat Kinských byla se stavbou úplně spokojena a za časté ten neb onen její člen vyslovil svou spokojenost a potěšení

své nad netušenou změnou, která se s pustým, nevlídným, druhdy nepřístupným úbočím právě děla.

Ký div, že přijížděli s nimi mnohdy i členové jiných rodin šlechtických.

Mnohý den sjelo se deset i více panských kočárů pod úbočím Petřína, a dvacet i třicet osob rozešlo se v různých směrech po stráni, aby se dívaly na práce rozličných skupin dělníků.

Nejčastější byly tyto návštěvy za doby jarní a podzimní.

Mně arci nebyly valně po chuti; vědělt' jsem, že dělníky jen zdržují v práci.

Ale nebylo pomoci, musil jsem je trpěti, ačkoli jsem užil každé možné příležitosti, bych si na kompetentním místě postěžoval.

Obzvláště jeden z cizích, s rodinou knížat Kinských nijak nespřízněných šlechticů byl mi skoro trnem v očích.

Byl to asi čtyřicetiletý vyžilý galán s opuchlou tváří, nápadně vyklenutým čelem, odulými rty a zrzavými prořídlymi vlasy a takovýmitěz kníry.

Byla to jedna z oněch protivných postav, která nejen svým zevněškem, nýbrž veškerým svým chováním budí odpor i v duši člověka nejtolerantnějšího.

Přijel poprvé ve společnosti jiných v lehkém dvoukolém vozíku zjara, prohlédl si, co bylo hodno prohlédnutí, a přijížděl pak skoro každodenně, obyčejně sám a jen zřídkakdy ve společnosti, ba přijížděl i v létě, kdy většina šlechty pražské meškala na venkově a jen zřídkakdy někdo k nám zavítal, aby se podíval na postup práce.

A vždycky prolezl veškerou místnost, kde pracováno, u každé z osmi nebo desíti skupin dělníků, již tu na různých místech pracovali, se zastavil a po celé hodiny sledoval práci jejich a zřídkakdy někoho oslovil.

Nejčastěji a nejdéle dlíval u jedné ze skupin, která pracovala o upravení skalnatého hřebenu Petřína, odkud jest bez odporu nejkrásnější vyhlídka na jihovýchodní část Prahy, Vyšehrad a okolí.

Z počátku mělo se všeobecně za to, že odporného zrzouna vábí tato vyhlídka a snad i práce dělníků, neboť občas také v jedné skupině něco peněz rozdal, ale posléze, když staly se tyto návštěvy pravidelnými, bylo to nejen mně, ale i dělníkům nápadno.

Rozumí se samo sebou, že všímáno si zrzouna velmi bedlivě; žádný jeho krok, žádný pohyb, žádné slovo jeho nezůstalo nepozorováno, a ze všeho, co viděno a slyšeno, souženo pak na jeho zámysly, o nichž kolovaly nejrůznější domněnky.

Někteří pravili, že by rád seznal celý postup práce, aby pak mohl cenu parku a letohrádku k účelu koupě přesně odhadnouti; jiní zase mu podkládali zámysly přímo podvodné, a ještě jiní tvrdili, že jest nejspíše rodinou knížat Kinských delegován, aby bděl nad prováděním stavby a o všech nesprávnostech referoval.

Avšak vše to byly pouhé domněnky, a nikdo nedovedl pro to nebo ono své tvrzení uvést podstatných dokladů.

Ryšavý galán choval se odměřeně, chladně a zřídka kdy na někoho promluvil.

Obyčejně obcházel volným krokem skupinu dělníků, a když jej obcházení omrzelo, usedl nedaleko buď na nějaký pařez vyvráceného stromu, nebo na vyčnívající kus skaliny a díval se odtud na pracující.

Přiznám se, že mi byl tento strážce mých dělníků nepohodlný.

Nebál jsem se sice, že by mohl referovati o nějakých nesprávnostech vzhledem k dozoru, neboť já sám pokládal přísný dozor za věc nevyhnutelnou, ale viděti každý den ryšavou obludu obcházeni mlčky kolem dělníků a marně si lámati hlavu, co asi zamýšlí, bylo mi nepřijemno a dráždilo můj hněv.

Přesto choval jsem se k němu s onou zdvořilostí, s jakou se chováme ku každému cizímu člověku, o němž nejsme přesvědčeni, chová-li k nám zámysly přátelské či nepřátelské; on pak choval se ke mně s jakousi úlisnou hladkostí.

Kdykoli mne potkal, vždy mne zastavil a vyptával se na všechny možné podrobnosti, až mne mnohdy odpovídání omrzelo.

Ze všech jeho otázek nebyla však ani jediná takového druhu, by se bylo z ní dalo souditi na zámysly ryšavcovy.

Přesto byl mi člověk ten podezřelý, a umínil jsem si jej, pokud možná, pozorovati.

Ale prodlením celého měsíce nezpozoroval jsem pranic nápadného, leda – co jsem byl již připomenul – že nejčastěji a nejdéle prodléval u oné skupiny dělníků a dělnic, která byla zaměstnána na hřebenu vrchu na místě nejodlehlejším.

Docházel jsem tudíž ke skupení tomu častěji než jindy a obyčejně jsem se tam zdržel tak dlouho jako ryšavý galán, kterýž ani zde ničím nedal najevo, co jej sem vábí.

Přemítal jsem o záhadě té nějaký čas.

Mezi jiným mi napadlo, že snad galán pro ukrácení dlouhé chvíle činí zde nástrahy některé z mladších nádenic, jichž ve skupení tom pracovalo osm.

Když však jsem si nádenic těch bedlivěji všimnul, musil jsem uznati, že sotvakterá galána tak zajímá, by ji každý den po několik hodin mlčky pozoroval.

Byly to vesměs ženštiny drsných, spíše mužských než ženských tahů a chování příkrého, ba hrubého.

Tak aspoň se mi zdálo po prvním bedlivějším pozorování.

Nicméně když jsem asi popáté nebo pošesté ženštiny ty pozorněji prohlížel, zdálo se mi, že jedna z nich přece není tak odpuzující jak ostatní.

Byla to dívka asi dvacetiletá, nehrubě vyvinutého, ale přece dosti svalovitého těla.

Byla prostřední postavy a nosila na hlavě malý kartonový šátek bledě žluté barvy, takže z osmahlé tváře její nebylo obyčejně viděti než oči, nos, ústa a nepatrnou část čela.

Pracovala pilně a zřídka kdy na někoho promluvila. Žerty ostatních dělníků a dělnic, necht' byly sebebujnější, nevyloodily jí nikdy ani nejnepatrnějšího úsměvu.

Kdysi k večeru, když klonilo se slunce k západu a mělo se již asi po půl hodině od práce ustati, přišel jsem náhodou k tomuto skupení a zůstav opodál státi díval jsem se na pracující.

Ryšavého galána tu tentokráte nebylo.

Zpozorovav, že byli dělníci velmi pilni, pravil jsem po chvíli, že mohou už přestat pracovati. Motyky a rýče v mžiknutí oka zastavily práci.

Zrak můj těkal z jednoho dělníka na druhého, až utkvěl na dívce v bledě žlutém šátku na hlavě, která, nedbajíc mých slov, dále pracovala. Podkopávalať právě vrstvu písčité půdy.

Popošel jsem k ní a připomenul, že může již od práce ustati.

V okamžiku tom zvedla dívka hlavu a podívala se na mne.

Teprve nyní jsem poznal, že jest zádučivá její tvář neobyčejně zajímavá – jediný pohled její, v němž spočívalo v okamžiku tom nevyličitelné kouzlo dobroty, něžnosti a laskavosti, učinil mi dívku tu, která mi byla až dosud zcela lhostejna, sympatickou.

Optal jsem se jí, jak se zove a odkud je.

Odpověděla prostě, a hlas její zněl tak měkce, tak přívětivě, jako by odpovídala milému příteli, ba jako by odpovídala bytosti nejdražší.

Jako před chvílí pohled překvapil mne nyní tón hlasu.

Chtěl jsem se jí ještě na něco optati, ale bylo mi jako člověku, v jehož duši náhle vznikla pochybnost, může-li se vůbec ptáti čili nic.

Také dívka jevila jakési rozpaky.

Odvrátil jsem se a sestupoval pomalu z vršiny.

Na cestě jsem se ještě jednou ohlédl a spatřil dívku, která stojíc na skalním výstupku dívá se upřeně za mnou.

Jinak zcela všední případ ten vzbudil v duši mé domněnku, že nejsem dívce lhostejný.

Od té doby meškával jsem u tohoto skupení dělníků častěji a déle než jindy.

Netajil jsem si, že vábí mne tam dívka, která byla tak prostým způsobem pozornost moji na sebe obrátila.

Pozoroval jsem ji bedlivěji než kteroukoli jinou dělnici a shledal, že je sice vzorně pilna, ale že si při práci počíná jaksi nemotorně, jako by tomuto druhu zaměstnání nebyla tak uvyklá jak ostatní dělnice.

Optal jsem se jí tudíž při vhodné příležitosti na její osudy a tu jsem se dozvěděl, že jest dcerou po učiteli z malé vesničky od Domažlic, otec že před třemi roky zemřel a ona že byla nucena jíti do světa.

Prostý osud ten, jaký mělo a posud mívá tisíce jiných, arci na mne neučinil skoro žádného dojmu, neboť lidé mého tehdejšího zaměstnání, kteří den co den stýkají se s nejchudším lidem, znají trpčí osudy lidské; však způsob prostičkého, a přece dojemného vypravování učinil mi dívku tu sympatičtější.

Okolnost ta, jak se zdá, neušla ryšavému šlechtickému galánu, který meškával nyní u téhož skupení dělníku podobně jako já častěji a déle než jindy.

Neušlo mi, že mne nyní časem měřívá jaksi potupným a úsměšným pohledem, ba zdálo se mi, že střeží teď každé mé hnutí a každý pohled.

Choval jsem se tudíž opatrněji a sledoval bedlivěji chování ryšavcovo, bych konečně tajné jeho zámysly vypátral. Ale nepodařilo se mi více nežli zpozorovati, že podivný člověk ten, který se byl ke mně dříve vždy vlídně choval, chová ke mně nyní tlumenou zášť a nenávisť.

Přemítaje o příčinách nemohl jsem jinak než za to míti, že hlavní příčinou jest přívětivější moje chování k osiřelé dceři učitelově.

Z toho pak jsem aspoň přibližně soudil na pravé zámysly ryšavcovy, ačkoli jsem pro svou domněnku neměl ani stínu nějakého důkazu.

Byltě jsem pevně přesvědčen, že číhá ryšavý galán na vhodnou příležitost, aby mohl býti s dívkou o samotě, ale zároveň zase mi bylo nápadno, že příležitosti té ani nevyhledává a spokojí se pouhým pohledem na dívku, kterou v průběhu asi čtvrt roku, co nás skoro každodenně svou návštěvou poctíval, nebyl ani jedinkrát oslovil a kteréž vůbec nižádným způsobem nedal najevo, že jest mu méně lhostejna než kterákoli jiná.

A přece nemohl jsem po zralém uvážení všech okolností jinak než za to míti, že jej dívka ta v nemalé míře zajímá, ba že jedině ona jej vábí k nám.

Z té příčiny choval jsem se k dívce té opět tak chladně a nevšimavě jako dříve a docházel ke skupině dělníků, v kteréž pracovala, řidčeji; zároveň však jsem ryšavého galána nespustil ze zřetele a věnoval mu nyní, ovšem jen tenkrát, když toho nepozoroval, pozornost dvojnásobnou.

Vbrzku pozoroval jsem změnu.

Galán počal se ke mně opět chovati vlídněji, opět mne občas, když jsme se potkali, zastavil, aby se na to neb ono zeptal, a já tváře se lhostejným, odpovídal jsem mu rovněž tak přívětivě jako jindy.

Kdysi, potkav mne na osamělé stezce, opět se zastavil, a změřiv mne jaksi ousměšně od hlavy k patě, pravil:

„Nu – gratuluju, že jste neuvízl v pasti.“

„V jaké pasti, Jasnosti?“ ptám se.

„Domníval jsem se, že jste zamilován.“

„Zamilován míníte, Jasnosti? – Já?!“

„Ano,“ zní odpověď. „A byl jsem skoro jist, že bude následek poklesku toho praobyčejná mesaliance.“

„Jak to míníte, Jasnosti?“ připomínám tváře se nevěda.

„Nu – ta černoooká dělnice – cožpak nevíte?“ pravil ryšavý galán ousměšně, mávna pravou rukou směrem k hřebenu Petřína.

„Posud nic nechápu, Jasnosti,“ zalhal jsem snaže se zachovati co možná nejúplnější klid a lhostejnost.

Ryšavec chvíli na mne pátravě pohlížel, pak učinil krok nazpět a pravil:

„Tedy jsem se přece mýlil?“

„Nejspíše, Jasnosti! Nevímť ani, koho míníte,“ zalhal jsem poznovu. „Ostatně jsem už přes rok zasnouben, a nemůže mi tudíž napadnouti...“

„Aj!“ uklouzlo mimovolně galánovi. „A mohu se zeptati – s kým?“

Udal jsem jméno měšťanské dívky pražské, s kterouž jsem se byl před nějakým časem seznámil, ale od té doby jí více nespátril.

Náhodou nebylo jméno to galánovi neznámo. Uvěřil mi.

Poté jsme se rozešli.

Zdánlivě zcela nepatrná tato příhoda měla vážné následky vzápětí.

Za několik dní zastavil mne ryšavý galán na téže osamělé stezce poznovu. Zdálo se, že na mne zúmyslně čekal.

„Můžete mi věnovati několik okamžiků svého času?“ pravil vlídně.

„Jsem k službám, Jasnosti,“ dím zdvořile.

„Jde o záležitost velmi delikátní, a poněvadž jsem ve vás seznal pravého muže, uchyluju se k vám o radu.“

„Račte se vysloviti určitěji, Jasnosti,“ připomínám chladně, ale zdvořile.

„Nebylo vám nikdy nápadno, proč sem tak často chodívám?“

„Nebylo,“ dím lakonicky.

„Opravdu?“ ptá se galán dále, upíraje na mne zkoumavě svůj zrak.

„Opravdu,“ opakuji; „vždyť pak neráčí býti Jasnost jedinou osobou z kruhů šlechtických, která zde bývá tak často přítomna.“

„A nenapadlo vám, proč meškám tak často u onoho skupení dělníků?“ pokračoval ryšavec, mávnuv rukou ku hřebenu Petřína.

Věda, že mne galán jen zkoumá, odpověděl jsem pravděpodobněji než poprvé, řka:

„Musil bych lháti, Jasnosti, kdybych řekl, že jsem si toho nepovšimnul. Ale cožpak na tom? Pro lidi mého rázu nemají cizí milostné avantýry žádné zajímavosti.“

„Vy tedy míníte, že milostná avantýra?“ připomenul ryšavec a neušlo mi, že tvář jeho přelétl lehýnký úsměv uspokojení.

„Tak se mi aspoň zpočátku jen zdálo,“ připomínám s líčenou lhostejností; „později však jsem se přesvědčil o opaku.“

Ryšavý galán několik okamžiků mlčel, pak pravil:

„Nuže – pak jste se mýlil vy ve mně jako já ve vás.“

„Jak to, Jasnosti?“ ptám se s toužou líčenou lhostejností jako dříve.

„Také já se zpočátku domníval, že vlastně vy zapřádáte nějakou milostnou avantýru,“ odpovídá galán; „a zatím, jak se zdá, ani vám nenapadlo, právě jako mně.“

Nevěda, co odpovědět, mlčel jsem. Také galán mlčel, takže mi posléze nezbylo než ozvati se.

„A čím mohu Vaší Jasnosti posloužiti?“ ptám se.

Ryšavec změřil mne ještě jednou zkoumavým zrakem, načež vzav mě důvěrně za ruku, pravil přítlumeným hlasem:

„Potřebuji rady i pomoci, a doufám, že mi jich neodepřete. Delikátní záležitost, o kterou jde, vyžaduje však, abych se ubezpečil vaší mlčenlivostí. Můžete mi slíbiti, že se nikomu o tom nezmíníte, čím se vám svěřím?“

Pozoruje, že mi počíná galán důvěřovati, slíbil jsem mlčenlivost beze všech rozpaků.

„Pouhý slib však mi nestačí – přísahajte!“ naléhal ryšavý šlechtic.

Vyhověl jsem přání ryšavého ohyzdy. Zvednuv dva prsty pravé ruky do výše, složil jsem přísahu.

„Především je třeba,“ ujal se slova ryšavec, „abych se vám upřímně a bez obalu svěřil.“

Mám na svědomí milostný hřích z dob, kdy jsem byl mladík asi sedmnáctiletý. Seznal jsem mladou dívku venkovskou a přiznám se, že jsem ji skoro miloval, ale ona mne oklamala.

Miliskovala se za mými zády s jiným a plod této své náklonnosti vydávala pak za moje dítě, chtějíc tak vylouditi na mně peněz. Rozumí se, že jsem ji po zásluze odbyl.

Ale tím nebyla záležitost ta vyřízena.

V době, když jsem se s ženštinou tou ještě tajně podvečer scházel, pohřešil jsem kdysi stříbrný medailonek. Dle všeho byla mi jej milenka má uzmula.

Žádal jsem medailonek ten nazpět, ale dívka zapírala, ujišťujíc mne svatosvatě, že ho neviděla, že jsem skvost ten nejspíše ztratil.

Užil jsem všech možných prostředků, bych medailonku toho, který má pro mne nemalé ceny jako památka rodinná, opět nabyl, ale veškeré úsilí mé bylo marno.

Soudil jsem tudíž, že milenka má mluvila pravdu tvrdíc, že jsem jej ztratil, ale nyní po letech jsem medailonek ten spatřil poznovu.

Vyslechl jsem vypravování ryšavcovo s vzornou trpělivostí, ačkoli jsem mu nepřikládal úplné víry, neboť v době, o které mluvil, byly milostné avantýry toho druhu, jak mi ji právě líčil, řídkostí, a on sám nezdál se mi býti z oněch, kteří by byli činili výminku.

Ale přesto tvářil jsem se, jako bych vypravování jeho věřil na slovo, a když skončil, připomenul jsem:

„A já mám Vaší Jasnosti poraditi, jakým způsobem bylo by nejnadhlejší medailonku toho se zmocniti?“

„Tak jest,“ pokračoval ryšavec. „Musím se přiznati, že jsem o tom již po delší čas přemítal, aniž se mi poštěstilo nalézti vhodný způsob.“

Jde mi totiž o to, by přešel medailonek ten zase v můj majetek takovým způsobem, aby osoba, která jej nyní přechovává, neměla o tom ani tušení.

Pravda sice, že bych mohl užítí násilí, ale dávám přednost lsti, která může daleko snadněji a jistěji vésti k cíli.

Pravda též, že bych se medailonku zajisté pohodlněji zmocnil, kdybych zakročil osobně, ale osobní iniciativa není zde namístě a mohla by míti snadno vzápětí kompromitování.'

Ryšavec umlkl.

An pak jsem mlčel i já, měl dle všeho za to, že budí se v mé duši nějaké pochybnosti.

Proto pokračoval:

'Zdá se mi, že mi nerozumíte úplně. Vyslovím se tedy jasněji a upřímněji.

Slyšte!

Zasnoubil jsem se před nějakým časem se šlechticnou, která, jsouc vychována v tradicionelních předsudcích, jest velice pověřčivá. Jsouc zároveň s rodem mým vzdáleně spřízněna, zná všechny jeho tradice a ví také o rodinném medailonku, kterémuž tradice rodu našeho přikládá zázračné moci, pravíc, že onen prvorozený syn rodu našeho, který medailonku toho své nevěstě v den sňatku nedoručí, nemůže býti v manželství šťasten, ba více ještě, že choť svou než rok s rokem se sejde – utrápí.

Je to sice směšná pověra, ale nevěsta má na ní lpí, a mně nezbývá než jejímu přání vyhověti. Pravda sice, že bych mohl vzítí útočiště k úskoku a dáti zhotoviti podobný nový medailonek.

Ale není to radno.

Matka nevěsty mé zná původní relikvii, a tak by se mohlo snadno státi, že by úskok přišel časem svým najevo. Z toho jest zřejmo, že musím se pravého medailonku zmocniti stůj co stůj, neboť den mého sňatku se blíží, a v týdnu musím skvost ten míti.'

Pokládal jsem i tato slova ryšavcova za pouhý úskočný výmysl.

Skoro žvavá důvěrnost šlechtice, který zřídka kdy někoho oslovil, byla mi podezřelou.

Vše, co mi právě pod pečeti mlčenlivosti svěřoval, zdálo se mi býti tak nejapně vymyšleno, že stálo mne nemalého přemáhání, bych při té neb oné větě nevypukl v hlasitý smích.

Opanoval jsem se však přece aspoň tak dalece, že jsem nedal na sobě ani stínu nedůvěry znáti, a počínaje ryšavce pokládati buď za nejapného šibala, nebo v nejpříznivějším případě za hlavu bezpříkladně obmezenou, uznal jsem za dobré chovati se s příslušnou rezervou, a proto jsem i tentokráte mlčel.

Ryšavec, nevěda patrně, co o mém mlčení souditi, a chápane zcela dobře, že mě musí stůj co stůj získati, poněvadž mi byl již příliš mnoho svěřil, setrval taktéž nějaký čas v mlčení, jako by přemítal, načež ujal se poznovu slova.

„Zdá se mi,“ pravil důvěrným tónem, „že pokládáte vyplnění mého přání za cosi velice nesnadného, nebo docela za skutek nepoctivý.“

V tomto vzhledě můžete býti úplně bez starosti. Máť skvost ten, jak se také na první pohled, až se octne ve vašich rukou, přesvědčíte, pro každou druhou osobu cenu pranepatrnou; jeť stříbrný a vyšel patrně z primitivních rukou dělníka začátečníka.

Nechci, a není také potřebí, byste se zmocnil relikvie té násilím nebo nějakým jiným nedovoleným způsobem. Vy – ale jedině vy – můžete přání mé vyplniti hravě...

Několik slov z vašich úst dostačí, a relikvie bude v mých rukou...“

„Jak to, Jasnosti?“ optal jsem se nyní poněkud zvědavě, nechápaje hned, jak by to bylo možno.

„Zcela prostě,“ vykládá ryšavec. „Pochopíte přec, že nechodím sem marně a bezúčelně. Náhodou jsem zde vypátral, kdo relikvii přechovává, a po celou tu dobu, co sem chodím, hledám osobu, která by s osobou tou byla v důvěrnějším styku a mohla mi skvost ten přátelským způsobem opatřiti. Ale nenašel jsem kromě vás ani jedině...“

„Posud nic nechápu, Jasnosti,“ přerušil jsem žhavého galána, který vždy více dráždil moji zvědavost.

„Nuže – tedy věztež vše několika slovy!“ pravil na to rozhodně. „Relikvie nalézají se v rukou oné dělnice, o kteréž jsem se domníval, že s ní míníte zapřísti milostnou avantýru.“

Věděl jsem, koho ryšavec míní, ale zaopatřiti mu skvost, po němž tak prahнул, nezdálo se mi býti přece tak snadným, jak on ujišťoval.

Upozornil jsem jej, že dívku tu hrubě ani neznám a že jsem s ní jen několikráte mluvil o věcech zcela všedních.

„A právě tato okolnost,“ pravil ryšavec, „provedení mého plánu nemálo usnadňuje.“

Přiznám se vám upřímně. Bylo mi velice nepříjemno, když jsem se domníval pozorovati, že vám dívka ta není lhostejnou.

Soudil jsem, že v případě, kdybyste byl dívce té osobně nakloněn, mohlo by snadno ve vás vzniknouti nějaké podezření a že provedení plánu mého mohl byste kýmkoli jiným zmařiti.

Když pak jsem později upozoroval, že jest vám dívka ta zcela lhostejna, seznal jsem, že jedině vy můžete mi ku skvostu tomu dopomoci.“

„Ale jakým způsobem, Jasnosti?“ optal jsem se tónem poněkud již nevrlym.

Ryšavec patrně z tónu toho soudil, že jsem ochoten přispěti mu ku pomoci a že toužím zvědět již jen způsob, jakým bych to učiniti měl.

Odporná tvář jeho zazářila uspokojením, když pravil:

„Způsob ten musím ponechati vašemu důvtipu a pozorním vás toliko na jediný závažný moment, jehož můžete využítovati.“

V době, kdy jsem zde hledal osobu, která by mi mohla býti nápomocna, upozoroval jsem, že jest vám dívka, o které jest řeč, upřímně nakloněna.

Možná, že jste toho sám snad nezpozoroval nebo že toho upozorovati vůbec ani nechcete, avšak tolik jest jisto, že jediným přívětivějším slovem, ba pouhým pohledem zmůžete vy u dívky té více než kdokoli

jiný nejvýmluvnějším výkladem a nejúlisnější prosbou. Zdá se, že stačí několik slov z vašich úst, aby bylo moje přání vyplněno.

Po mém náhledu bylo by nejlíp, kdybyste si od dívky medailonek pouze vydlužil pod záminkou, že si chcete dát zhotoviti podobný.

A podobný medailonek můžeme také dát zhotoviti, a dívce vrátíte pak místo starého medailonku nový.

Tím nebude míti dívka žádné škody, a mně bude pomoženo. Jste ochoten tuto moji žádost splniti?’

„Jsem,“ odpověděl jsem rozhodně.

„A kdy?“ ptá se ryšavec dále.

„Jakmile se naskytne příležitost.“

„Jsem spokojen,“ dí na to ryšavec, podáváje mi důvěrně ruku.

Poté jsme se rozešli.

On se ubíral z vršiny dolů, já pak do vrchu ke skupení dělníků, kde pracovala mladá dělnice, která nazývala tak vzácný poklad svým vlastnictvím.

Teprve když jsem byl o samotě a počal vše, co mi byl ryšavý šlechtic tak rozvláčně vypravoval, analyzovati, dospěl jsem k úsudku, že zdánlivě nejapná osnova lží je vlastně zúmyslně tak nemotorně sestrojena, bych spíše uvěřil v domněle naivní a nevinné pohnutky.

A člověk, který mne byl právě opustil, objevil se mi ve světle nejnepříznivějším, ačkoli jsem neměl pro to ani jediného důkazu.

Necht’ jsem výklad a žádost jeho zkoumal ze stanoviska jakéhokoli, necht’ jsem o jeho dřívějším chování a nynějších jeho slovech soudil sebashovívavěji, necht’ snažil jsem se i nejzáhadnější moment vyložit i způsobem nejpřirozenějším a zároveň nejnevinněji, vždy narazil jsem o úskalí pravděpodobnosti a zaplítal se v nastraženou síť neodůvodněných nedůsledností a zdánlivých i polozjevných lží, takže mi konečný účel nemohl býti nejasný.

Tušil jsem, že jest nekalý, a dle toho jsem také své další jednání zařídil.

Téhož dne k večeru, než byla práce skončena, oslovil jsem po delší době zase jednou dívku, ku kteréž jsem se byl po nějaký čas zúmynlně tvářil lhostejným.

Optal jsem se jí jen jaksi mimochodem, jak se jí daří.

Odpověděla mi rovněž tak prostě a zároveň přívětivě jako poprvé, a neušlo mi, že jevila přitom jakési rozpaky, což zdálo se mi potvrzovati slova ryšavcova, že nejsem dívce lhostejným a zmožu na ní více prostým slovem než jiný sebeúlisnějšimi sliby a lichocením.

Při příležitosti té jsem si také všimnul, že má na krku úzkou černou stužku, ale medailonku jsem nespatriil.

Dle všeho měla jej dívka ukrytý na prsou.

Když pak se dělníci ubírali z práce, byla dívka jak obyčejně skoro poslední.

Přidružil jsem se k ní a doprovázel ji z vršiny.

Ale čeho bych se byl ani ve snu nenadál, stalo se: já marně hledal slov, abych rozpředl s dívkou zajímavější nějaký hovor a přivedl tak nepozorovaně řeč na medailonek.

Bylo mi jaksi nevolno.

Cítil jsem, že nedostává se mi zručnosti intrikána, že nedovedu s dívkou tou mluvití než upřímně.

Odhodlal jsem se tudíž k přímé otázce.

„Co máte na této černé stužce na krku?“ optal jsem se beze všeho přechodu. „Nejspíše nějakou památku – není-li pravda?“

Dívka po těchto slovech rychle sáhla na prsa, jako by se chtěla přesvědčiti, neztratila-li památku, a ruměncem polil její tvář.

Mlčela.

„Založil bych se o cokoliv, že to nějaký medailonek?!“ připomenul jsem nejapně po malé přestávce.

„Máte pravdu,“ odvětila na to dívka nesměle, „medailonek.“

„Můžete mi jej ukázati?“ ptal jsem se dále.

Dívka chvíli váhala; pak kvapně odpověděla:

„Mohu!“ a obrátivši se ode mne, vytáhla medailonek ze záňadří, a nechavši jej viseti na stužce, obrátila se zase ke mně.

Spatřil jsem začernalý již medailonek zvíci dukátu.

Okraj jeho byl hladký a po straně ke mně obrácené byla jakási drobnomalba.

„Aj – jakýsi obrázek?!“ uklouzlo mi.

„Ano – rodička boží,“ připomenula dívka, a sáhnuvši rukou ke krku, odepjala sponku a podala mi medailonek i se stužkou.

Spatřil jsem práci na pohled dosti primitivního druhu.

Po jedné straně byl medailonek úplně hladký, po druhé měl vyrytý miniaturní obrázek rodičky boží; okraj však byl zoubkovitý.

Chvíli jsem se na skvost ten pozorně díval, ale neshledal na něm pranic nápadného.

Také cena jeho, jak byl ryšavec ujišťoval, byla dle všeho velmi nepatrná.

„Nejspíše památka po matce,“ připomenul jsem, vraceje dívce skvost.

„Ano – po ubohé matičce,“ odvětila dívka přitlumeným hlasem, v němž zdála se zachvívati trpkost.

„Proč ubohé?“ ptám se dále. „Či je snad také mrtva jako váš otec, o němž jste se byla již před nějakým časem zmínila?“

„Mrtva, milý pane, není – a žel, že není!“ vzdychla dívka. „Nepřálát si po celý svůj život nic vroucněji jako smrt. Život její byl nepřetržitou řadou utrpení, krutým zápasem o sousto černého chleba, jež ubohá nyní už po léta z milosti dobrých lidí pojídá.“

Po těchto slovech vyhrkly dívce slzy z očí.

„A nemožno trudný život její ani nyní aspoň snesitelnějším učiniti?“ připomenul jsem soucitně. „Nepřemítala jste o tom?“

„Ach, milý pane!“ pokračovala dívka. „Což platno člověku dnem i nocí přemítati, když jej osud sevřel železnými kleštěmi a nejen každý čin, nýbrž i každou myšlenku již v zárodku dusí? Což platno

vzpírati se osudu, když nás ukoval a vždy úžeji nás svírá, takže i naděje, jediná to podpora nešťastných, navždy nás opustila!’

Slova ta, ačkoli temná, nemálo mě překvapila.

Byltě jsem až dosud z úst dívčiných slyšel slova jen prostá; těmito slovy objevila se mi však ve světle zcela novém; poznalť jsem v ní dívku dobrého vychování.

‚Zdá se, že stihlo vaši rodinu kruté nějaké neštěstí,‘ připomenul jsem. ‚Nemůžete mi je aspoň několika slovy naznačiti?’

Dívka chvíli váhala, jako by byla na rozpacích, má-li se mi svěřiti čili nic; pak pravila rozechvěným hlasem:

‚Neštěstí, jaké stihlo naši rodinu, stihlo tisíce jiných, a nebylo pokládáno za neštěstí, nýbrž za nezbytnost!’

‚Mluvíte poněkud temně,‘ díím na to.

‚Ach, odpusťte,‘ odpovídá dívka. ‚Choval jste se ke mně, pane, vždy tak vlídně a přátelsky, že zasluhujete úplné důvěry. Nuže, buďtež! Povím vám vše! Nejmenuju se, jak jsem vám byla udala – jsem psanec, který pod cizím jménem toulá se světem, aby ušel osudu, jenž byl stihnul jeho matku a babičku!’

‚Posud vám nerozumím,‘ připomínám přitlumeným hlasem.

‚Víte, co znamená tak zvané právo první noci?’ pravila dívka zapýřivši se.

Přisvědčil jsem.

‚Nuže – pak mi netřeba šířiti mnoho slov,‘ pokračuje dívka. ‚Matka mé matky – moje babička – padla za oběť tomuto právu první noci.’

Můj děd, otec mé matky, odvečen byl od oltáře a vypráskán z vesnice jediné proto, že na cestě do kostela uklouzlo mu neopatrné slůvko proti krutému právu první noci. Nevěsta – matka mé matky – zavlečena pak na zámek, kde střežena po celý rok, aby prý zpupný poddaný věděl, co jest právo pánovo.

A teprve když narodila se moje matka – dítě pánovo – vymrskána babička má ze zámku s nemluvnětem v náručí a dědovi dovoleno vrátiti se do vsi ku své ubohé ženě a jejímu bastardu.

A týž strašný osud stihl i moji matku, jejímž jediným proviněním bylo, že byla jako její matka sličnější a vábnější jiných dívek.

I ona byla odvléčena od oltáře – toliko s tím rozdílem, že nikoli k rozkazu onoho, jenž byl dal odvléci její matku, nýbrž k rozkazu jeho syna – a otec můj vymrskán ze vsi, a dovoleno mu vrátiti se až po roce, když byla žena jeho porodila bastarda – mne.'

„Tot' vskutku děsné!“ uklouzlo mi mimovolně.

„A můžete si představití další osud rodiny,“ pokračovala dívka, která byla pozbyla přízně panstva?

Pro panstvo samo ovšem již více neexistovala, ale služebnictvo, od bezcitného direktora až po surového drába, týralo ji na potkání a při každé příležitosti. Nebylo týdne, kdy by nebyl některý z nich nevymyslíl a nespáchal na nás nějakou novou surovost.

Můj otec trpěl jako Job, věděl, že nejsem jeho dítětem, a přece mě miloval, přece se o mne vzorně staral, a tajně mě vyučuje, přemítal, jak by mne, až dorostu, zachránil před děsným osudem, jenž byl stihnul matku i babičku moji.

Když jsem dospívala, opustila jsem k jeho radě rodnou vísku a potulovala se pod cizím jménem světem.

Otce, vlastně pěstouna svého, více jsem nespatriła; zemřel' zanedlouho po mém odchodu následkem ran, kterýmiž na něm chtěli drábové vynutiti vyznání, kam jsem utekla.

Matku viděla jsem od té doby jen jednou – loni. Podařilo' se mi podati jí tajně zprávu, kde meškám, a ubohá matička, prožebavši se cestou, přibelhala se sem.

Bylo to asi po sedmi letech smutné setkání. Bídou a týráním zmrzačená matka podobá se kostlivci; po šest roků již žije z milosti útrpných lidí.

A teprve z úst matčiných dozvěděla jsem se o strašném osudu, jenž byl ji a matku její stihl; teprv ona mi pověděla, proč jsem musila uprchnouti z rodné vsíky, a když pak jsme se loučily, dala mi na památku jediný svůj skvost, tento medailonek.' Dívka umlkla.

Vyslechl jsem prosté, a přece tak děsné vypravování její pozorně, ale přesto nemohl jsem najíti nižádné souvislosti s tím, co mi byl předstíral ryšavec, jemuž jsem měl medailonek opatřiti.

Nezbylo mi tudíž než optati se dívky přímo.

„A má snad tento medailonek nějaký význam?“ pravil jsem důvěrně.

„Zdá se,“ dí na to dívka. „Matka má aspoň pravila, bych jej střežila a nikdy z ruky nedávala.“

„A neřekla vám, jak ho nabyla?“ vyptávám se dále.

„Dostala jej darem, když byla odvléčena od oltáře do zámku,“ odpovídá dívka.

„Od koho?“ ptám se chvatně.

Chvat můj dívku poněkud zarazil.

Chvilí váhala s odpovědí; pak pravila přitlumeným hlasem:

„Budu k vám i nyní upřímná – matka má jej dostala od paní kněžny.“

„Není možno!“ uklouzlo mi.

„A přece pravda,“ pokračuje dívka. „Paní kněžna, matka onoho, jenž dal matku moji odvléci od oltáře, byla paní dobrého srdce; bylať sama nešťastnou.“

Od svého chotě, který ji nemiloval, týrána, vedla život nehrubě záviděňhodný.

Když byla matka má zavlečena na zámek, musila paní té po celý rok sloužiti. Staříčká kněžna, dojata osudem mé matky, chovala se k ní útrpně a krátce před tím, než matka má zámek opustila, darovala jí tento medailonek.

Dokud jsem živa, pravila prý kněžna, nemohu pro vaše dítě – pro dítě svého syna pranic učiniti, ale až umru, přihlaste se v zámku s tímto medailonkem. Poslední vůle mé, kterouž jsem dala již zhotoviti, musí býti šetřeno.“

„A kněžna ta jest posud naživu?“

„Není,“ odpovídá dívka; „zemřela již před půldruhým rokem.“

„A proč se tedy nepřihlásíte v zámku, jak si byla kněžna přála?“
„Bojím se, milý pane,“ pokračuje dívka. „Když mi matka má medailonek doručila, vypravovala mi též o smrti staré paní kněžny.“

Když otevřeli poslední její závěť, našli prý tam skutečně také místo o medailonku toho smyslu, že tomu, kdo se medailonkem tím vykáže, má býti vyplacena jistá částka peněz.

Medailonek však prý je památka rodinná.

Po otevření závěti nastal v zámku shon. Medailonek hledán a nenalezen, a proto rozhlášeno, že byl ukraden.

Teprve nyní počal jsem chápati souvislost předstíraných slov ryšavcových s vypravováním dívčíným a cenu medailonku, po němž tak prahnul.

Všechno mi arci ještě nebylo jasno, ale co jsem se byl právě dozvěděl, prozatím mi dostačilo; byltě jsem přesvědčen, že nejde ryšavci než o zcela obyčejnou podvodnou loupež, kterou mám vlastně provésti já.

Nezbývalo mi než rozhodnouti se: buď přání ryšavcovu vyhověti a přivésti tak ubohou, nic zlého netušící dívku, která mi důvěřovala, do škody, nebo přání tomu nevyhověti a uvaliti tak na sebe hněv šlechtice, kterémuž zajisté stačilo jen jediné slůvko, bych byl okamžitě bez chleba.

Přiznám se, že za jiných okolností, nežli v jakých jsem tehdá žil, byla by volba velmi nesnadná.

Kdybych byl znal společenské poměry tak, jak jsem je seznal k vlastní své škodě později, kdybych byl věděl, k jak podlým a hanebným věcem zneužívá mnohá vynikající osobnost svého vlivu a moci své, byl bych se aspoň kolísal.

Ale v tu dobu byl jsem statný, zdravý muž, znající své nadání a nešťtící se práce.

V tu dobu neměl jsem ani tušení o krutém zápasu, jaký musí mnohý jednotlivec vésti s hanebností lidskou, a proto jsem se snadno rozhodl na prospěch ubohé dívky.

Tušil jsem sice, že nevyhověním přání ryšavce uvalím na sebe jeho hněv, což může mít také pro mne nehrubě příjemné následky, ale což dbá takových věcí člověk, důvěřující své síle a svému přesvědčení, že jedná po právu a spravedlnosti?

Rozhodl jsem se, aniž bych byl dlouho přemítal.

Mezitím, co mi byla dívka vypravovala v stručnosti děsné osudy své rodiny, byli jsme sešli z vršiny a stáli nyní právě na místě, kde byl projektován hlavní vjezd do parku a kde jsme se měli rozloučiti.

Dívka vidouc, že jsem se byl zamyslel, nevyrušila mne, a couvnuvši asi o dva kroky, stála skoro se svěšenou hlavou čekajíc, až ji zase oslovím.

Bylo mi ubohé dívky, která patrně neměla ani tušení o tom, kdo a z jaké příčiny se o ni, vlastně o její skvost, tak zajímá, nevýslovně líto, obzvláště když jsem pozoroval, jak snadno bylo ji možno oklamati, kdybych se k tomu byl propůjčil já.

Neušloť mi, že jsem dívce té více než jiní, a ačkoliv jsem k ní nechoval než city útrpnosti a poněkud i přátelství, dojímalala mne přece svou důvěrností.

Po chvíli, když jsem se byl rozhodl, že důvěry její nezneužiju, oslovil jsem ji.

„Děkuju vám za vaši důvěru,“ pravil jsem; „ale co jste mi byla právě svěřila, nikterak mi nestačí.“

Dívka upřela na mne tázavě své černé jiskrné oči a připomenula: „Vyslovte se! Jsem ochotna podati vám vysvětlení všeho, co zdá se vám býti temné nebo nedostatečné.“

„Prozatím,“ pravil jsem, „nežádám žádného dalšího vysvětlení; dostačilo by mi, kdybyste mi na krátký čas medailonek půjčila.“

Dívka, držíc vrácený medailonek posud v ruce, bez rozpaků mi jej podala.

„Matička má arci mi kladla na srdce,“ pravila, „bych skvost ten chránila jako zříteľnici svého oka a nikdy ho nedávala z ruky, ale vám jej přece svěřuji, jsouc přesvědčena...“

Nedořekla. Lehýnký ruměnc polil snědou její tvář.

Poté jsme se rozloučili.

Na cestě k domovu a doma přemítal jsem o ceně medailonku jednak pro dívku, která mi jej byla svěřila, jednak pro ryšavce, který po něm tak prahнул. Porovnávaje slova ryšavcova se slovy dívčinými, nemohl jsem jinak než pokládati vypravování dívčino za pravdu, slova ryšavcova pak za očividný výmysl, kterým jsem měl býti oklamán nejen já, nýbrž prostředně i dívka.

Přesto bylo mi mnohé, zejména dosavadní chování ryšavcovo, obzvláště pak podivný způsob, kterýmž se snažil zmocniti se medailonku, úplně temné.

Co počítí?

Zpočátku měl jsem za to, že by bylo nejlíp prezentovati medailonek beze všech okolků po přání nebožky staré kněžny nebo vzítí útočiště k úřadům.

Avšak hned nato jsem si připomenul, že byla zajisté jen z nekalých příčin rozšířena pověst o ukradení medailonku, a prosté prezentování skvostu mohlo tudíž míti nehrubě příjemné následky vzápětí.

Nezbylo než chovati se prozatím s největší rezervou: především ubezpečiti se medailonku, by se ho ryšavec nemohl zmocniti, pak opatrné sbírání dalších zpráv a zejména pokud možná opatrné pátrání po znění kněžniny poslední vůle, v kteréž byla dle všeho o medailonku zmínka.

Teprve poté bylo po mém náhledu možno vystoupiti rozhodně.

Tak octnul jsem se v labyrintu podivných intrik jako osoba, které připadl nesnadný úkol sledovati dle nahodilých uzlíčků zamotané pásmo úskočných lží a snažiti se najíti červenou nit, která by vedla k prapůvodu a pravým pohnutkám.

Z toho, co jsem posud věděl, nedalo se na nic více souditi, nežli že bude práce má velice nesnadná; přes to vše podnikl jsem ji s onou důvěrou, s jakou podnikáme obyčejně i nejnesnadnější věci, o nichž jsme přesvědčeni, že mají účel poctivý.

Především počal jsem zkoumati medailonek.

Ale necht' jsem jej prohlížel jakkolivě, neshledal jsem na něm pranic nápadného.

Následujícího dne, když jsem se ubíral na Vrabcovnu, čekal na mne na úpatí vršiny ryšavec.

První jeho slovo bylo, nesu-li mu medailonek.

Zavrtěl jsem záporně hlavou a připomenul, že posud ani ještě nevím, zdali dívka medailonek ten má čili nic.

Pohlédl na mne nedůvěřivě, ale hned nato pravil:

„Pravda! Bude líp, když si budete počínati opatrně – v tak delikátní záležitosti je největší opatrnost nevyhnutelná.“

„Dovolte, Jasnosti, jen jednu otázku,“ díím na to. „Jakým způsobem dozvěděl jste se vy, že právě tato dívka má medailonek?“

„Zcela jednoduše,“ dí na to ryšavec chladně. „Vidělt' jsem, kterak jej kdysi vytáhla ze záňadří a políbila.“

Mohl jsem jí medailonek ovšem prostě vytrhnouti z ruky – stál jsem jen dva kroky od ní – ale výstup takový byl by ztropil zbytečný hluk, kterému lépe jest se vyvarovati.

Od té doby byl jsem, jak víte, dívce té každodenně nablízku, čeka-je na vhodnou příležitost, abych se mohl skvostu beze všeho hluku zmocniti.

Ale příležitost taková se mi nenaskytla, a nezbylo mi tudíž nežli vzíti posléze útočiště k vaší pomoci.

Bez vašeho přispění musil bych se obrátiti o pomoc k úřadům, což by mi, jak sám uznáte, nebylo právě příliš milé. Buďte ubezpečen, že v případě, podaří-li se vám přání mému vyhověti, budete míti ve mně přítele, který vám vaší služby nikdy nezapomene.

Dívka medailonek má, a vám nebude nesnadno dostati jej od ní pod vhodnou nějakou záminkou.

Více od vás nežádám! Nezapomeňte však na dobu, v kteréž medailonek musím míti. Později byl by pro mne zcela bez ceny.“

Neobyčejný klid a určitost, s jakou byla slova ta pronesena, mne poučily, že stojí přede mnou člověk, do něhož sotva možno se nadíti, že by mi na jakoukoli moji otázku, byť bych ji pronesl sebeopatrněji, odpověděl takovým způsobem, že bych mohl na základě odpovědi té dále kombinovati.

Slíbil jsem tudíž prostě, že se vynasnažím ze všech sil, abych jeho přání vyhověl, a odebral jsem se, jak mi povinnost kázala, k jednotlivým skupením dělníků.

Tentokráte byl ryšavec neustále skoro v patách za mnou, ačkoli se mnou více nepromluvil. Když pak jsem se posléze odebral ke skupení na hřebenu vršiny, kde pracovala dívka, sledoval mne i tam.

Dívka pracovala zde jako kdy jindy, a majíc na hlavě šátek, ukryla tak před pátravým zrakem ryšavcovým, že nemá více na krku černé stužky s medailonkem.

Při nejbližší příležitosti, která se naskytla, odvolal jsem dívku od práce, a odstoupiv s ní tak daleko, kde bylo možno rozmlouvati, aniž by nás někdo slyšel, položil jsem jí celou řadu otázek, jichž zodpovídání pokládal jsem za nutné.

Ryšavec, nespouštěje z nás očí, sledoval zpovzdálečí každé naše hnutí, ale z rozmluvy naší nezaslechl ani slova.

Dívka odpovídala na mé otázky upřímně.

Přes to vše nedověděl jsem se v podstatě pranic nového nebo důležitějšího, co by mi kombinaci usnadnilo.

Rozumí se samo sebou, že jsem se především dívky optal, pamatuje-li se ještě na šlechtice, který byl matce její tak děsný osud připravil.

Odpověděla prostě, že ryšavce nezná, že spatřila jej teprve zde a že s ním nikdy ani slova nepromluvila.

Co pak se týče druhého šlechtice, připomenula, že podoba jeho vznáší se jen jako v mlze před její duší a že by jej snad poznala, kdyby se s ním někdy setkala; jinak že nemůže o něm více říci, nežli že to byl muž vysoké, svalovité postavy, černých očí, tmavých vlasů a vousů.

„A jména jeho neznáte nebo mi je nesmíte udati?“ optal jsem se posléze, když dívka neuvedla ani nejnepatrnější charakteristické známky, z kterých bych byl mohl souditi na osobnost nebo aspoň místo děje.

Dívka upřela na mne své výrazné černé oko a odpověděla s tklivou prosbou v hlase:

„Což nevíte, mnoho-li na tomto tajemství pro mne závisí? Prozraditi toto jméno bylo by právě tolik jako prozraditi samu sebe a vydati se na milost a nemilost oněch, od kterýchž byl rod náš tak strašně týrán.“

„A domníváte se do mne, že bych vás mohl vyzraditi?“ pravil jsem s mírnou výčitkou, ale vlídně a přátelsky.

Dívka se zapýřila.

„Ne, ne!“ vyrazila ze sebe prudce a připomenula pak polohlasitě: „Nechť děje se se mnou cokoli – povím vám vše.“

Poté naklonivši se blíže ke mně, zašeptala sotva slyšitelným hlasem jméno nehrubě známého šlechtického rodu vlašského, jenž se byl asi před stoletím v Čechách usadil.

„Ale pro vše, co vám drahého ve světě, při spáse duše vaší vás zapřísahám,“ dodala pak v horečném chvatu, „neprozrazujte jména toho nikdy! Můžete mi to slíbiti?“

Slíbil jsem, že tak učiním, a také jsem slovu svému dostal.

Posud jsem jména toho ještě nevyslovil a také je nikdy nevyslovím. Žádoucího světla mi sice ani tato okolnost neposkytla.

Věděl jsem nyní toliko, ale zcela najisto, že ryšavec od počátku až po konec v hrdlo lhal.

Opustiv dívku zvěstoval jsem ryšavci, že dívka medailonek má a že jest ochotna svěřiti mi jej.

„Ale kdy, kdy?“ vyrazil ze sebe ryšavec s neobyčejným chvatem. „Zejtra nebo pozejtří,“ dím na to chladně a s líčenou jistotou.

Ryšavec byl tímto ujištěním prozatím uspokojen, kdežto já tím získal, čeho jsem nejvíce potřeboval – času.

Přemítaje o dalších krocích, jež bych měl nastoupiti, připomenul jsem si, že ryšavec sám pronesl myšlenku o padělání medailonku.

„Dejme tedy medailonek padělat a přelstíme, možno-li, ryšavce,“ pomyslně jsem si a také jsem bez okolků přikročil k provedení této myšlenky.

Vytrativ se nepozorovaně od dělníků pospíšil jsem do Prahy a u prvního klenotníka jsem se optal, může-li mi a v jaké době zhotoviti právě takový medailonek, jaký jsem mu ukázal.

Klenotník, drže chvíli medailonek v ruce, pravil:

„A musí býti dutý?“

„Jak to míníte?“ ptám se.

„Soudím-li dle váhy,“ odpovídá klenotník, „je tento medailonek dutý, a přejete-li sobě...“

„Není možná!“ vpadl jsem rychle. „Já aspoň nikdy nic nepozoroval.“

Klenotník zkoumal medailonek pozorněji, po chvíli připomenul:

„Ba více ještě! Vždyť se může medailonek ten i otevřít. Je to stará, výborná práce.“

A nečekaje ani dalšího mojí odpovědi, vzal do ruky malé dlátko, a po krátkém namáhání byl medailonek otevřen.

„Vizte!“ pravil klenotník, podáváje mi otevřený skvost.

Spatřil jsem v něm podobiznu muže asi dvacetiletého s výraznou tváří, černýma očima a takovýmitěž vlasy a vousy.

Mimovolně mi napadlo, že to muž, jehož jméno neměl jsem po svém slibu nikdy vysloviti.

„Přejete si tedy medailonek i s takovou nebo snad s jinou podobiznou?“ optal se klenotník, nemaje ani tušení, co dělo se při pohledu na podobiznu v mé duši. „Bez podobizny můžete dostat duplikát ve dvou dnech, s podobiznou ve třech nebo čtyřech.“

„Zhotovte mi, prosím, medailonek bez podobizny,“ dím na to, „a podobiznu z tohoto medailonku mi, možno-li, vyloupněte.“

Klenotník vyhověl mému přání bez odkladu.

Vzav dlátko vyloupnul opatrně kulatou podobiznu a podal mi ji.

Zaobaliv vzácný tento dokument pečlivě do papíru, pospíšil jsem nazpět na Vrabcovnu, bych nebyl nikým pohřešen.

Ryšavce tu tentokráte více nebylo.

Patrně byl spokojen s průběhem svých intrik, a nemaje prozatím, po čem by pátral a co by střežil, zůstavil dívku, kteréž byl až dosud tolik pozornosti věnoval, bez dozoru.

V poledne, když dělnictvo odpočívalo nebo se rozešlo k obědu, usedla dívka, jejíž osud mne od nějakého času tak velice zajímal, na trávník pod osamělý košatý buk a pojedla jak obyčejně skývu suchého chleba, načež opřevši se zády o kmen stromu, dívala se zamyšleně na čarokrásný obraz Prahy, jenž se před zraky jejími rozprostíral.

Nějaký čas jsem ji zpovzdálí pozoroval; nato přiblíživ se nepozorovaně až za strom, oslovil jsem ji.

Pohnula sebou prudce, ale jakmile mne poznala, šlehl z výrazného oka jejího blesk skoro až vášnivý.

A jak už v životě tak často bývá, jediný tento pohled rozhodl nad dalším mým chováním.

Byltě jsem v okamžiku tom přesvědčen, že je dívka i mně daleko více, než jsem byl až dosud tušil.

Přesto mluvili jsme i nyní rovněž tak jako kdy jindy z počátku o věcech všedních, až pak posléze zmínila se dívka také jaksi mimochodem o medailonku.

„A kdy vám jej mám zase vrátiti?“ optal jsem se.

„Kdy vám bude libo,“ odpovídá dívka, „vímt', že jest u vás rovněž tak v bezpečí jako u mne.“

„Dovolíte, bych si dal podle něho zhotoviti také takový?“ optal jsem se dále.

Dívka se zapýřila.

Zdalo se mi, že chápe dosah mých slov, neboť kdo takto mluvil jako právě já, musil míti nejen na medailonku, nýbrž i na jeho vlastnici zvláštní zalíbení.

„Jak vám libo,“ odpověděla dívka po malé přestávce.

„A prominula byste mi, kdybych tak už byl učinil bez předcházejícího vašeho svolení?“ pravil jsem dále vlídně.

„Ó, ano, ano!“ pravila dívka kvapně.

„A nehoršila byste se, kdybych si byl něco z vašeho medailonku přivlastnil?“

„Z mého medailonku?“ opáčila dívka.

„Ano – malou podobiznu.“

„Podobiznu?“ zvolala v největším překvapení.

„Ano, a sice tuto,“ pokračuju, podáváje dívce papírek, v němž byla vyloupenutá podobizna zaobalena.

Rychle vztáhla dívka ruku po podávaném papíru a opatrně jej rozbalila. Sotva však podobiznu zhlédla, polil tvář její ruměncem, a z prsou vydrala se radostná slova:

„Ach, ano, ano – toť on! – Poznávám jej – poznávám! – Toť můj otec!“

Chvíli dívala se na podobiznu, a oči se jí zalily slzami. Pak prudce přitiskla obrázek ku svým rtům a vypukla v štkavý pláč radosti.

Výjevem tím byl jsem nemálo překvapen.

Věda skoro najisto, koho podobizna představuje, domníval jsem se, že dívka pohlížeti bude s trpkostí na obraz muže, jenž se byl tak strašně na její matce prohřešil, avšak místo trpkosti a bolesti pozoruju skoro bezměrnou radost.

Jediný tento projev citu vrhal nejcharakterističtější světlo na duši zvláštní této bytosti, která byvši poměrně pečlivě vychována, musila život svůj trávit v kruhu lidí nevzdělaných, ba začasť i surových.

Jediný tento projev radosti v okamžiku, kdy snad každý jiný člověk v těchže poměrech vyrostlý a žijící byl by vypukl v trpké výčitky, objevil mi dívku tu ve světle tak zvláštním a zároveň příznivém, že bych byl ve vzpomínkách svých marně hledal bytost této dívky jen zdaleka podobnou.

Několik okamžiků díval jsem se na dívku, jak tiskne drobný obrázek v zanícení ke rtům a jak se na něj zase dívá a opět jej líbá.

Nevyrušil jsem ji, až posléze ona sama se ozvala.

„Ach, odpustte,“ pravila přitlumeným hlasem, „že jsem se dala citem tak unést, ale kdo po tolik let jako já toužil spatřit aspoň obrysy svého otce, byť i tak krutého a bezcitného, jako byl můj – neubrání se pocitu radosti, když zhlédne náhle obraz jeho tváře, která se mu před duší neustále jako v mlze vznášela.“

Ale za jedno vás prosím snažně – nechte mi, prosím, tento obraz navždy!

Zdá se mi, že nebudu se moci od něho odloučiti! Budít v mé duši obrazy trpké a bolestné, ale přece obrazy z vlastního mého života a ze života mé ubohé matky.

A mně je vždy tak bolestně milo, tak nevýslovně milo, když si připomínám kteroukoli, třeba nejvšednější podrobnost ze života matčina.

Vzpomínky ty jsou jediným mým bohatstvím – a tento obraz, zdá se, dovedl by je v duši mé vzbuditi i tenkrát, kdyby duše má zastřena byla již smrtelnými mrákotami. A proto vás snažně prosím, neberte mi více obrazu toho!“

Poprvé, co mne počala dívka ta zajímati, slyšel jsem ji mluvíti způsobem tak rozechvěným a zároveň poněkud zmateným.

Byltě jsem od ní až dosud slyšel jen prosté a chladné odpovědi, ba i když mi vypravovala nejtrpčí události ze svého života, mluvila spíše chladně než rozechvěně, a proto daleko přesněji nežli nyní, když duši její rozechvívala nevýslovná radost.

Ale v hlase jejím spočívalo tolik tklivé a důvěrné měkkosti, že pouhý tón ten převážil obsah pronesených slov, a jsem jist, že bych dívce v okamžiku tom nebyl dovedl pranic odepřítí.

Ona však nežádala více, nežli co rozumělo se samo sebou – a proto jsem bez rozpaku připomenul:

„Vždyť jsem vám právě jen proto obrázek ten přinesl.“

Dívka upřela na mne zaslzený svůj zrak, a políbivši ještě jednou podobiznu svého otce, zašeptala cosi jako dík.

Ještě chvíli jsme o tom a onom rozmlouvali, načež jsme se rozloučili.

Zanedlouho vrátila se dívka ku své práci, a já sešel z vršiny, bych dohlédl k ostatním skupinám dělníků a přesvědčil se, je-li vše v pořádku.

Od té doby tanula mi dívka neustále na mysli.

Zdálo se mi, jako by v duši mé klíčila znenáhla myšlenka, že pro ubohou dívku tu musím stůj co stůj něco podniknouti, ale nevěděl jsem posud, v jakém směru a kdy, ačkoli vzhledem k tomu, co bylo předcházelo, zdála se býti věc naléhavou, ba neodkladnou.

Tušil jsem, ba byl jsem přesvědčen, že tajemný ryšavec kuje cosi, co musí býti překaženo, ale nemaje ani zdaleka tušení o jeho pravých záměrech, byl jsem úplně bez rady.

Přemítal jsem opět; uvedl jsem si poznovu na paměť vše, co jsem o záhadném případě tom mohl se dozvědět, porovnával a kombinoval jsem, ale výsledek byl týž jako jindy: nevěděl jsem, co počíti.

Konečně, když vracel jsem se podvečer domů, šlehla duší mojí myšlenka zcela jednoduchá a v tomto případě jediná, která mohla vésti, když právě ne k cíli, tedy aspoň k poodhalení tajemné roušky neb aspoň k částečnému odhalení intrik, do kterých ryšavec dívku dle všeho zapřádal.

„Volme cestu přímou a poctivou,“ pomyslil jsem si, a v témž okamžiku, kdy myšlenka ta kmitla mojí duší, byl jsem rozhodnut.

Vrátiv se ještě jednou na Vrabcovnu, učinil jsem, čeho bylo třeba, bych se mohl na dva dni vzdáliti, pospíšil jsem domů a ještě téhož večera asi po desáté hodině vydal jsem se v najatém povoze na cestu – ku krkavčímu otci ubohé dívky.

Zpočátku arci jsem byl na rozpacích, co mu říci, neboť případ, o který šlo, byl choulostivý, ale na cestě, která trvala celou noc a druhého dne skoro až do poledne, vykrytalizovaly se mé myšlenky aspoň tak dalece, že očekával jsem od své cesty aspoň jakés takés vysvětlení záhady.

Právě o polednách dal jsem se v zámku, jenž stál na úpatí nevysoké, umělým lesíkem pokryté vršiny v rozkošné krajině, ohlásiti a zanedlouho byl jsem předpuštěn.

Spatřil jsem muže asi padesátiletého, přísných, skoro drsných tahů.

Vlas i plný vous jeho byly již valně prošedivělé, oko hluboko zapadlé, tvář vráskovitá a vyžilá, ale přece jevila tvář ta živost, jakou vynikají i v nejpozdějším věku tváře lidí jižního původu.

Přivítal mne chladně a odměřeně, ale přece vlídně. Daltě jsem se ohlásiti pod firmou nynějšího zaměstnání jako dozorce stavby letohrádku knížat Kinských, a on domníval se nejspíše, že míním mu snad nabídnouti svých služeb.

Vbrzku však byl poučen o jiném.

Sotva se mne optal, čeho si přeju, a já odpověděl, že přicházím v jisté delikátní záležitosti, svažtil čelo a mrak nevole přelétl jeho tvář.

Ale přece se opanoval a připomenul:

„Nejsem sice zvyklý poslouchati stesky všech možných lidí, ale mluvte – necht' zvím, oč jde!“

„Račte prominouti, Jasnosti,“ ujal jsem se slova, „přicházím v záležitosti dědictví nebožky paní kněžny. Náhodou dozvěděl jsem se jakési podrobnosti, z kterých soudím, že kuje kdosi pikle v neprospěch dědiců!“

Tvář šlechticova se při těchto slovech vyjasnila; přesto změřil mne přísně a nedůvěřivě a pravil úsečně:

„Mluvte!“

„Nevím, Jasnosti,“ pokračuju klidně, „jak poslední vůle zní, ale dozvěděl jsem se, že prý obsahuje jisté ustanovení, které závisí na jakémsi rodinném skvostu. Náhodou dozvěděl jsem se, kdo může se tímto skvostem vykázati.“

Šlechtic na tato má slova neodpověděl; připomenul toliko rovněž tak úsečně jako předtím:

„A což pikle?!“

„Račte prominouti, Jasnosti, že prozatím nemohu o tom více povědět,“ dím na to. „Přicházím“ toliko oznámit, že kujou se pikle, by osoba, která právem skvostu toho nabyla, nemohla se jím vykáhati, a nemám pranic jiného na zřeteli než upozorniti na to.“

Zdalo se, že tato má slova šlechtice aspoň poněkud přesvědčila, že nepřicházím v úmyslu nekalém.

Nabídl mi teprve nyní místo a usednuv proti mně vyzval mne, bych mu vypravoval, co o záležitosti té vím.

Upozornil jsem poznovu, že nemohu prozatím více říci, nežli co jsem byl už pověděl, a sice jednak proto, že sám nevím, jak poslední vůle nebožky paní kněžny zní, jednak pak proto, poněvadž stal se až posud jen pouhý pokus, čelící k nabytí jistého medailonku, který, jak se zdá a jak jsem mohl z kusých zpráv, jež mi byly zvěstovány, vyrozuměti, hraje v záležitosti té úlohu hlavní.

Upřímná a nelíčená slova má, jak se zdálo, pozorně naslouchajícího šlechtice poučila, že nemá před sebou člověka úskočného, tím méně podvodného.

Chvilí mlčel, jako by přemítal, má-li mi odpovědět bez obalu pravdu čili nic, načež rozhodnuv se patrně pro první pravil určitě:

„Děkuju vám za vaše upozornění. Ale náhodou není v záležitosti té žádného nebezpečí.“

Poslední vůle mé matky zní zcela jasně a určitě a zároveň opírá se o podmínky, při kterýchž nějaký podvod vůbec ani možný není.

Věc má se prostě takto:

V hlavní poslední vůli své odkazuje matka má osmdesát tisíc zlatých osobě, která v průběhu pěti roků od otevření kšaftu přihlásí se a vykáže jistou rodinnou relikvií, a sice stříbrným medailonkem, v němž nalézá se moje podobizna z mladých let.

Medailonek ten je členům naší rodiny znám, a pochybuju, že by mohl býti falešným nahrazen.

Avšak i v případě, kdyby se někdo neoprávněný přihlásil s medailonkem pravým, není žádný klam a podvod možný. V dodatcích

k poslední vůli matčině, které byly, jak v hlavním kšaftu ustanoveno jest, teprve po půldruhém roce otevřeny, nalézá se odstavec, v kterémž je přesně udána osoba k tomuto dědictví jediné a za podmínek v hlavním kšaftu uvedených oprávněná.

Připomenutý odkaz připadne totiž zejména uvedené osobě, a sice dívce po učiteli z vesničky zde v podzámčí, a kromě té nemá nikdo jiný na dědictví to práva.

Toliko v případě, kdyby dívka ta zemřela a smrt její byla úředně zjištěna, připadne dědictví to italskému klášteru benediktinskému Monte Cassino.

Jak vidíte, nemá a nemůže míti rod náš žádného zájmu na tomto odkazu, který v tom i onom případě připadne osobám jiným, avšak zároveň také můžete tím býti přesvědčen, že podvod nějaký, jak už jsem byl připomenul, vůbec ani možný není.

Pokus podvodu arci by se mohl státi a mohla by se o něj pokusiti osoba, která znala toliko znění hlavní poslední vůle, a nikoli dodatky, které byly teprve před několika týdny úředně prohlášený.

Vyslechl jsem výklad ten s rovněž takovou pozorností jako radostí.

Prostých těchto několik slov rozřešilo zcela přirozeným způsobem záhadu a otevřelo zároveň utěšenou perspektivu do budoucnosti dívky, pro kterou jsem byl tuto cestu vážil.

Avšak pro okamžik nezbývalo mi času k reflexím, neboť šlechtic domluviv vstal na znamení, že nemá déle v úmyslu mne poslouchati.

„Dovolte jen ještě jednu otázku, Jasnosti,“ pravil jsem vstávaje.

„Nuže?“

„Může se tedy dívka ta o dědictví přihlásiti?“

„Proč by nemohla?“ dí na to tázaný chladně, ale určitě. „Není“ ani nejpatrnější příčiny, proč by tak nemohla. Poslední vůle mé matky zní tak jasně, že nelze právně ničeho namítati.“

Slovy těmi byla poslední moje pochybnost zaplašena.

V několika okamžicích byl jsem mimo zámek; asi za půl hodiny seděl jsem zase v povoze a ujížděl dosti rychle nazpět ku Praze.

Co se dělo v mé duši, nelze vypsati.

Byloť mi tak volno, jak jen může býti člověku, který byl nepatrnou nějakou pomocí nejmilejší bytost šťastnou učinil.

Koník, ačkoli klusal dosti ostře, nejel mi přece dosti rychle.

Neustále jsem kočího pobízěl, aby jej popoháněl – a následek toho byl, že kůň v osamělém ouvoze jednomu klopýtnul a vymknul si nohu.

Nezbylo mi než jíti až do blízké vesnice pěšky; zbloudil jsem však.

Nežli jsem se posléze do nejbližší osady přece dostal, uplynuly tři hodiny, a nežli jsem tu najal nový povoz, další dvě hodiny, takže místo druhého dne před polednem dorazil jsem ku Praze k večeru.

Nepatrné zpoždění to arci nemělo pro věc samu nižádné důležitosti, neboť na tom zajisté pramálo sešlo, dozvěděla-li se dívka o svém štěstí o několik hodin dříve nebo později.

Když jsem se blížil ku Praze, napadla mi ďábelská myšlenka.

„Vem falešný medailonek a doruč jej ryšavci,“ pomyslíl jsem si. „Bude-li se s ním ucházeti o dědictví, neujde zasloužené odměně.“

Zajel jsem tudíž do Prahy ku klenotníku, jenž byl slovu svému dostal: duplikát medailonku byl hotov a nelišil se od originálu.

Přijav oba medailonky, zaplatil jsem, a usednuv zase do vozu, jel jsem nazpět.

U Oujezdské brány jsem slezl a šel pěšky.

Tušilť jsem, že mne ryšavec pohřešil, a také jsem se neklamal.

Čekalt' na místě, kde byl projektován hlavní vjezd do parku a odkud se obyčejně chodilo na vršinu.

Sotva mne zdaleka zhlédl, spěchal mi v ústrety.

„Kde jste meškal? – Nebyl jste tu několik dní!“ pravil chvatně.

„Byl jsem navštívit churavého přítele,“ zalhal jsem.

„A medailonek?“ optal se ryšavec nedbaje hrubě mé omluvy.

„Je v mých rukou,“ dím chladně.

„A kdy mi jej doručíte?“ pokračoval netrpělivě ryšavec.

„Kdy vám bude libo?“

„Doručte mi jej tedy bez odkladu.“

„Jak poručíte, Jasnosti,“ dím devótně a sáhnuv do kapsy vytáhl jsem falešný medailonek a podal jej šlechtici.

Sáhl po něm jako lakotný člověk po zlatém penízi a pozorně jej ze všech stran prohlížel.

Imitace byla dle všeho i v podrobnostech výborná, nebo se ryšavec na původní relikvii více nepamatoval.

Na tváři jeho rozhostil se úsměv uspokojení – důkaz to, že pokládá medailonek za pravý.

Uschovav skvost vytáhl toboleku, ale hned nato ji zase vstrčil do kapsy řka:

„Odpusťte, že nemám právě tolik, kolik zasluhujete za svou úslužnost; zejtra vám dám doručiti tisíc zlatých.“

Poděkoval jsem rovněž tak s líčenou devótností, jako jsem se byl až dosud vůbec choval, ale v duchu nemohl jsem se ubrániti úšklebku, když jsem pozoroval, že ryšavec medailonek znovu vytáhl a snažil se jej otevřítí.

„Zdá se mi, že medailonek nelze otevřítí, Jasnosti,“ připomenul jsem ochotně.

„Vždyť je dobře!“ odvětil ryšavec a obrátil se k odchodu.

Chvíli jsem se za ním díval.

V duši jsem si představoval, jak se asi zakaboní, až otevřev medailonek nenalezne v něm, co mu dodává pravé ceny; pak jsem se i já obrátil a rychlým krokem stoupal jsem po dosti neschůdné stezce vzhůru po vršině, bych podal nic zlého ani dobrého netušící dívce překvapující zprávu.

Jak připomenuto, schylovalo se již k večeru; dělnictvo ubíralo se právě z práce.

Věda, kudy dívka obyčejně chodívá domů, zabočil jsem k cestě té a asi v polovici vršiny jsem dívku potkal.

Sestupovala pomalu s malým uzlíčkem pod pažím z vršiny a ne-
pozorovala mne, až když jsem byl asi deset kroků před ní.

Poznavši mne lehýnce vzkřikla, ale hned nato se vzpamatovala
a zdvořile pozdravila.

„Víte, kde jsem byl?“ ptám se beze všech okolků.

„Nevím, pane!“

„Připravte se na veselou, radostnou novinu.“

„Já?“ optala se dívka udiveně a nedůvěřivě.

„Ano, vy – chci vám zvěstovati zprávu překvapující a radostnou.“

Dívka upírala na mne mlčky své černé oči.

„Připadlo vám nepatrné dědictví,“ pokračuju opatrně.

„Mně – dědictví? Není možno!“

„Několik set zlatých.“

„Několik set!?“ opáčila dívka.

„Chci říci – několika tisíc,“ pokračuju.

„To není možno,“ dí dívka, vrtíc nedůvěřivě hlavou.

„A přece pravda – uvěřila byste, kdybych vám zvěstoval, odkud
právě přicházím.“

„A nemůžete mi to říci?“

„Mohu – přicházím od vašeho otce.“

„Ach!“ vzdychla dívka nechápajíc hned. „Vždyť je můj otec už dáv-
no mrtev.“

„Pravda – míníte patrně svého pěstouna, ale já právě přicházím
od vašeho...“

Nedořekl jsem. Dívka teprve nyní pochopila smysl mých slov;
vzkřikla radostí, ale hned nato si zakryla oběma rukama tvář
a vzdychla:

„Ach, bože, bože! Ale vždyť já nemohu – nesmím do svého rodi-
ště – vždyť já se nemohu ničím vykázati než...“

Nedořekla.

Patrně jí napadlo, že nemá více ani medailonku.

Snažil jsem se dívku přesvědčiti, že netřeba se ničeho obávat.

Pověděl jsem jí v stručnosti, kde a proč jsem byl a jak jsem pořídil; upozornil ji, že je medailonek v rukou mých, podobizna pak v jejích rukou, tudíž obé v bezpečí, ba snažil jsem se ji upokojiti i stran návratu, poukázav k tomu, že sotva budou klásti nějaké překážky osobě, které bude vyplaceno značné dědictví.

Dívka chvíli pozorně a nedůvěřivě naslouchala; posléze přece mým slovům dala víry a v radostném rozechvění pravila:

„Ach, jak jsem – jak vám budu za vaši laskavost vděčna! Věřte, že ani nevím...“

A poznovu nedořekla, zajíkat se.

„Myslím, že bude nejlíp,“ připomenul jsem po malé pomlčce, „když vyřídí se celá záležitost co možná nejrychleji; třeba bez odkladu. Učiňte tedy, možno-li jen poněkud, ihned nutná opatření k odjezdu. Zde máte svůj medailonek.“

Po těch slovech jsem jí medailonek podal.

Sáhla po něm chvatně.

„Kde máte podobiznu?“ pokračuju. „Musí býti zase dána do medailonku.“

Dívka beze slova sáhla do kapsy své zástěrky, jako by podobiznu hledala; hned nato obrátila kapsu naruby – byla prázdná.

Zrak dívčin těká pátravě po zemi, hledát dle všeho podobiznu.

„Vždyť jsem obrázek ještě před půl hodinou líbala,“ připomíná zají- kavě, a tvář její bledne a hned zase se rumění. „Není pochybnosti,“ pokračuje pak – nejspíše jsem jej někde ztratila – musím jej hledati.“

„A pamatujete se, kudy jste šla?“ ptám se netrpělivě.

„Pamatuju – šla jsem velkou oklikou po temeni vršiny – vím zcela dobře, kudy jsem šla.“

Nezbylo nežli ztracený obrázek hledati. Dívka, obrátivši se, ubí- rala se pomalu vzhůru do vrchu.

Následoval jsem ji.

Slunce právě zapadalo.

Bylo to na sklonku měsíce června, a večer byl neobyčejně krásný.

Dívka však málo dbala okolí, stoupala volným krokem vzhůru do vrchu, dívajíc se pátravým okem před sebe.

Zanedlouho octli jsme se na vršíně a velkou oklikou ubírali jsme se až k místu, kde byla dívka pracovala a odkud – políbivši tam naposled obraz svého otce – byla vyšla.

Po ztracené podobizně však nikde ani památky.

Nezbylo než jíti touže cestou zase nazpět.

Šli jsme pomaleji a pátrali pozorněji než poprvé, ale došli jsme až k místu, kde jsme se byli potkali, aniž bychom byli hledanou podobiznu našli.

Cesta na vrch a z vršiny trvala skoro hodinu.

Zatím bylo se již valně zešeřilo, takže opětná cesta do vrchu byla by za šera toho zcela bezúčelná.

Musili jsme míti světlo.

Pospíšil jsem tedy dolů k budce, kde bylo uloženo rozličné nářadí dělnické, a přinesl malou svítilnu.

Rozsvítiv ji šel jsem napřed; dívka, pátrajíc po zemi, ubírala se za mnou.

Vyšli jsme na vrch a sešli zase touže cestou dolů, ale i tato druhá naše cesta byla marna.

Bylo již asi jedenácte hodin v noci.

Nebyla sice úplně tma, ale přece panovalo kolem takové temno, že nebylo lze bez svítilny na pět kroků daleko viděti.

Bezvýslednost posavadního hledání však nás neodstrašila.

Dívka tvrdila, že jinou cestou nešla, a poněvadž touže cestou za ní nikdo více nešel, nebylo žádné pochybnosti, že byla podobizna na této cestě ztracena a jedině zde že může býti nalezena.

Vydali jsme se tudíž potřetí na cestu do vrchu a hledali ještě pozorněji nežli dříve.

Šli jsme neobyčejně pomalu, krok za krokem; každou chvíli jsme se zastavili a pátrali nejen po cestě, nýbrž i podle ní, ba i v křoví a pod většími kameny, jež na cestě a podle cesty ležely, ale po podobizně nikde ani památky.

Cesta byla místy příkrá a neschůdná, místy pak pohodlnější a místy zase vedla podle roklin nebo hustým křovím.

Někde šla přímo do vrchu, jindy zase v oblouku se zatáčela, by se mohla obejít nějaká skalina nebo rokle.

Byla to prostá stezka, po které druhy jen zřídka někdo přešel a po které chodívalo se častěji teprve od nějakého času, kdy při upravování parku zahájeny byly také práce na temeni vršiny.

Není tudíž divu, že namáhavé hledání při svitu pouhé svítilny nejen dívku, nýbrž i mne unavilo.

Přesto neustali jsme v hledání a dospěli tak potřetí až k místu, odkud byla dívka vyšla, a nenašedše zde ani tentokráte ničeho, nastoupili jsme poznovu cestu nazpět, nyní již cestu skoro beznadějnou.

Noc byla tichá, a jenom časem zavanul mírný větřík nebo zahařil nějaký kámen, do něhož jsme byli koplí, a jenž svaliv se ze strmějšího místa, kutálel se dolů.

Jinak pranic nerušilo noční ticho, vyjímaje šelest, jež jsme působili sami.

Cestu zpáteční podnikli jsme s větší opatrností a dospěli tak opět na temeno vršiny, kde nám bylo jít přes hřeben skaliny, která sklánějíc se po jedné straně takměř kolmo byla hlubokou úžlabinou ve dvě části rozdělena, takže tvořila příkré, jen tu a tam nějakým šípkovým nebo hlohovým keřem porostlé koryto skalní, jež v hloubi asi osmi nebo devíti sáhů končilo v široké rokli, z níž prýštil živý pramen.

Cesta, po níž jsme hledali, vedla těsně podle okraje skaliny, tu a tam hustým křovím porostlé.

Když jsme dospěli na skálu, zpozoroval jsem, že svíčka v mé svítilně dohořívá.

Zůstal jsem tudíž státi a otevřel svítilnu, bych svíčku povytáhl, aby ještě aspoň několik minut hořela.

Zatím byla dívka popošla několik kroků a zůstala těsně na pokraji skaliny vedle hustého a vysokého křoviska státi.

Povytáhnuv svíčku zavřel jsem svítilnu a zvedl tuto poněkud do výšky, bych viděl lépe na cestu.

Vtom pohnula se i dívka a zabočila o krok za houští, vedle kterého stála, ale v témž okamžiku slyšel jsem ji vykřiknouti: „Ježíš, Maria!“ Načež následoval temný rachot, jako když se řítí lidské tělo ze skály.

V mžiknutí oka byl jsem na místě, kde byla dívka předtím zmizela.

Stál jsem asi čtyři kroky od pokraje skalní prohlubiny.

Dívky zde nebylo, ale k nemalému podivení svému jsem shledal, že z místa, kde jsem stál, nebylo takměř ani možno zřítiti se ze skály.

I popošel jsem blíže k okraji, bych nahlédl dolů, a tu zdálo se mi, že pozoruju dole v rokli v čiré skoro tmě něco se bělati – bezpochyby dívčin šat.

Studený pot mi vyvstal na čele.

Několik okamžiků stál jsem, nevěda, co počíti.

Hlava se mi točila, nohy se mi třásly, ale měl jsem ještě tolik duchapřítomnosti, že jsem couvnul o dva kroky nazpět.

Ale v témž okamžiku ucítil jsem prudkou ránu do zad a střemhlav sletěl jsem ze skály do propasti.

Naštěstí padl jsem v hloubi asi tří sáhů na husté křoví a zachytil se oběma rukama za tlustší větev, takže jsem zůstal nad propastí viseti.

Ani nyní nepozbyl jsem duchapřítomnosti.

Drže se pevně ze všech sil, snažil jsem se nohama nalézti na skále nějaké opory.

Dle všeho však zde byla skála kolmá; veškeré mé namáhání bylo marné.

Snažil jsem se tudíž vysoukati se výše, ale dlouhou jízdou a několik hodin trvajícím hledáním po vršině byl jsem tak unaven, že ani s napětím veškerých sil nevysoukal jsem se výše.

Tak visel jsem, namáhaje se dostat se ze strašného postavení, po několik minut.

A zatím, co namáhal jsem se vysoukati se, pohlédl jsem mimoděk do výše a spatřil na pokraji skály temné obrysy – mužské postavy, která sotvaže se byla nad okraj nahnula, ihned zase zmizela.

Vbrzku jsem cítil, že mne síly opouštějí. Dlaně mé byly již do krve rozedřeny. Cítil jsem, jak řine se z nich vřelá krev.

Svaly podpažní byly v nejvyšší míře napjaty, a krev stydla mi v těle, kdežto hlava zdála se býti v plameni.

Občas mě pojímala závrať.

Ale přece jsem se udržel nad propastí několik minut, až pak posléze mne síly opustily – sletěl jsem do propasti...

Co dále se mnou se dělo, nemohu udati; byltě jsem – jak jsem se později přesvědčil – narazil hlavou buď o vyčnívající skálu, neb o nějaký kámen v rokli a pozbyl vědomí.

Ležel jsem bez sebe nejspíše několik hodin a jen poznenáhla počal jsem nabývati vědomí.

Zdálo se mi, jako bych se probouzel ze strašného sna.

Mrákoty obestíraly ještě mou duši, když vracelo se vědomí života, ale přesto neměl jsem po delší čas ani tušení o tom, co bylo bezprostředně předcházelo.

Teprve znenáhla nabyl jsem zase aspoň poněkud vědomí a s tím vrátily se i vzpomínky.

Připomenul jsem si, ale jen jako ve snu, strašný, poměrně však přece ještě dosti šťastný pád ze skály.

Počal jsem v čiré noční tmě, která byla zatím nastala, tápati kolem sebe. Nahmatal jsem však hloží, kameny a tu a tam vlhkou půdu.

Nemoha povstati, vlekl jsem se namáhavě brzo směrem napravo, brzo zase nalevo, nevěda, kam se mám obrátit.

Posléze jsem se dosoukal asi deset kroků níže k nějakému křoví, a když jsem, soukaje se po čtyřech dále, křoví to minul, zdálo se mi, že pozoruju asi pět nebo šest kroků před sebou něco se bělati.

Teprve nyní jsem si připamatoval celou strašnou scénu, která předcházela.

Napjav dvojnásob zbývajících své síly, dovlék jsem se k bělavému předmětu a nahmatl tu šat a zanedlouho i lidskou tvář, ale – studenou jako led.

Nebylo pro mne žádné pochybnosti, že jest dívka mrtva.

Napadlo mi, že musím ji dovléci někam k lidskému příbytku.

Odpočinuv si několik okamžiků, snažil jsem se povstati.

Nebylo to sice doposud ještě možno, ale cítil jsem, že mi sil neubývá; naopak, zdálo se mi, jako by se znenáhla vracely.

Pokusil jsem se o zjednání si jistoty o stavu dívky.

Zanedlouho podařilo se mi rozepnouti šat její na prsou.

Mimovolně přitiskl jsem tvář svou na její srdce, ale v témž okamžiku cítil jsem, že řine se mi krev po tvářích.

Vztyčiv se setřel jsem krev z tváře a nahnul se k dívce poznovu.

Tělo bylo chladné, ale přece se mi zdálo, že cítím mírný tlukot srdce.

Vědomí, že dívka ještě žije, rozproudilo mou krev, a tím vrátil se aspoň zbytek sil, jež byly ještě organismu mému k dispozici.

Obemkna dívku oběma rukama kolem pasu, vlekl jsem se s ní po kolenou dále.

Bylo to děsné vlečení.

Každých pět šest kroků musil jsem se zastaviti, ale hned zase jsem se pokusil učiniti s břemenem svým po kolenou několik kroků, bych je dopravil z vršiny.

Naštěstí počalo se již šeriti a bělavý pruh na východě osvětloval mi strašnou cestu mdle sice, ale přece aspoň tak dalece, že mohl jsem se vyhnouti srážným a nebezpečným místům a vléci své břímě místy schůdnějšími.

Děsné vlečení to trvalo déle než hodinu.

Východ rděl se již v purpurové záplavě po delší čas.

Kolkolem nebylo živé duše.

Jen opodál u silnice asi dvacet kroků ode mne mrkalo žlutavé světýlko.

A tam jsem se svým břemenem zamířil. Bylo to světélko hořící před kapličkou s podobou Kristovou, pod níž nalézal se ve výklenku ,boží hrob‘.

Zábradlí zahrádky, v kteréž kaplička stojí, bylo už staré, místy přehnilé, místy pak úplně vylámané.

Dostal jsem se tudíž s dívkou ku kapličce beze všech překážek.

Položiv dívku před ,boží hrob‘, chtěl jsem ji křísiti, ale ruce mé byly skoro bez vlády, a já sám k smrti zemden.

„Jen trochu vody – jen jedinou kapku!“ vydralo se mi z prsou.

Vtom padl zrak můj na lampičku nad námi hořící.

Vztyčil jsem se a sfouknuv světlo vzal jsem lampičku do ruky.

Naliv si trochu ze zbytku oleje na pravou ruku, přejel jsem dívce přes tvář – několik kapek ukápl jsem jí pak do úst a snažil se vzkřísiti ji.

Vtom se mi zdálo, jako by byla pootevřela oči.

Ale v témž okamžiku rozletěly se první paprsky letního slunce po kraji a poněkud mne oslnily.

Po chvíli viděl jsem, že byla dívka skutečně oči otevřela, ale hned zase je pomalu zavřela.

Chtěl jsem vzkřiknouti, hlas mi však selhal; chtěl jsem se vzchopiti, ale narazil jsem hlavou o hranu stěny, která tvořila strop ,božího hrobu‘ – – pozbyl jsem smyslů svých poznovu.

Když jsem zase nabyl vědomí, nalézal jsem se v bytu hostinského, v jehož zahradě byla kaplička, ku kteréž jsem se byl s dívkou dovedl.

První moje slovo bylo, co stalo se s dívkou.

Odpověděno mi prostě, že jest mrtva.

Ještě téhož dne byl jsem dopraven do nemocnice, kde zbavila mne prudká horečka vědomí na několik dní.

Když pak jsem se počal pozdravovati, dostavila se soudní komise, aby mě vyslechla.

Vypravoval jsem vše, jak se bylo sběhlo – toliko o původě poslední strašné katastrofy, jakož i o intrikách, které ji předcházely, úplně jsem pomlčel.

Byl jsem sice úplně přesvědčen, že původcem smrti dívčiny byl ryšavec, ale nemaje žádných svědků, obával jsem se viniti z tak strašného skutku osobu, o kteréž by byl každý dělník, jenž pracoval o řízení parku a stavbě letohrádku knížat Kinských, dosvědčil, že neměla ni nejmenší příčiny k nějaké zášti nebo nenávisti ku komukoli, kdo na Vrabcovně jakýmkoli způsobem byl zaměstnán.

O prvním výslechu jsem sice cosi napověděl, ale když jsem později stav věcí náležitě promyslel a shledal, že každé udání mé musilo by býti pokládáno za falešné, poněvadž jsem pro ně neměl ani nejnepatrnějších důkazů nebo jen dokladů, musil jsem později udání své opravit, což přimělo soudní komisi k výroku, že jsem poprvé nejspíše ještě mluvil v záchvatu mírné horečky.

Vyšetřování, jak se samo sebou rozumí, skončilo zjištěním pouhého neštěstí, a já byl později, když jsem se úplně pozdravil, bez okolků z nemocnice propuštěn na svobodu.

Tot' pravdivý průběh děsné události, která zavadala později podnět k tak různým, více méně nepravdivým pověstem a byla zároveň počátkem mého neštěstí.“ – –

Tím dokončil Job své vypravování, svědčící v celku i v podrobnostech o všem možném, jenom ne o nějakém pomatení jeho smyslů.

Tu a tam arci by byl bystrozraký psycholog shledal jakési nedostatky, obzvláště kusé, poněkud úryvkovité líčení té neb oné epizody, která mohla býti líčena daleko plastičtěji, avšak tento způsob vypravování zakládá se, jak se zdá, v návyku Jobovu, že po celou řadu let skoro nikdy nemluvil v souvislosti, nýbrž obyčejně z předmětu na předmět zdánlivě beze všeho zprostředkování přecházel.

Jobův přítel vyslechl vypravování to s napjatou pozorností.

Byltě poprvé slyšel Joba vypravovati tak dlouho a zároveň také tak souvisle, a neušlo mu, že lišilo se vypravování to od obyčejné mluvy Jobovy.

Vykládal si to však zdánlivě zcela přirozeně tím, že Job netrpí právě svou občasnou chorobou mozku, a jedině tomu že nutno přičísti jasné a přehledné jeho vypravování.

Děsná katastrofa a vůbec celé vypravování učinilo na Houžvičku hluboký dojem. Chápalť nyní, že na člověka, který byl jako Job vypravovanou událost sám zažil, nemohla zůstati bez vzrušujícího dojmu pro celý život, a také se s touto myšlenkou před Jobem netajil.

„Chápuť nyní,“ pravil po malé pomlčce, „že po strašné této události duch váš se zachmuřil, ale z celého vašeho vypravování ani jediné slovo nenásvědčuje vašemu tvrzení, kterým jste vypravování své zahájil, že vedl jste život nemravný.“

Tvář Jobovu přelétl při těchto slovech trpký úsměv.

Chvilí díval se upřeně příteli do očí, načež pravil:

„Vy tedy skutečně věříte, že jsem někdy šílil nebo že jsem byl někdy na mysli pomaten?“

„Jak jinak?“ míní přítel. „Ale nyní jste patrně zas úplně zdrav.“

„Nikoli,“ dí na to Job. „Chci-li býti upřímným, musím to rozhodně popřítí. Pravda sice, že bezprostředně po strašné katastrofě byl jsem bezpříkladně rozčilen, ale funkce mých nervů zůstala v podstatě neporušena.

Či domníváte se, že by bylo možno, by člověk na mysli pomatený mohl po celou řadu let upravovati známou ‚krvavou bludičku‘ v té způsobilosti, by v zimě v létě pravidelně zhasínala skoro v témž okamžiku, kdy vyhupuje se slunce na obzor?

Na mysli jen poněkud pomatený člověk by po mém náhledu podobného nikdy nesvedl.

Již pouhé upravení knotu a odměření oleje do lampičky, která zapálena v okamžiku, kdy slunce zapadne, musí nedostatkem oleje

sama sebou zhasnouti, jakmile první paprsky slunce rozlétnou se krajem, vyžaduje nejen úplně zdravých smyslů, nýbrž i znalosti oněch podmínek astronomických, na kterých vše to závisí.

Ale takovým jest a zůstane obecný lid!

Věc zcela přirozenou vykládá si spíše způsobem nepřirozeným, nežli by ji zkoumal blíže.

Rozsvěcoval jsem ‚krvavou bludičku‘ tímto způsobem ze dvou příčin: jednak k upomínce na okamžik, kdy ubohá dívka otevřela a zavřela naposledy oči právě v okamžiku, kdy vyhouplo se slunce nad obzor, jednak proto, bych těm, kdož dovedou bystřeji souditi, den co den podával zřejmý důkaz o duševním stavu mém, tj. o tom, že přes to, že mne každý pokládá dle ostatního chování mého za člověka na mysli pomateného, přece jsem duševně úplně zdrav, ba zdravější nežli kterýkoli z těch, kdož jsou o mé duševní chorobě úplně přesvědčeni.

Nicméně nevím se pamatovati, že by si byl někdo tohoto mého důkazu všimnul, a tak zůstal jsem pro každého, kdo mě znal, tím, čím jsem nikdy nebyl – tichým bláznem.“

Přítel počínal teprve nyní pravý stav věcí chápati, ačkoli mu pohnutky Jobova chování nikterak jasny nebyly; Job aspoň se o nich nebyl až dosud ani slovem zmínil.

Z té příčiny Houžvička podotknul:

„Jsem přesvědčen, žeť pravda, co jste byl vypravoval, ale já doposud nechápu, proč jste tak jednal, proč jste šílenost simuloval.“

„Chápete však nyní,“ odvětil Job, „že jsem mluvil ryzí pravdu, když jsem pravil, že jsem člověk opovrženíhodný. Opakuju to i nyní. Jsem jím – ovšemže jen dle běžných názorů o mravnosti a poctivosti – jsem člověk nepoctivý, který po celou řadu let vedl život podvodný.“

„Ale pohnutky – pohnutky, příteli!“ zvolal Houžvička, kteréhož Jobova upřímnost smiřovala jaksi se skutky, o nichž právě slyšel vypravovati. „Možná, že jste snad ani jinak nemohl – a nemožnost

ta by vaše jednání, když právě neospravedlnila, tak aspoň poněkud omluvila.“

„Vím sice,“ pravil po malé přestávce Job, „že mravouka nezná a nesmí také znáti žádných sofistických omluv a vytáček. Nemravný skutek zůstane takovým, byť byly pohnutky jeho sebešlechetnější, a proto také, když snažím se jednání své sám před sebou železnou neúprosností stavu věcí aspoň omluviti, hnusí se mi mé jednání, ačkoli vím, že nebylo nežli přirozenou konsekvencí a že bych v podobných poměrech i nyní vůbec ani jinak jednati nemohl.“

„Posud vám nerozumím,“ přerušil Jobův přítel všeobecný výklad, načež Job pokračoval:

„Trvám, že se ještě pamatujete na lístek, jenž mi onoho večera, kdy jsem byl posledně zatknut, abych byl dopraven do blázince k pozorování, z kapsy vypadl. Lístek ten, kterým jsem žádán za novou zásilku peněz, poněvadž posledně došla zásilka nestačí, pochází od osoby, která byla první pohnutkou, že jsem zahájil život nemravný. Byltě psán nejstarším synem nejstarší mé sestry, jenž studuje ve Vídni práva.“

„Aj!“ uklouzlo mimovolně Houžvičkovi.

„Věc má se prostě takto,“ pokračoval Job. „Život můj byl sice po osudné katastrofě zcela prostý, ale v konsekvencích, vyplývajících jednak z katastrofy samé, jednak pak následkem jinak zcela všedních a obyčejných, ale pro mne nešťastných událostí rodinných, přímo beznadějný.“

Opustil jsem nemocnici celkem uzdraven, ale zároveň k dřívějšímu svému zaměstnání neschopen.

Následkem krutého zápasu, když visel jsem nad propastí, byly obě ruce do kosti rozedřeny.

Rány se sice zacelily, ale prsty obou rukou ochromly, takže jsem tužku nebo pero sotva v ruce držel.

Je to sice praprostičká nehoda, ale pro člověka, který si vydělával chléb svůj kreslením – osudná.

Necht' jsem se jakkolivěk namáhal, práce má byla nemotorná, zdánlivě primitivní a bezduchá.

Nějaký čas jsem sice pokračoval ve svém dřívějším zaměstnání jako dozorce při stavbě zámku knížat Kinských, ale zanedlouho byl jsem od stavitele prostě propuštěn.

Tušil jsem, ba byl jsem přesvědčen, že jediným původcem toho jest ryšavý šlechtic.

Ale což bylo mi platno přesvědčení, když jsem neměl žádných důkazů; co by mi bývaly platny i důkazy, když stavitel prostě řekl:

„Nemohu vás potřebovati – vždyť jste mrzák...!“

Nějaký čas byl jsem bez zaměstnání.

V té době provdaly se dvě mé sestry, čímž ubyla mi část starostí o rodinu.

Ale asi za týden zemřel manžel nejstarší mé sestry, která byla již déle provdána, následkem poranění v továrně, v kteréž byl zaměstnán, a zůstavil zde vdovu s dvěma dítkami, z nichž jedno bylo pět, druhé tři roky staré.

Sestra ochuravěla a nezbylo mi nežli starati se o ni i její děti.

Hledal jsem nové zaměstnání.

Kde však jsem zaklepal, všady mne odbyli buď stereotypním: „Vždyť jste byl z práce propuštěn – proč?“, nebo pouhým: „Vždyť jste mrzák!“

Posléze přece se mi podařilo opatřiti si místa dozorce při stavbě většího jednoho domu na Novém Městě v Praze, ale v týž den, kdy jsem nastoupil, zemřela nejstarší má sestra.

Zanedlouho byl jsem však znovu propuštěn.

Dle všeho, co předcházelo a propuštění mé provázelo, nemohl jsem jinak nežli za to míti, že pronásleduje mne msta ryšavcova s železnou důsledností i tam, kde vliv jeho bezprostředně nerozhodoval.

Od té doby byl jsem osudem zmítán jako míč.

Brzo jsem se někde zachytil, ale zanedlouho byl jsem znovu propuštěn, a ve všech případech zdálo se mi, že rozhodoval vliv ryšav-

cův, který dal stopovati každý můj krok s vytrvalostí a důsledností přímo bestiální.

Tak minuly tři roky.

V té době byla rodinu naši stihla jiná neštěstí.

Muž jedné mé sestry byl se v návalu těžkomyslnosti zastřelil, zůstaviv vdovu a jedno dítě; druhá provdaná sestra zemřela, zanechavši muži svému, kterýž už asi rok churavěl a nemohl pracovat, dvě děti – slovem, rodina naše následkem těchto neštěstí se množila, kdežto prostředků k výživě ubývalo, ba začasto naprosto se nedostávalo...

V té době byly se sice provdaly i mladší mé dvě sestry, ale rodina naše přece čítala pět dorostlých osob a toliktéž dětí, a o všechny musil jsem se starati já, pronásledovaný mrzák, který mohl sotva sama sebe uživiti.

Přiznám se, že jsem se tenkrát často zabýval myšlenkou samovraždy – tak děsně beznadějnou objevovala se mi budoucnost, ale pohled na osiřelé děti mých sester, kterým jsem musil býti otcem, zdržel mne od činu, který by byl zbavil rodinu naši jedině, byť se benepatrnější opory, která jí zbývala.

V beznadějnosti své chápal jsem se všech možných prostředků, bych opatřil rodině naší výživu.

Snažil jsem se vydělávati způsobem samostatným: prodával jsem různé věci po hospodách a po domech, ale výdělek ten sotva stačil k uhájení před smrtí hladem.

Chodil jsem jako pomatený; mnohdy dával jsem zcela opačné odpovědi na dotazy prosté a jasné, a od toho času, zdá se, datujou se pověsti o mé pomatenosti.

Pravda sice, že mohl jsem vzíti útočiště k veřejné dobročinnosti – leč vždyť vy ji také dobře znáte, tu veřejnou lidumilnost: hodí člověku kus kosti k ohryzení a dívá se se zálibou, jak si nebožák vylamuje zub po zubu.

Odvleče sirotka z kruhu rodinného, a zanedlouho je z ubožáka bytost politováníhodná; nanejvýš ho hladu zbaví...

Pomyšlení, že budu snad přece musít sáhnouti k poslednímu tomuto prostředku, dodávala mi síly, ale nezdar byl se mi zavěsil na paty, a neštěstí i hanebnost lidská pronásledovaly mne způsobem bezpříkladným...

A tak kdysi, když jsem se právě v duchu zabýval osudem nejstaršího hochy mé nejstarší sestry, jenž jevil neobyčejné duševní schopnosti, když jsem byl po celý den chodil od domu k domu, aniž bych byl krejcaru vydělal, vracel jsem se podvečer hladov a unaven ku svým...

U Oujezdské brány jsem se zastavil a usedl na jeden z kamenů, kterýmiž byla zde silnice po obou stranách omezena.

Seděl jsem asi půl hodiny.

Byl parný letní den; na silnici bylo skoro na píd' prachu.

A právě když slunce zapadalo, vyjel z parku knížat Kinských čtyřspřežní panský povoz směrem ku Praze.

Poznal jsem, že v něm sedí kněžna Kinská s mladičkou nějakou dámou.

Koně jeli poklusem.

Když přijížděli ke mně, ulekli se něčeho, počali se vzpínati a za-bočili ku kamenu, na němž jsem seděl.

Chtěje se uhnouti, vstal jsem, ale zemdlením sklesl jsem do prachu, takže se zdálo, jako bych byl poklekl...

Kněžna hodila mi stříbrný peníz, povoz jel dále mimo mne, a já zaslechl jen odpověď kněžny na dotaz mladší dámy:

„Nejspíš tichý blázen!“

A od toho okamžiku byl osud můj rozhodnut.

„Ano – tichým bláznem – budu,“ pravil jsem sám k sobě... a také jsem se jím stal.

Od té doby číhával jsem obyčejně u Oujezdské brány; spatřiv nějaký panský povoz, poklekl jsem prostě a byl jsem skoro vždy obdarován.

Zpočátku jsem si arci počínal nemotorně, ale právě tato nemotornost byla jaksi důkazem mé pomatenosti.

Později počínal jsem si obezřeleji, a nejtěžší zkouška nastala mi, když jsem byl poprvé dodán do blázince k pozorování.

Prožil jsem tam strašné okamžiky, poněvadž jsem tam mohl býti buď navždy, nebo nadlouho podržán, jednak zase proto, an jsem se obával, že přes všechnu svou obezřelost se prozradím, neboť simulace šílenosti – a tolik věděl jsem již dříve – jest bez odporu jedním z nejtěžších umění lidského přetvařování.

Nicméně i zde mi pomohl zdravý a zároveň bystrý rozum můj.

Chovalť jsem se zcela přirozeně a rozumně po několik týdnů, takže lékaři skoro již se domnívali, že jsem se v ústavě úplně zase pozdravil.

Náhle však jsem končil každý delší hovor, jenž byl se mnou zapředen, stereotypním dotazem, kdo kupuje lidské duše, že bych mu svou prodal.

Následkem toho byl jsem pozorován ještě bedlivěji nežli dříve, ale an jsem se jinak choval zcela přirozeně a nijak se nenamáhal utvrditi někoho ve víře, že jsem zdravý nebo churavý, byl jsem posléze uznán za člověka fixní myšlenkou stíženého a jako tichý blázen propuštěn.

Však ani nyní ještě nebyla míra mého neštěstí dovršena.

Byltě jsem sice nalezl pramen výživy, ale i poslední mé sestry stihl týž osud jako sestry starší.

Dědičná choroba plicní sklátila jednu po druhé do hrobu.

Jedna zemřela bezdětna asi před šesti lety, druhá pak asi před čtyřmi lety.

Tato zanechala taktéž dvě dítky, jež otec jejich, jenž byl zaměstnán v továrně a po celý den nebyval doma, odvedl k babičce – k mé matce.

Tak rozmnožila se rodina naše opět o dva drobné členy, o které se sice z počátku otec jejich staral, ale později, když ochuravěv byl z práce propuštěn, starost tu úplně ponechal mně.

Tot' průběh mého života.

Náběh byl sice nadějný, nátlak přímo osudných poměrů však mne donutil, že stal jsem se tím, čím právě jsem, a že život můj už po leta vleče se v hrozně jednotvárnosti, až posléze, jak také jinak ani býti nemůže, ztratí se jako kalný potůček v písku...

Job skončil své vypravování.

Přítel jeho setrval chvíli v mlčení.

Upřímnost Jobova a zdánlivě všední, ale přece svým zauzlením tak řídké osudy jediné rodiny nezůstaly naň bez hlubokého dojmu.

Chápat' nyní vše, ale zároveň také cítil, že bylo by přímo nelidské, kdyby nenabídl ubohému příteli pomoci.

„Děkuju vám,“ pravil posléze tklivě, „že jste mi vypravoval, co jste až dosud nikomu nesvěřil, a buďte jist, že z mých úst, dokud budete živ, nedozví se z toho nikdo ani slova. Ale vy přece nemůžete tento život i nadále vésti. Jsem ochoten půjčiti vám...“

„Ne, ne, příteli!“ přerušil Job kvapně Houžvičku a tvář jeho přelétl onen trpký úsměv, kterým se označoval obyčejně jeho nesouhlas. „Rozumím-li vám dobře, míníte, bych si zavedl nějaký obchod.“

„Ano, ano,“ vpadl Houžvička.

„A věříte, že by to bylo možné?“ ujal se slova Job. „Myslíte, že bych toho dovedl? Myslíte, že by lidé uvěřili, že jsem duševně zdrav? Ne, ne, není možno! Uvyklť jsem simulaci tichého šílení již v takové míře, že bych při každé příležitosti upadl mimovolně ve svou úlohu. Jsemť k samostatnému zaměstnání úplně neschopen. Potřebuju vodítka a záštity jako malé dítě; nezbývá mi nežli zůstat, čím právě jsem.“

„Ale zkusit byste své štěstí snad přece mohl,“ naléhal přítel. „Budu vám ve všem možném nápomocen.“

Poté vykládal Houžvička celý plán, jak mu právě tanul na mysli. Job namítal a protestoval, ale posléze, ačkoli důvody přítelovy pokládal za nedostatečné, přece uvolil se pokusiti se.

Nato se rozloučili.

* * *

V průběhu asi dvou měsíců zařídil si „šílený Job“ skutečně pomocí jediného přítele svého obchod s tak zvaným norimberským zbožím.

Přítel jeho byl mu ve všem možném nápomocen, ale nic naplat. Štěstí Jobovi nepřálo.

Stalo se, co byl předpovídal.

On sám počínal si při všem nemotorně; ti, kdož jej znali, smáli se a tropili si i nadále z něho šašky, ti, kdož ho neznali, vrtěli hlavou, a ve čtvrt roce musil obchodu zanechat.

Nezbylo nežli vrátiti se zase k dřívějšímu pramenu výživy. Job počal opět „šíliti“; opět poklekal před panskými kočáry, opět rozsvěcoval „krvavou bludičku“, opět bavil po hospodách hosty svými šprýmy a kozelci.

Trudný život ten vedl ještě neméně nežli deset roků, až převzal péči o rodinu – nejstarší sestřenec.

Matička Jobova byla zatím zemřela.

Několik vnuků a vnuček bylo již zaopatřeno, a nejstarší vnuk mohl tudíž snadněji převzít péči i o zestárlého strýce Joba.

Život Jobův vlekl se v nudné jednotvárnosti ještě přes dvacet roků, až posléze všem, kdož byli šíleného Joba znali, ztratil se v pís-ku zapomenutí...

Jen jednou ještě objevil se podivný muž ten ve světle intenzivnějším.

Když totiž před několika roky podpisována u jednoho z nejrenomovanějších advokátů pražských smlouva o pronajetí vily a parku knížat Kinských, stál opodál stolu, na němž listina interesenty podpisována, asi osmdesátiletý stříbrovlasý stařec mohutné, ale přece již vetché postavy – Job.

Hluboko zapadlé oko jeho bylo rozjiskřeno, neboť mezi osobami, které byly jako svědci úřednímu aktu přítomny, byl také asi devadesátiletý ryšavý stařec.

Teprve po podepsání listiny oba starci se poznali.

Jobovi vyhrkly slzy z očí.

Matným krokem přiblížil se k ryšavci, který se už sotva vlekl, a podával mu ruku.

„Odpustte mi!“ zašeptal sotva slyšitelně ryšavý kmet, tiskna podávanou pravici.

„Již dávno jsem odpustil!“ odpověděl Job hlasem rozechvěným. „Zde vizte!“

Přitom ukázal rukou na advokáta, statného, zdravím kypícího muže v nejlepším věku.

Ryšavý kmet upřel vyhaslý zrak svůj tázavě na advokáta.

„Můj nejstarší sestřenec!“ dodal Job, a slzami zarosené oči zazářily radostí.

Slova ta byla poslední, jež Job promluvil s cizím člověkem. Za několik dní byl mrtev; zemřel marasmem.

Jakub Arbes

Šílený Job

Ilustrace na obálce Rupture Mind/Shutterstock.com
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 21. 4. 2023

ISBN 978-80-274-3224-0 (epub)
ISBN 978-80-274-3225-7 (pdf)
ISBN 978-80-274-3226-4 (prc)